

מצות מצה בשלימותה

•

קובץ גדול מדברי הפוסקים, וספרי בעשטה"ק ותלמידו זי"ע, ושאר ספה"ק, המקיפינן כללים יסודיים ועיקריים הנוגעים לאפיית ואכילת המצות בפסח, ושאר עניני החג. והמעייין בבתרי אמורותיהם בלי ספק יקבל תועלת גדולה ונפלאה בהתעוררות בלתי גבול להתאמץ ולהתחזק לקיים מצות אפיית ואכילת מצה בכל פרטיהם ודקדוקיהם וכל החומרות שנאמרו ונשנו בה מימות מתן תורה עד היום הזה, כי רק אז יהי לבו נכון כגון בטוח שיצא בדימוס בדינו, בעת אשר המלך במשפט יעמיד ארץ, ביום הרת עולם, כמבואר בזה"ק שעיקר המשפט ביומא דדינא על מיכלא דאסוותא (עי' בפנים הספר באורך). גם הדרכות ישרות ומועילות יש בו לקיום המצות דכולא שתא.

הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבתי הק' זי"ע

הק' שלום יודא גראס

רב דקהל, מגן שאול"ר, האלמין" ור"מ בשיבה וכולל, בית ישעיי"מ, מכון לזווראה בשחיטות ובדיקות"

בעהמח"ס: גידולי יהודה (על הלכות ציצית), שו"ת זבחו זבחי צדק (על הלכות שחיטה ובדיקה), חינוך ישראל סבא (מדריך לחינוך הבנים והבנות), מדריך לצניעות, מנחת יהודה, (על חומר איסור, חלב עכו"ם ו, סימילאק"), מנחת שלום (הדרכה לבשרות), נפש ישעיי"מ (על מאכלות אסורות, ה"ח), קדושת ישראל (על הלכות יחוד), מזוזת שלום (על הלכות מזוזה) וש"ס.

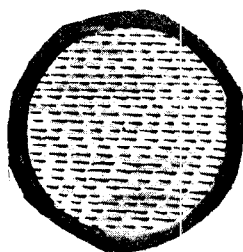
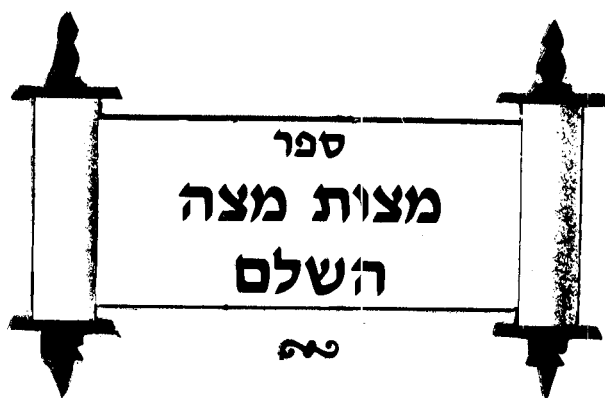
בלאמור"ר הרה"ג הצ' מוהר"ר ישעיי"מ זאב גראס זצ"ל נכד השרף מסטרעליסק, ר' יעקב קאפיל חסיד, ט"ז, ב"ח, תו"ט, רש"י, ולמעלה בקודש עד דוד המלך עה"ש.

— שנת תשל"ח —

— ברקלין, יצ"ו —

— ההכנסה מוקדשת לטובת הישיבה והכולל —

מצוה אנציקלופדיה

אזהרה

אדם אוסר בדבר שלו, בכך אל ירים איש את ידו להשיג גבולי או גבול באי כחי ולהדפיס ספר הזה או חלק ממנו בלי רשותי והסכמתי, ולהשומע תבא ברכת טוב ושכרו בזה ובבא.

הרוצה להשיג וזספר הזה יפנה אל המוציא לאור:

Copyright © 1977

כתובת המחבר:

Rabbi Sholom Y. Gross
4711 — 12th Ave. Apt. a-5
Brooklyn, N. Y. 11219
436-8086

גל הזכויות שמורות

Printed in the United States of America

להני תרי צנתרא דדהבה הרה"ח המפורסם מו"ה ר' צבי גאנזבורג
שיחי' ומו"ה ר' מרדכי חן שיחי', בעלי בית דפוס אמפייער
בברוקלין שטרחו ושקדו להוציא מתחת ידם חיבור הלז בתכלית
השלימות ההידור והיופי. יתברכו ממעון הברכות, ברב ברכות
ושובע שמחות ובכל מילי דמיטב.
550 עמפייער בולווארד, ברוקלין ניו יארק

פ ת ח ה ש ע ר

רעיוני על ראשו סליקו הרבה פעמים דאולי נכון למנוע עצמי מלהדפיס ולהפיץ דברים הנוגעים להלכה כי כבר הורינו חז"ל במתק לשונם במקום גדולים אל תעמוד והגם שהאמת כי אינני נמנה עם הגדולים מתברי ספרים חקרי לב ובעלי תריסין אשר קטנם עבזו ממחני, עכ"ו הרשות נתונה לפעוטים כמוני להשמיע דעתם ברבים בפרט נ"י מורה עלה על ראשי לעבור על דברי אדוני החסידים רבינו יהודה החסיד זצ"ל אשר דעת שפתיו ברור מללו בספר חסידים סי' ת"ק בזה"ל: שנגזר על האדם כמה ספרים יעשה וכו', וכל מי שגלה לו הקב"ה דבר ואינו כותבה ויכול לכתוב הרי גזול מי שגלה לו כי לא גלו לו אלא לכתוב וכו' עכ"ל. וזמנין באפרקסתא דענייא תשכח מרגניתא, ועכ"פ יהי לתועלת לבני גילי.

וכאן אני רואה חובה לעצמי להודיע בשער בת רבים שכל המעיין בספרי לא יסמוך להורות הלכה למעשה עפ"י דברי טרם שיעיין בספרים המובאים בספרי ובשערי ספרים העוסקים במקצוע זה וישקול במאזני שכלו מה לקרב ומה לרחק. ומיני ומיני יתקלס עילאה, ופוק חזי מני גברי רבה דקא מסהדי על עצמם מגדל ענוותנותן שלא יסמכו על דבריהם אף שהאירו כל הגולה בדבריהם המאירים כספירים בכל פנה ונקצוע של תורה וא"כ מה יענו אגן יתמי דיתמי אבטרייהו.

וזה לשון הפמ"ג (באשל אברהם סו"ס ל"ב) לא יסמוך עלי שום אדם בשום דין, וח"ו אל יעלה על לב כן, רק לעורר לב המעיינים באתי והמעייין לאחר העיין יבחר כפי מה שנראה לו כו' עכ"ל הק', וכן כתב הגאון בעל בית מאיר בהקדמה על צלעות הבית וז"ל כבר מסרתי מדעה שלא כתבתי דברי להורות ועתה שונה עלי הכותב לעכב ושחלילה לא ירום איש את לבו בשום הוראה עלי כו' עכ"ל הק'.

וע"ע בפרמ"ג בהקדמתו לאו"ח המליץ בעד המחברים שאפילו רק איזה גגרים טובים מציל על כל הספר. ועוד כ' הפרמ"ג כי לפעמים ימצא בספר קטן מה שלא נמצא בראשונים, כאשר הניחו לו מקום להתגדר וכו' עיי"ש. וכן כ' הגאון בעל חו"ד זצ"ל בהקדמתו לספר תורת גיטין בשם מאמר החכם שדבר אחד טוב אשר ימצא בספר כדאי שיגין על כל הספר ע"כ.

והגאון בעל שו"ת מאיר נתיבים ז"ל בספרו סוד יכין ובעז פרק ח' כ' (בצוואה לבניו) בזה"ל להתאמץ לחדש במשנה דבר קטן או גדול ולרשום במכתב כסדר, כצייד השולה דגים מן הים משכח רכרבי שקיל משכח זוטרי שקיל עכ"ל.

ואף כי בעוה"ר אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ובמה יתרצה עבד אל אדוניו מכל מה שעבר עליו מעודו במחשבה דיבור ומעשה כי אין לנו לא ביהמ"ק ולא קרבן שיכפר בעונו ואין לנו כהן ונביא שיתפלל בעדנו, וע"כ אין לנו שיור רק התורה הזאת המגין ומכפר על כל חטאות עוונות ופשעים כידוע דברי הוזה"ק באדרא: שבזמן שביהמ"ק הי' קיים כשאדם הי' מקריב קרבן הי' מתכפר לו, וכשאדם כותב מה שלמד איזו חידוש הכתיבה הזו עולות לו במקום קרבן עכ"ל. וכבר מובא בשם הוזה"ק בס' ברית עולם על הס"ח ובספר פלא יועץ באות חידוש.

ועל אותן המלעיוזין ומלעיגים ומאריכין לשונם בדברי לעג וקלס על מחברי ספרים חדשים אעתיק מדברי זוגדולים מה שכתבו לסתום פי המסתינים והמקטרגים, וכידוע מאמר החכם הוי זנב למחברים ואל תהא ראש למדברים. וז"ל הפרמ"ג בהקדמתו שאלו המליוזין ומדברים על מחברים ספרים והם אינם בני תורה הוא „מקנאת איש מרעהו" עיי"ש.

ועיין בס' ליקוטי עצות בערך תלמוד תורה אות מ"ו וז"ל, יש כמה ספרים עכשיו וכן עתידין להיות עוד ספרים וכולם צריכים להעולם ואסור להלעיג על שום אחד מהם מאחר שכל יסחיו ובנינו הוא עפ"י תורתנו הק' וכו' אבל הספרים שהולכים עפ"י תורה הק' שקבלנו מסיני כולם יקרים מאוד וכולם צריכים להעולם ולכל המלעיג על שום אחד מהם ח"ו הוא נידון בצואה רותחת וכו', עד שישו"ב ע"ז בחשובה שלימה ויתקן זאת ויהי' נחשבים בעיניו כל הספרים הק' ההולכים עפ"י יסודות התוה"ק עיי"ש. וידוע מה שכ' הרא"ה בהקדמתו לס' החינוך וז"ל, אך אמרתי מי יתן ותהי' מחשבתי נטרדת בזה כל הימים ולא תפסול ולא תפגום במזומות עמל ועול. עיי"ש בדבריו הק' כי נעמו. ומאת ה' אשאל עזר שלא אטוה מדרך האמת ולא אכשל בדבר הלכה ח"ו.

וכפי פרושות לשמים בהודא: על העבר על חיבורי הראשונים שיצאו כבר לאור ה"ה ספרי „נפש ישע" על מאכלות אסורות כמה חלקים, וס' „מנחת יהודה" על חומר איסור „חלב עכו"ם" ו„סימילאק", גידולי יהודה על ה' ציצית, דבר משה על מכשולות שונות, חינוך ישראל סבא על עניני חינוך, מדרוך לצניעות על עניני צניעות, מנוחת שלום הדרכה לכשרות, קדושת בנות ישראל על עניני איסור הליכות נשים לרופאים והמסתעף, שלום חסידיו הערות על ספר חסידים, מזוות שלום על הלכות מזווה, שמאוד מצאו חן בעולם התורני ובעיני כל רואי' למעלה מדרך הטבע ותפלת' על העתיד שגם הקונטרס הלזה ושאר כ"י המוכנים לדפוס בקרוב ימצאו חן בעיני אלוקים ואדם, ויתגלגל זכות הרבים ע"י, ואחת שאלתי מאת ד' שאזכה לישב באהלה של תורה מתוך נחת והרחבת הדעת ויתקיים בנו מקרא שכ' לא ימיש ספר התורה הזה מפיו ומפי זרע זרעך מעתה ועד עולם, ונזכה לראות כל יו"ח עוסקים בתורה ובמצות ובמעשים טובים מתוך נחת עביג"צ בב"א.

כה דברי, חד מזעירי דחברייא, כותב וחותם ביום ג' לסדר, ד' היה נא
מצליח דרכיך שנת תשל"ח לפ"ק.

הק' שלו' יהודה גראס
בלאמור הר"ג הצ' מוהר"ר
ישעי' זאב גראס זצ"ל

מזמור לתודה

איתא במדרש (ב"ר פע"ט) על הפ' ויחן את פני העיר וכו', הר"א שאדם צריך להחזיק טובה למקום שיש לו הנאה ממנו. ופה מקום אתי לפרוע מעט מחובי ולהכיר תודה וברכה בעשיית הספר הזה לטובת נשמת כ"ק אבי עטרת ראשי אאמור"ר הרהגה"צ מוה"ר ר' ישעי' זאב גראס בן הרה"צ ר' משה אלי' זצ"ל, נפטר בחצי ימיו כ"ט חשוון בשנת תשכ"ג, נשמתו בגנוי מרומים, והקדיש כל ימיו לטובת הכלל בעניני צדקה וחסד והרבצת התורה"ק, ועשה קיבוץ וריבוץ ופעלים לתורה, והתמסר בכל נימי נפשו, וכדי לבצע מחשבתו בנה כמה בתי מדרשות ומקוה וישיבה ות"ת ופנימי' וכו', בעיר חיפה בא"י, ועלה לו במסירות נפש ממש לא יאומן כי יסופר כידוע לידידיו ולתלמידיו בארצה"ק ובארה"ב, לבד מעשיו הכבירים עשה מעשים רבים וטובים להצלת מאות ילדים מהעברת הדת בידי המסיתים, והי' ביתו פתוח לרווחה לאלפים מאחבני"י. כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א, התאכסן שם כמה פעמים בנסיעותיו לא"י, יה"ר שלא יבוש המעיין ולא יקצוץ האילן.

וחקיני הרה"צ ר' משה אלי' בן הצ' ר' חיים אליעזר הנ"ל, בנה ג"כ כמה מקוואות בא"י במקומות הנדחים והיה בעל מכניס אורח גדול וכו', ואביו מוהר"ר חיים אליעזר בן הרה"ח ר' אלי' היה ביתו פתוח לרווחה, והרבה מצדיקי הדור התאכסנו אצלו. הרה"צ ר' אלי' הנ"ל היה דר בסאבאטש והיו אחד עשר אחים והיו מקורבים מאוד אצל הצה"ק הייטב לב זלה"ה. וביותר אצל הצה"ק בעל דברי חיים מצאנו זלז"ה.

אבי הרה"צ מוה"ר ר' ישעי' זאב ז"ל הי' חתן הרה"ג הצ' מוהר"ר זאב וואלף מוטצען שוי"ב מאראד, ובסוף ימיו הי' בא"י שו"ב מוהל מומחה ומלמד בישיבת יטב לב דסאטמאר בירושלים עיה"ק, בן הרה"צ ר' שלום מוטצען, בן הרה"צ ר' אברהם חיים מוטצען, שהיה תלמיד רבינו משה סופר זצ"ל מפרעסבורג בעל החתם סופר, והיה דיין ומו"צ בק"ק האלמין (עיין אודותיו בספר שם הגדולים דגדולי הגר ובספר זכרון צדיקים), נפטר ביום ה' ניסן, ויש אומרים ביום ד' דחול המועד פסח שנת תרנ"ב לפ"ק, היה בן ר' יצחק שטעמפעל (מוטצען) שהיה דיין ומו"צ בק"ק באניהאד יצ"ו, והיה גאון מופלג והניח אחריו הרבה חידושים בכ"י, ולמעלה בקודש הי' חוטרם ממשפחת

מוטצען שנקראו על שם עירם ק"ק „מיטץ" יצ"ו, מחמת מעשה שהי' כי פעם נגזרה גזירה על כל יושבי העיר להפיר דתם ר"ל, והמשפחה הנ"ל היתה היחידה שעמדו בפרץ ואמרו ניהרג ואל נעבור את פי ה', וכאשר נתבטלה הגזירה ב"ה אז ניתן להם שם על שם העיר לגאון ולתפארת ולמוכרת נצח.

הרה"צ ר' זאב מוטצען הנ"ל היה חתן הרה"צ ר' יעקב שלמה גאלרשטיין זצ"ל שהיה מכפר באלאגא, אשר תבר גזיזי דברדא בימי השלגים וטבל, והיה בעל מכניס אורח גדול וגומל חסדים לכל והיה גאון גדול וחסיד מפורסם. נסתלק כ"ח אלול שנת תרצ"ה, היה בנו של הרה"צ ר' מאיר משה בן הרה"צ ר' דוד צבי שהיה דר בכפר קיש קאפאש, והגאון בעל מראה יחזקאל שהיה רב במדינת זיעבען בערגען כשסגב את המדינה היה שובת אצלו בכל שב"ק, והמשפחה היתה נקראת בשם כל משפחת קדושים.

ולמעלה בקודש הנם צאצאי רבינו אורי מסטרעליסק הנקרא בפי כל השרף מסטרעליסק, ר' יעקב קאפיל חסיד, ט"ז, ב"ח, רבינו עובדי' מברטנורא, תוס' יו"ט, ולמעלה בקודש עד גזע דוד המלך ע"ה.

* * *

ועל הטוב תזכר אמי הצנועה החשובה יראת ה' היא תתהלל מרת אסתר שתחי', בת הרב הגאון וכו' מו"ה זאב וואלף מוטצען ז"ל שו"ב מאראד, שנפטר ח' תמוז שנת תשט"ו. אנא ה' האריך ימי' בטוב ובנעימים ותזכה לראות נחת מבנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצות עד בא לציון גואל במהרה בימינו אמן.

מנשים באוהל תבורך בברכה משולשת לזוגתי האשה החשובה והצנועה מרת טויבא תחי' לאוי"ט, בת חותני הרה"ג מו"ר חיים אלי' ביטמאן שליט"א, על השתדלותה בכל עוז להיות לי לעזרה להוציא את מגמתי לאורה, ושמחה מאוד לראות אותי פנוי ללימוד התורה ולכתוב חידושים, וללקט ליקוטים. תהי' משכורתה שלימה מעם ה' אלקי ישראל, ונזכה יחד לגדל בנינו הנחמדים והנעימים לתורה לחופה ולמעשים טובים, ה"ה יעקב ישעי' זאב, מרים ברכה, אברהם חיים אלימלך, חיי' שרה פיגא, פעריל מלכה, ניסן משה, דוד, ואביגדור שיחיו לאורך ימים ושנים טובים. אנא בשם תשמרם מכל פגע ומחלה, ותחונה עינינו מהם רב נחת דורות ישרים יבורך לתפארת אבותינו הקדושים.

ופה מקום אתי להביע תודתי וברכתי לאנשי קהלתי קהל „מגן שאול" ד, „האלמין" ובפרט לאברכי הכולל „בית ישעי" המיוחד להוראה בשחיטות ובדיקות בברוקלין, כולם אהובים שומרי תורה ואוהבי חסד, שעזרו לי הרבה להדפסת הספר הזה וכן שאר הספרים, וכן לכל המצטרפים עמהם במלאכת הקודש - יברכם ה' בכל משאלות לבם לטובה.

הסכמות ומכתבי עידוד שנדפסו בשו"ת „זבחו זבחי צדק" ובספר „נפש ישעי" ב' חלקים ובקונטרס „מנחת יהודה" ח"ו מספרי „נפש ישעי" על מאכלות אסורות, ועוד.

מגאוני וצדיקי וקדושי הדור, אנשי כנסת הגדולה, בישיבה של מעלה, עמודי העולם, ראשי סנהדראות, אשר כל בית ישראל נשען עליהם, וכגחלי אש דבריהם, ואלה שמותיהם:

(ע"פ א"ב)

הרב אליהו זלאטניק זצוקללה"ה

רב וחבר הביד"צ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק

הרב דוד הלוי יונגרייז זצוקללה"ה

רב וחבר הביד"צ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק

הרב ישעי' ישי הכהן גרינפעלד זצוקללה"ה

רב ומח"ס מלונדון

הרב ישראל יצחק הלוי רייזמאן זצוקללה"ה

רב וחבר הביד"צ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק

הרב שמחה בונם גרינבערגער זצוקללה"ה

ראב"ד דק"ק פרעשבורג יע"א. ברוקלין נוא יארק

הרב שמעון ישראל פאזען זצוקלה"ה

כ"ק אדמו"ר משאפראן, ברוקלין נוא יארק

הרב אברהם יצחק קאהן שליט"א

כ"ק אדמו"ר שליט"א משומר אמונים בירושלים עיה"ק

הרב אברהם מאיר איזרעאל שליט"א

אבדק"ק הוניאד

הרב אפרים אליעזר הכהן יאלעס שליט"א

אב"ד דפילאדעלפיא רבתי

הרב אברהם מ. ברייטשטיין שליט"א

ספרא דדיינא בעזה החרדית בירושלים עיה"ק

הרב חיים אלי' שטערנבערג שליט"א

רב ור"מ ביהכנ"ס וישיבת „מחזיקי תורה" חיפה

הרב יוסף גרינוואלד שליט"א
כ"ק אדמו"ר שליט"א מפאפא ברוקלין נוא יארק

הרב יחזקאל גרובנר שליט"א
רב בדעטרױט

הרב לוי יצחק גרינוואלד שליט"א
אב"ד דקהל ערוגת הבושם, ברוקלין נ.י.

הרב משה פיינשטיין שליט"א
ר"מ תפארת ירושלים, נוא יארק

הרב משה שטערן שליט"א
אבדק"ק דעברעצין ברוקלין נוא יארק

הרב נפתלי וזירצקא העניג שליט"א
אבדק"ק שארמאש, ברוקלין נוא יארק

הרב רפאל זילבער שליט"א
אבדק"ק פריימאן, ברוקלין נוא יארק

הרב שלום הכהן ווייס שליט"א
אבדק"ק אוהעל, ברוקלין נוא יארק

הרב שלמה האלבערשטאם שליט"א
כ"ק אדמו"ר שליט"א מבאבוב, ברוקלין נוא יארק

הרב שמואל יודא פאנעט שליט"א
אבדק"ק דעעש, ברוקלין נוא יארק

הרב שמעון זאב מיללער שליט"א
אבדק"ק אראד, ברוקלין נוא יארק

הסכמות ומכתבים

משה שטערן

אב"ד דעברעצין ונייהיזל יצ"ו
בעהמ"ח שו"ת באר משה ה"ח
בלאאמו"ר הרא"ש, בעמ"ח ספרי
גפי אש ומליצי אש וש"ס
ברוקלין יע"א

בעזה"ת

אל מע"כ ידידינו הרב המופלא ומופלג בהפלגת חכמים
ונבונים זי"ר יפרח לוחם מלחמת ה' בגבורה כש"ת מו"ה שלו
יהודה גראס שליט"א אב"ד האלמין.

בשמחה שמעתי שמע"כ הד"ת נ"י עוסק במלאכת הקודש
ומתכוון להוציא לאור עולם קונטרסים גדולים וקטנים בענינים
העומדים על הפרק אצלינו וראשם מגיע השמימה. החיבור
הראשון אשר שמו יקבנו, „אפיית המצות השלם” בו מלוקטים
דינים ציצים ופרחים מספרי רבותינו גדולי הראשונים עד אחרון
שבאחרונים, הנוגעים לדיני קצירה, ברירה, טחינה, רקידה,
שאיבה, לישה, ואפייה, הפרשת חלה.

אוסף ענקי במקצוע הלזו עדיין לא ראה אור הדפוס עד היום

הזה.

בו נקבצו אלפי הלכות המפיצים אור נוגה לכל הבא לגשת
אל הקודש פנימה, לחשוב מחשבות, לעסוק בכל מלאכת **אפיית
המצות.**

וגם **שזפתה עיני מראה הגדולה הוא קו**, „מצות מצה
בשלמותה” המכיל בתוכו דברים יקרים מפז ומפנינים מספרי
הפוסקים וספרן של צדיקים הבעשטה"ק ותלמידיו זי"ע, כללים
יסודיים ועיקריים הנוגעים לאפיית ואכילת המצות בפסח.

וטובה גדולה עשה בעמיו הכי יקר „**מנהגי צדיקי ישראל**”
שבו נאספו מנהגי צדיקי יסודי עולם, וקרוב המחבר אחד אל
אחד, והיו לאחדים בידי כל אדם הרוצה להתחקות על מנהגי
צדיקי הדורות ונפשו צמאה להתדבק בדרכיהם הק'.

ועוד בה רביעייה „**ספורים נפלאים מצדיקי ישראל**” מלאכי
עליון שמאיר לבות בני אדם כרשפי אש שלהבת י"ה, להשתוקק
ולהתגעגע להתדבק באדון כל יצורים.

וגם ספר „**אכילת מצות בישראל**” המיוסד להזהיר דרך

הסכמות ומכתבים

הישרה לקיים מצות ד' כדינה וכהלכתה בכל פרטיה ודקדוקיה וכוונתה.

ומי זוטרי לן עדותו הנורא של מאור הגולה הרוקח זצ"ל שכל דבריו דברי קבלה וכי בה' מצה **שכל האוכל מצה ז' ימי הפסח נעשה שותף להקב"ה גמעשי בראשית**, ועיין מה שהוסיף ע"ז בילקוט מעם לועז בשם מדרשי חז"ל **דחשוב ג"כ כאלו קיים כל התרי"ג מצות**.

פוק חזו עד היכן הדברים מגיעים, וכל מין דין ראוי לכל בר דעת להתחזק ולהתאמץ וללבוש עוז לקיים מצות מצה כראוי וכיאות עפ"י הפוסקים הראשונים ואחרונים.

ומצורף לחיבור הנ"ל תוקף **סגולת מצות אכילת מצה** והשפעותיה המרובים ברוחניות ובגשמיות בעלמא הדין ובעלמא דאתי לכל המקיים מצות מצה כמצוותה וכמסירתה וכנתינתה מסיני.

ומובלעים בתוך החיבור הרבה מאוד מדברים השייכים למצות אכילת מצה כל שבעה ודיני מצת שרוייה להמחמירים ולהמקילים, וראוים הדברים להעלותן על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן ותלמידיהם וכל הוגי דת ישרה מצוותיה והוראותיה, ולמותר להאריך בגודל נחיצות החיבור הנפלא הזה לכל בר ישראל אחרי השמעת זבירים הבוערים כלפידים מזקוקין דנורא דנפקו מפום ממלל רברבן קמוח"ז שר ורבן ומאורן של ישראל הגה"ק מרן רשכבה"ג החת"ס שכ' בהשמטות לחו"מ סי' קצ"ו וזל"ק:

מ"ע של אכילת מצה משומרת בליל פסח היא יחידה נשאת לנו מכל מצות אכילה שבכל התורה אין לנו לא פסח ולא קדשים, לא תרומה ולא מעשר שני, **רק מצה אחת משנה לשנה**, ואם גם היא לא הועילה בידינו בשלימות ולא עוד אלא כי תחת יופי שיהי' האכילה של כל ז' ספק איסור כרת ולא עוד אלא שיכשיל בזה רבים ח"ו, וגם נוציא ע"ז אלפים הייטב בעיני ה' חלילה וחלילה. עכל"ה.

ואין אחר דבריו כלום כי כבר הורה רבינו משה ומשה אמת ותורתו אמת.

משה שטערן

אב"ד דעברעצין יצ"ו

מוצש"ק פ' פקודי שנת ושל"ח לפ"ק
פה ברוקלין יצ"ו

הסכמות ומכתבים

שמואל הלוי ואזנר

רב ואב"ד ור"מ

זכרון-מאיר, בני-ברק

ב"ה יום א' תצוה תשל"ח לפ"ק.

כן ראיתי כמה קונטרסים ומחברות טהורים ויקרים שנדפסו ע"י הה"ג בן גדולים המופלג רבי שלום יהודה גראס שליט"א הרב מהאלמין יצ"ו.

ובתוכם ספר התעוררות בענין הליכת נשים לרופאים שרבה המכשלה בזה.

וכן התעוררות רב בענין מכשול המזוזות.

וכן בעניני ציצית פסולים, ועוד הרבה ענינים שיש בהם משום זכוי הרבים.

יה"ר שיזכה להיות חלקו בין המזכים את הרבים ולהשיבם מעון וגדול שכרו בזה ובבא.

הנני אצפה לחסדי ה'

שמואל הלוי ואזנר

הרב אברהם מאיר איזראעל

אבד"ק הוניאד תצ"ו

חופ"ק ברוקלין תצ"ו

מח"ס אמרי אברהם עה"ת

וילקוט המאירי על הש"ס וש"ס.

למראה עיני חיבור נחמד באימרא שפירא, מעשי ידי ידידי הרב הגדול בתורה, שוקד על דלתותי תדירא, משנתו ברורה וטוב מסודרה, מתובלת בלקח וטברא וכו' הרב שלום יודא גראס שליט"א הרב דקהל מגן שאול אבדק"ק האלמין פה ברוקלין תצ"ו, ספר אפיית המצות, על הל' פסח בכלל ואפיית המצות בפרט, להיות מוסף על ספריו שכבר ראו אור, ספר חדש יקר ונעלה, דינים מזהירים, בסידור יפה מאירים כספירים, שעשה אזנים להלכות אלו בליקוטים ממובחרים הספרים, ראשונים ואחרונים, וגם לרבות מספרי המנהגים, לגאוני התורה והחסידות צדיקים מפורסמים, מאסף לכל המחנות ומברר

הסכמות ומכתבים

ענינים, דינים שכיחים ובלתי מצויים, צפונים וכמוסים ידועים וגלויים, על ספרו זה כולם יכתבו ספורים ומנויים, וטובה גדולה עשה בזה בעמיו, שיהי לתועלת גדול לכל ירא שמים, נזהר בהל' פסח ענינים חמורים, ויהי לו לעינים, למצא את מבוקשו כהרף עין, דברי אלקים חיים, וכמו שכתבתי בזה בס' **אוצר הפסח ח"א** (סי' תס"ב סעי' ו') מש"כ הב"ח ז"ל שאין ללעוג על שום מנהג לומר שהוא מנהג שטות או חומרא בעלמא, כי יש לזה סמך מן הירושלמי, ואף שאין משם ראי' ברורה רק שישראל קדושים הם שנהגו להחמיר עיי"ש, ובס' מי השילוח (בליקוטי הש"ס) כי בשם הרה"ק מהר"ב מפשיסחא זצ"ל **שכל החומרות שישראל מחמירים ונוהגין בפסח הן תכשיטין לקדושה**, רמז לזה צווארך בחרוזים, ע"כ. ושמעתי מספרים מזקני חסידי בעלזא, שהרה"ק מהר"ד רוקח זצ"ל מבעלזא הי' נוהג כשבאו לפניו עם שאלה בהל' חמץ ומצה, הי' מקדים להשואל, **ידוע תדע שחמץ בפסח הוא במשהו**, והתורה אמרה כי כל אוכל חמץ ונכרתה וגו', **ועתה שאל שאלתך**, ע"כ. וידוע מ"ש בשם האריז"ל שכל מי שנהר ממשהו חמץ בפסח, מונבטח שלא יבא לידי מכשול כל השנה, ובזה יובן מש"כ בס' דבש לפי בשם המקובלים ז"ל דכל עבירה שהאדם עושה בחג הפסח עושה פגם גדול יותר משאר הימים, ע"כ. דע"י מה שאינו נזהר כראוי בעניני פסח מביא עצמו לידי מכשול עבירה ח"ו בכל השנה, משא"כ כשפוגם בעבירה בשאר הימים, והנה דרשו חז"ל עה"פ (שמות י"ב י"ז) ושמרתם את המצות וגו' א"ת את המצות אלא את המצוות, שמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, וקרינן את המצות כמו את המצוות, דהא בהא תליין, שע"י שישמור את המצות וההלכות התלויות בה, בחג הפסח, יזכה להשמר ולהזהר במצוות כל השנה כולה, והבן. ותקותי חזקה כי תופשי התורה ושוחרי' ישישו לקראתו, ויגילו בו בני ציון המצוינים בהלכה, וכל מבין עם תלמיד יאמר האח חמותי אור, וישתדלו להביא ברכה לתוך ביתם, וידידי הרב שליט"א ימשיך בעזה"י לזכות את הרבים בחיבוריו הנעימים, עד אשר נזכה במהרה לעלות ציונה ברננים, ונאכל שם מן הזבחים. ומן הפסחים, בב"א.

כעתירת ידידו הדוש"ת מלונ"ח

הק' אברהם מאיר איזראעל

אבד"ק הוניאד

ה' לס' אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם,
תשל"ח לפ"ק ברוקלין תצ"ו.

הסגמות ומכתבים

הרב סיני הלברשטאם

רב דקהל דברי חיים

בלאאמו"ר הרה"צ מוה"ר ישראל שליט"א

האדמו"ר, ואבד"ק זמיגראד

במח"ס סיני בקדש על הגדה של פסח, סדור תפלה סיני בקדש;
עוקר ערים עה"ת; סיני בקדש על חג הסוכות; ועוד.

כ"ו תמוז תשל"ז

יומא דהילולא דכ"ק זקיני הרהגה"צ

רשכבה"ג סוע"ה וכו' מוה"ר סיני

זצלה"ה

האדמו"ר ואבד"ק זמיגראד יצ"ו

שלמא רבא מן שמיא יסגי להאי גברא רבא ויקירא יד"נ
הרה"ג נודע לשם ולתהלה בשערים המצויינים בהלכה בהרבצת
תורה, טהרה וקדושה לעדרים, דולה ומשקה מתורת רבותינו
הקדושים, אשרי שלו ככה, כעמוד הברזל בל ימוט נגד רוח סערה
של החדשות בכל דברים הנוגעים לקדושת ישראל שהן יסוד
היסודות עיקר העיקרים לקיומו של עמנו עם קדוש, ה"ה כש"ת
מוה"ר שלום יהודא גראס שליט"א המפורסם בעולם לתפארת
עם סגולה, אדרבה ואבקשה טוב לך ושלום בארמנותיך, יהי
שלום בחלך שלוה בארמנותיך!

אחדשה"ט ושת"ה אגיד לו ששמחתי בהודעתי כי בעזרתו
ית"ש הנו עומד כבר באמצע הדפסת ספרו ספיר ויהלום יקר
הערך נקוב בשם אפיית מצות השלם, אשר בו לקט בעזהשי"ת
מספרי קודש אמרים ועניינים מנהגים ועצות והרחקות בהלכות
אפיית מצות ונוסף עליו דברי התעוררות ומוסר להזכיר
ולהתבונן ע"י דברים מועילים מאד לעבודת ית"ש, להגיד לאדם
ישרו את הדרך אשר ילך בה – נוסף על מה שידע, את המעשה
אשר יעשון" – „דת דין ופקידים כפל לפקודים“.

ואף שאין מקומי בין מחברי חיבורים – כי ידעתי ערכי – אך
לא אוכל להשיבו ריקם כי מכיר אני את המסדר ומלקט הנעלה
אשר הוא ירא א' מרבים עובד ה' במסירת נפש ונאים הם
הדברים למי שאמרם וסידרם; ראויים הם להביאם לדפים

הסכמות ומכתבים

ולהפיצם על פני תבל לזכות את הרבים. יישר כחו וחילו לאורייתא!

הרב המחבר שליט"א הוא כבר בבחינת „איתמחי גברא ואיתמחי קמיעי” כי הרי זיכה אותנו בכמה ספרים חשובים שנתקבלו בצבור באהדה רבה, וכמעשהו בראשונים כן מעשהו באחרונים, אסף כעמיר גורנה מדברי רבותינו שמימיהם אנו שותים ועליהם אנו נשנעים, וסדרם לפי פרקים וכותרת לראש לכל מאמר, שהקורא ימצא בנקל מבוקשו, והוסיף עליהם נופך משלו, באורים מראה מקומות והערות חשובות.

עיינתי בספר דנן וראיתי „שארבע הופעות הם” ב„ארבע קפיצות שקפץ”, ובאמת „ארבעה דברים של שבח יש כאן” ב„ארבעה דברים שצוה ר' יהודה” כנגד „ארבע מצות שהיו להם לישראל במצרים”. ידוע ש„ארבעה דברים צריך לקבל עליו מי שרוצה להיות חבר”; ולכן הקונטרסים האלו ש„ארבע סייגות הן”, נאמרו ב„ארבעה אפין: פנים של אימא למקרא, פנים בינונית למשנה, פנים שוחקות להש"ס, פנים מסבירות לאגדה”. הרב המחבר „ארבעה קולמסין נטל” לכתוב בספר של „ארבע מדות יפות לבני אדם: מלאכה (סדר האפייה), תורה (הלכה), עזת זקנים (מנהגים), ורוח נמוכה (מוסר). ובאשר „ארבע דרכים הם” להשיג המטרה כי „ארבע מדות בהולכי בית המדרש וב„יושבים לפני ת”ח”, תפס מ„ארבע המדות שבתלמידי חכמים שלומד לעצמו ולאחרים”, בתקוה שיהיו תאמים לשני המקצעות, היינו מ„ארבע המדות שבתלמידים: הרוצה שילמוד וילמדו אחרים – עין טובה”.

הרב המחבר דנן „ארבעה שמחות ביום אחד ראה” ועליו נאמר „ארבע תכיפות הן יחד מנהון תיכף לת”ח ברכה”, וגמרו עליו ההלל באמרם חכז”ל „ארבעה דברים אדם העושה אותן אוכל פירותיהן בעוה”ז והקרן קיימת לעוה”ב” – ועל כן „ארבעה צריכין להודות” ו„ארבעה מזמורים צריכים לאמר” על יציאת ארבע קונטרסים בחוץ שהן שתיים בפנים (תורה וגדולה נתאחדו על שולחננו). „ארבעה הן שיצאו להן מוניטין בעולם” בין אותם שלנים „בארבע אמות של הלכה”. ועליו אני קורא: „ארבעה דברים יפים לבני אדם” ולכן יברכהו ה' ב„ארבע פקידות: לבכורות, לבנים, לשמירה ולשלוש”!

נודה להי הטוב ומטיב הגומל לחייבים טובות שגמלנו

הסכמות ומכתבים

הטובה הזאת וזיכה המחבר ללקט ולחבר את הספר הזה שהוא מלאכה וחכמה באשר בו ליקט דא"ח ממאמרי חז"ל וספרי קודש מרבותינו הראשונים והאחרונים. והן אמת שספרי הלכה ומוסר נמצאים ומפוזרים בכל בתי אהב"י ואשר בהם מבואר הדרך העולה בית א"ל. אמנם המאמרים והעניינים הנוגעים לקדושה זו – שמחויבים בו שמירה משעת קצירה – מפוזרים אחת הנה ואחת הנה והיא כמאמר הנביא (בהפטרה יום א' דפסח), „סוגרת ומסגרת מפני בני ישראל אין יוצא ואין בא“; אין איש דורש או מבקש אותם כי הכל קונים על המוגמר מבית החרושת ושם ספר התורה מונחת בקופסא ואין איש שם על לב.

על כן עת לעשות לה' והחלש יאמר גבור אני ואיש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק, והליקוט הזה יהי לתועלת בעזהש"ת לכל מי שימצא חן בעינו לדעת מה ה' דורש ממנו. הקורא בו יראה שקונטרס זה לא נתחבר על מנת שילמדו בו בלבד – כי כמעט לא נמצא שום דבר חדש שלא ידע אותו הקורא מתחלה – אלא המכוון בקונטרס הזה הוא, ככלי אומנות ביד האומן, לרשום דברים שיעמיק בהן במחשבתו ויכניסם בקירות לבו להתבונן ע"י לאחוז בדרך הקודש להשתמש בו למעשה. ולכן, תחזקנה ידיו של הרב הנ"ל ויהי ה' עמו ובכל אשר יפנה יצליח לעשות גדולות, ושפתיו בשוע יפתח כאולם המפתח" והש"ת יחנינו „ועוז וכח לו ימתח" ויזכהו להיות ממזכי הרבים בכוונה רצויה ולב טהור „תזל אמרותיו כטל לקוי רסיסי טל" ויעשו הדברים רושם בלבות אהב"י ויתגדל ויתקדש שמייה רבא.

יהא ביאת ספרו ברוך לפאר ולרומם קרן התורה והיראה, ולבסס ולהרחיב גבולי הרבצת התורה בתפוצות ישראל, ולחיזוק ועידוד בני התורה בדורות ישרים ומבורכים ע"ד ישראל סבא מחונכים – בדרך שהורו לנו רבותינו מאוה"ג ז"ע משנות דור – ויזכה לנטוע גפן פורחת בכרם ה' צבקות מתוך אושר ועושר ושירוה נחת ועונג רב מכל יו"ח שי' לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה לשמה, ומשולחן גבוה ישפיעו לו בתדירא שיזכה לישב באהלה של תורה כל ימי חייו. ויה"ר שכל אחד ואחת יעשה בכל האמור „בזריזות נפלאה“, כפי שהי' ב„פסח מצה ומרור“ בעת יציאת מצרים, „ואכלתם אותו בחפזון“. והדבר יחיש אשת מילוי ההבטחה: „ויהי בשלם סוכו (שבית המקדש יהי בירושלים) ומעונתו בציון“, ונקריב את קרבן הפסח כהלכתו

הטכמות ומכתבים

ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים – בגאולתנו ופדות נפשנו,
בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, אמן.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור

ובברכת חג הפסח כשר ושמח

הק' **סיני הברשטאם**

בלאאמו"ר הגה"צ רבי **ישראל** שליט"א

האדמו"ר מזמיגרד יצ"ו

בצירוף ברכתי הנני רושם את אשר נתעוררתי (כאשר עיינתי
בספרו) בכמה דברים העומדים על הפרק ושנחוץ מאד לפרסם
אותם (וכבר נכתב בספרי **סיני בקודש** על הל' פסח וספרי **עוקר
הרים** על השו"ע).

(א) מובא בשו"ת דברי חיים לזקני הרה"ק מצאנז זצ"ל, שאשה
ההלכת בראש פרוע אינה נאמנת על כשרות. (ועי' בספר דת
משה ויהודית בשם הצ' מבעלז זי"ע, ובס' והי' מחניך קדוש).
ואם כן, כל אשה המגלה שערות ראשה אינה נאמנת להיות
מתעסקת במצות מצוה, אפילו כשעומד שם משגיח תמידי, שאין
ביכלתו לראות ולהשגיח על כל המכשולות שתגרום האשה בעלת
ראש גלוי, וד"ל.

ולכן, היות ועכשיו הזמן שמכינים המצות מצוה לחג הפסח
בבתי אפייה למצות, וגלגול המצות נעשה על ידי נשים, נחוץ
לעורר את מנהלי בתי האפייה שידקדקו על הנשים העובדות
שיכסו את ראשן כהלכה.

הנשים הללו באות לבקש פרנסתן בגלגול המצות, באות
מבתים שונים, חרדיות, דתיות פחות או יותר, וכמה מהן רגילות
ללכת כל השנה בראש מגולה.

בעלי בתי האפייה למצות חייבין לשכור כפועלים במצות
שלהם רק נשים צנועות המכסות ראשן, אע"פ שיצטרכו לשלם
להם כמה זוזים יותר, ובורור שישנן הרבה נשים צנועות המחכות
לכך למצא העסקה במצות מצוה.

(ב) ועוד דבר נחוץ: אם עובדים במצות אנשים ונשים יחדיו,
אז יהיו מובדלים אלו מאלו לכה"פ ד' אמות, ובאם לאו הרי
בעשיית מצות מצוה מדברים ליצנות ושחוק וקלות ראש וכו'
ומלבד זה התערובת שם אינה במקומה, וכו'.

הסכמות ומכתבים

מכתבי ברכה ותהלה על קבלת ספריי שיצאו לאור עולם
מהרבנים הגאונים המפורסמים וגם לרבות בעלי בתים
חשובים ויקרים עוסקים בצרכי ציבור באמונה

עפ"י סדר איב

הרב אברהם יצחק קאהן שליט"א
ב"ק אדמו"ר שליט"א משומר אמונים בירושלים עיה"ק

ב"ה

לכבוד הרה"ג ירא וחרד לדבר ה' זוכה ומזכה את הרבים
וו"ח כש"ת מו"ה שלוי יודא גראס שליט"א. לנכון קבלתי ...
שכוונתו בזה לזכות את הרבים להשמר ממאכלות אסורות ...
ויזכה תמיד לזכות את הרבים וזכות הרבים יהי תלוי בו.
הכ"ד הדשת"ה
אברהם יצחק קאהן

אפרים אליעזר הכהן יאלעס
באמ"ו הגה"ק מהר"ש זצ"ל
אבד"ק פילאדעלפיא רבתי

- א -

ב"ה כ"ח כסלו, ד' דחנוכה תשל"ח
שלוי ורב ברכה לכת"ר שליט"א
ספרו נפש ישעי' על מאכא"ס נחוץ מאוד לכל אשר יראת ה'

הסכמות ומכתבים

נוגעת בלבבו. ור"פ מנחתי הקטנה בברכה שהשי"ת יצליח דרכו
בקודש ושיוסיף להרביץ טהרה בישראל ...

אפרים אלעזר

באמ"ו גאון ההוראה
מרן שלום הכהן זצ"ל

- ב -

בס"ד, ר"ח אדר שני תשל"ח לפ"ק
כבוד ידידנו הרה"ג יראת ה' אוצרו, שמו מפוארים, בנש"ק,
כש"ת רש"י גראס שליט"א רב ור"מ בברוקלין יצ"ו.
קבלתי ספרו „זבחו זבחי צדק" ועיינתי בו ונהניתי כי דבר
גדול עשה בשביל בני תורה וגם בשביל המון עם ישראל לדעת
חומר הענינים ולהתעורר בזריזות וזהירות שיהא שולחנם טהור,
עד כדי זה השולחן אשר לפני ה', ישלם ה' פעלו ומשכורתו
שלמה ... ר"כ מנחתי עבור הסי' היקר.

בכבוד ובברכת כהן.

אפרים אליעזר

באמ"ו גאון ההוראה
מרן שלום הכהן זצ"ל

הרב אהרן יהודה אראק

פארעסט הילס, ניו יורק

ב"ה ב' פ' ויגש תשל"ח
שוכט"ס לכבוד הרה"ג הנעלה שליט"א ...
להוט פה טשעק סך 5 דולר ... וכן יבורך להגדיל תורה
ולהאדירה ...
בברכת שים שלום וכו.

הרב אהרן יהודה אראק

פארעסט הילס, ניו יורק

הסכמות ומכתבים

אהרן יודא מאסקאוויטש

לונדון

בס"ד

שוכט"ס אמע"כ הרה"ג וכו' וכו', שלום יודא גראס שליט"א
אחדשה"ט, קיבלתי קונטרסו „מנחת יהודה“ על חומר איסור
חלב עכו"ם וסימילאק...
ונא לשלוח לי ספרו נפש ישעי' 5 חלקים כי אין לי עדיין ספר
זה ואקבלו באהבה...
ובזה אסיים ויזכה להמשיך עבודתו עבודת הקודש, ויזכה
לביאג"צ בב"א.

כ"ד ידו הדוש"ת בלונ"ח

הק' אהרן יודא מאסקאוויטש

לונדון

הרב גדלי' פעלדער

טורונטו, קנדה

בס"ד ד' תולדות תשל"ח

אל כ' הרב הגאון המפורסם נודע בשערי הלכה גבור ומזוין
וכו' מוהר"ר שלו יודא גראס שליט"א, רב דקהל מגן שאול ור"מ.
שלום וברכה וכ"ט!

אחדשה"ט כראוי, נמצא תח"י ספרו היקר נפש ישעי' וכעת
ראיתי שהו"ל כמה ספרים דהיינו על הלכות ציצית וכן על מזוזה
ב' ספרים על שחיטה ועל ניקור וספר מנחת יהודה על איסור
חלב עכו"ם ומאד רציתי לרכוש אותם. ואשלם כפי אשר יושט
עלי.

בתקוה לתשובה אשאר ברגשי הוקרה ורב ברכות המכבדו
ומוקירו ביקרא דאורייתא וכרום ערכו.

גדלי' פעלדער

הסכמות ומכתבים

חזקי פיבל ראזנבערג
מלפנים אבדק"ק דעברעצין
רב דקהל אגודת אזור
ברוקלין, נ.י.

בס"ד, ג' וישב י"ט כסלו תשל"ח לפ"ק
שוכט"ס למע"כ המחבר קונט. מנחת יהודה ... בא לידי עוד
לפנים חדשים ... מסרתיו לידי נכדי הב' החשוב נ"י ... והרבה
שנים הייתי רב ומנהיג בק"ק הנ"ל ... המאכלות בקופסאות
הנעשים בבתי חרושת של יהודים ואינם יהודים אינם באים על
שלחני ולא על שולחן השומעים בקולי ... וע"י הקונטרסים
יאירו עיניהם וישמחו בראותם השמות הבדולחים בלשוניהם
ושמותיהם על הלעביל ושמא קא גרים – וראיתי שידידי המחבר
בן גדולי ישראל זצ"ל ...

והי' בזה חיים וברכה ושלוש ע"ע לכלנו כ"ר.

חזקי פיבל ראזנבערג

רצופה סיוע להדפסת הקונטרס

הרב יהודה מלבר
Jamaica N. Y.

ב"ה, יום ג' פ' תצוה, ז' אדר א' תשל"ח
לכבוד הה"ג המופלג המפואר בש"ט הרב שלום גראס
שליט"א.

הנני שולח לכבודו טשעק ע"ס 5 דולר בעד ספרו „זבחו זבחי
צדק" ששלח אלי ואברכהו בהצלחה רבה „ויפוצו מעיינותיו
חוצה" להרמת קרן התורה ולומדי.

בכבוד רב
יהודה מלבר

הסכמות ומכתבים

יוסף זינגער

רב בביהכ"ג בני יעקב אנשי בראון

בס"ד

א"כ הרב הה"ג שליט"א

לוטה פה סך עשרה דולר \$ 10.00 עבור הספר היקר שלו תודה

רבה.

חג כשר ושמח, ונזכה לבג"צ בב"א.

יוסף בן חוה בילא

בית הכנסת דוד בן נחום

Oak Park, Mich.

בעזה"ת

כבוד הרב הה"ג כש"ת מוהר"ר שלום יהודא גראס שליט"א.

בשמחה ובתודה קבלתי הקונטרס מנחת יהודא ור"פ אני

שולח המחאה תמורתו ונתקוטי שבהפצת ספרו דמר תתרבה

קדושה וטהרה.

ואסיים ברב תודה לכת"ר שיזכה להמשיך הלאה פעלו הטוב

מתוך בריות גופא ומנוחת הנפש.

כ"ד מוקירו ומכבדו כערכו הרם

יחזקאל הלוי גרובנער

רב בדעטראיט

יצחק אייזיק אייכענשטיין

אב"ד ור"מ קיוויאשד

רב דקהל יראים עטרת צבי

פארעסט הילס, נ. י.

ב"ה, אור ליום ג' וישב תשל"ח.

שוכט"ס לכבוד הרה"ג עוסק בצרכי ציבור וכו' מוהרש"י

גראס שליט"א... בפרט במדינה זו המשובשת בתאוות ממון

וכבוד מנפש ועד בשר...

הסכמות ומכתבים

שיטה זו קבלתי פא"פ מפי כ"ק מרן שליט"א השי"ת יאריך
ימיו ושנותיו עביג"צ...
ואחתום בזה בשים שלוי טובה וברכה בימים ולילות
מאושרים...

הק' יצחק אייזיק אייכענשטיין

ר"פ המתאה של ח"י דולר

מרדכי שוואב

מאנסי, נ. י.

החיים והשלו' מן השמים.
ישפע ברכה והצלחה בעבודת הקודש לכבוד כבוד הדרת
גאונו שליט"א...
אחדשה"ת הוד כבוד הדר"ג שליט"א בכל רגשי כבוד
והערצה... תודה רבה עבור הספר הנפלא מנחת יהודה חלק
ששי...

ורצוף פה המתאה - \$ 6. מחיר הספר הנפלא...
ואסיים בדרישת שלוי חמה ולבבית ובברכה והצלחה מרובה
בעבודת הקודש בכל רגשי כבוד והערצה.

מרדכי שוואב

מאנסי, נ. י.

אברהם יצחק הופמן

קרית שומרי אמונים

ירושלים

אל כבוד הרה"ג המפוי' לשם ולתהלה איש האשכולות וכו'
לוחם מלחמת ה' במס"נ... מח"ס נפש ישעי' ועוד... כ"ק ש"ת
ר' שלוי יודא גראס שליט"א.

בברכת שלומים למר ולתורתו...

שמעתי שזה זמן כבר שיצא לאור ספרו החשוב מנחת יהודה
על ענין חומר האיסור של חלב עכו"ם וסימילא"ק הנפרץ בחו"ל
וג"כ בא"י ונא ונא שישלח לי תיכף ספר זה בדואר אוויר ורצ"פ

הסכמות ומכתבים

סך 10 \$ וכ"כ שאר החיבורים ישלח לי תיכף והכל ישלח לי בדואר אוויר...

ויזכהו השי"ת להוציא לאור עולם את שאר כת"י אשר נמצאים תח"י וזכות הרבים יעמוד לימינו.

בכבוד רב

אברהם יצחק הופמן

קרית שומרי אמונים

ירושלים

- ב -

שלו ורב ישע...

שלחתי היום מכתב אקספרס. בענין חששות כשרות הלחם במאפיות בארצה"ב אפי' אצל היימישע אידן שכחתי לציין עוד דבר שמכניסים בתוך הלחם והוא חומר משמר מתערובות איסור ואף אם נאמר שאין לו דין מעמיד (צ"ע), עכ"פ הוי כעקרו לכך הצריך ללחם עצמו ואם כן לפי הרשב"א שהובא במ"א לא בטיל כלל, חוץ מזה לפי הריב"ש שהובא בחי' ר' עקיבא איגר ביו"ד סי' צ"ט שאם מבטלים בשביל הקונים הוי נתבטל בשבילו ואסור ואין שום היתר שאין כוונתו לבטל וידוע לפי מה שכתב בשו"ת נודע ביהודה שאם מערבים דבר בידים לתוך המאכל אין היתר זה ודו"ק.

אצפה לשמוע ממך בהקדם האפשרי.

בכבוד רב

אברהם יצחק הופמן

בס"ד, ב' לס' זאת חקת התורה תשל"ח

כבוד הרב המזכה את הרבים שליט"א.

ראיתי את הספר „מנחת יודא" אשר כבודו זוכה ומזכה את צעירי הצאן ויישר כוחו ומילו לאורייתא – והבא לטהר ומטהר מסייעין אותו ובטח יעשה רושם לטובה ולטהרה.

ורצוף פה שעק 10 \$ ונא ישלח לי בטובו ספרו – וגם ספר אחד למר...

המדבר בצדקה וברכה מרובה

דוד שפון

הסכמות ומכתבים

לכבוד הרב המפואר כש"ת שלום יודא גראסס שליט"א.
איך האב ערהאלטין אייער חשוב ספר אין איך מיין דאס
ספר איז פאסיג פיר יעדען בעל-בית וואס האט נאר אמאל
גילערינט.

אונד עס איז געשריבען בלשון קל ונקיה אזוי אז עס
אפערגעניגען צי לערנין פין איהם און עס איז אניצליכע זאך פיר
יעדען יוד וואס וויל נישט נכשל ווערן במאכלות אסורות.
איך שיק אייך א טשעק פין 10 \$ איך ווייס עס איז נישט
איבערצאהלט אבער איך מיין איך האב באצאהלט דעם פרייז.
א שמחת חנוכה
ונזכה לראות בבגצ"א
הק' חזן דוד טעלאוויטש

בס"ד, ערש"ק פרי' תולדות ר"ח כסלו ה'תשל"ח.
לכבוד הרב שלום יהודה גראסס שליט"א.
אחדשה"ט וכט"ס.

היות והיה לי ולחברי תועלת רבה מספרו נפש ישעי,
ומסתמא נפיק גם תועלת מקונטרסים „קדושת בנות ישראל“
וחינוך ישראל סבא, הריני מבקש מכי שיכתוב לי מה מחירם
בכדי שאשלח לו את הכסף.

אודה לו מראש

דו"ש וטובתו כה"י

יצחק דישי

בונס איירעס, ארגענטינא

כולל אברכים

על יד מוסדות התורה

מארוקו

ב"ה, כ"א חשוון תשל"ח

כבוד הרב הגאון הגדול הנודע לתהלה ולתפארת וכו' וכו'
מוהר"ר שלום יודא שליט"א גראסס.

שלום וברכה

הגיענו השמועה המשמחת אשר כת"ר זכה וזיכה את הרבים

הסכמות ומכתבים

בב' ספרים נפלאים ה"ה גדולי יודא על הל' ציצית, ומזוזת שלום על הל' מזוזה.

ולכן נבקש מכת"ר לשלוח לנו 2 טופסים של ס' גדולי יודא ו- 2 טופסים של ס' שערי שלום, לזכות בהם את הרבים בכלל ואת חברי כוללנו בפרט. במחיר אשר ישית עלינו כת"ר, ויבא שכמ"ה.

בברכת התורה

הרב שלום איידעלמאן

ראש הכולל

בס"ד, ב' אדר תשל"ח

לכבוד הרה"ג שלום י. גראסס שליט"א.

קבלתי הספר של מעכ"ת „זבחו זבחי צדק" וגם הקונטרס „שמחת שלום". הנני מצרף בזה הסך של \$ 6. גם אבקש ממעכ"ת שליט"א שתשלחו לי אם אפשר הספרים הללו:

(א) חינוך ישראל סבא.

(ב) מדריך לצניעות.

(ג) מנחת שלום.

(ד) קדושת בנות ישראל.

בברכה וכטו"ס

מאיר מנחם מענדיל געלב

ב"ה, אדר תשל"ח

לכבוד האי גברא רבא צנא מלא ספרים בנש"ק מוה"ר שלום יהודה שליט"א.

שלום וברכה!

הננו בזה לאשר קבלת ספרו „זבחו זבחי צדק". הספר נתקבל בכותלי הביהמ"ד בהתענינות גדולה.

לע"ע אין תחת ידינו כל ספרי כתר"ה, ונבקש מכת"ר שיואיל לשלוח לנו שאר ספריו הקודמים, ומה שיצא לאור להבא.

ויה"ר שכבודו יוסיף כהנה וכהנה בהפצת עניני כשרות בכל העולם כולו, עדי ביאת גואל צדק בב"א.

בהוקרה רבה

וברגשה כבוד

הנהלת הספרי' דישיבת תות"ל

מודעת נחוצה לרבנים בעלי הוראה

המדריכים והרשימות, בין של יחיד בין של רבים, לכשרות סמי תרופה
לפסח ולכל השנה, אין בהם סמכות כלל מחסרון ידיעה מקרית

הנה אחר יגיעות עצומות של דרישות וחקירות בלי גבול נוכחתי לדעת כי אי אפשר להחליט על שום סמי תרופות (מעדעצינען) שבעולם דרגות כשרותן, בין האבקים, בין הנוזלים, בין הכדורים, בין הזריקות, וכיו"ב, הן בנוגע לאיסור והיתר דכולא שאת והן בנוגע לחשש חמץ או קטניות שהוא נפק"מ לענין פסח, שהיסוד של כל בעלי הרשימות הוא אך ורק ע"י שו"ת בין בתי החרושת והרבנים אבל אין שום ביקור פרטי או כללי בבית החרושת ע"י הרבנים החרשימים, ובפרט קשה למאוד ואחריות גדול ונורא לעשות רשימה פומבית מהתרופות שלפי שיטתם כשרים הם, והאיל שמעת סידור הרשימה עפ"י מכתבים עד עת ההדפסה נשתנו המרכבים והמצב כמיום ללילה, כי כל בתי החרושת הראשיים כולם העידו בסגנון ופה אחד שאף המייצרים בעצמם העוסקים בתוצרת הסמים רובא דרובא אינם בקיאים כלל בתוכנן של הסמים מטעם שכל תרופה נרקח ונבלל מחומרים בלי מספר אשר כל חלק וחלק נלקח מבתי חרושת אחרת וכל מלאכתן רק לרקחם יחד וממנו נוצר התרופה, וגם בתי התעשייה שמשם נלקחים חלקי הסמים הם בעצמם אינם בקיאים בכרירות בתוכן חלקי הסמים כי גם מעשיהם לערב מינים ממינים שונים שלוקחים ממקומות אחרים, ואפילו הראשונים שבייצרים החלקים מתחילתן אינם יכולים לקבוע בבטוחות דרגות כשרות תוצרתן מטעם שמעותדין להשתנות מיום ליום ומשבוע לשבוע, וגרועים אלף מעלות משאר בתי החרושת המייצרים מאכלים ומשקאות לבריאים שהגם שבאותן בתי התעשייה אין התוצרת משתנה במהירות כ"כ אבל בבתי יצור סמים לרפואה משתנים מעד לעת ומפקידה לפקידה כל סדרי תוצרותיהם, וגם יש להדגיש כי הבתי החרושת הגומרים מעשה מרקחת התרופה ומוכרים תעשייתן להתנוונות למכור לכל העם ג"כ משנים בזמן קט מאוד ממש מיום ליום המקומות שלוקחים משם חלקי הסמים על מנת לבוללם יחד.

את כ"ו העידו עשיריות בתי חרושת ותעשייה של ארבע פינות ארצה"ב.

באופן שאם יבא אחד להגיד ולהעיד בפה או בכתב על סמי תרופות שהם כשרים לפסח (בפרט) או לכל השנה (בכלל) הרי זה כמעיד על השמש שזרחה מצות הגילוח, והרי זה צחוק מכאיב, כי בדברים כאלו מכשילים יהודים נאמנים תמימים שאינם יודעים ובקיאים בעניינים הללו וסומכין על העדאת העד הלזו כעל סנהדרין בלשכת הגזית, ונגררים אחר דבריהם כצאן לטבח ויבולו, ובאמת הם פטפוטי דנורים בעלמא דברי הבל ורעות רוח כולם ישאם הרוח הבל הבלים אין בו ממש. כ"ו כתבתי כונן קיצור ממה שביררתי בתשובה גדולה ובאריכות דברים בהצעת חלק מהמכתבים שנשלחו לי ע"י הבתי החרושת, וכל הרוצה להתחקות על אמיתתן ימחול נא לעיני בו והיא כל נדפסה בסוף ספרי אכילת מצות בישראל י' חלקים הנצרך מאד לכל יהודי כשר, שהוצאתי לאור זה עתה.

הספר אכילת מצות בישראל, וגם ספרי אפ"ת מצות השלם אפשר להשיג אצל כל מוכרי ספרים, וגם אצל המו"ל.

ג. ב. וגרמא והדין ברור שנזוץ מאד לכל מורה הוראה כשבוא יבא לפניו שאלה מחולה הצריך לרפואה, בין יבין את אשר לפניו איכות רוע מצבו של החולה כדי שעי"ו ידע האידך ובמה לעזור, שהרי צריך לזון על כל שאלה אם החולה הזה מותר לו לאכול או לשתות סמי תרופות שיש בהם חשש תערובת חמץ.

וגם נצרך מאד לכל יחיד לידע שבאם יודמן לו ח"ו בתוך ביתו הצטרכות ללקיחת סמי רפואות או אל יקל ראשו להורות לעצמו בעצמו מה לרחק ומה לקרב כי בנפשו הוא שבנקל יוכל להכשל ח"ו באכילת חמץ, ובזנות והירות משימצא דחימצא יתברך בהבטחת הבורא ככתוב כל המחלה אשר שמת' במצרים לא אשים עליך כי אני ד' רפאך, וכימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות בעגלא ובזמן קריב אמן.

הקדמה קצרה

„חסדי ה' כי לא תמנו כי לא נלו רחמיו“ „חדשים לבקרים רבה אמונתך“ ומי כה' אֵלֵקֵינוּ בכל קראינו אליו, ומעולם הרבה אתנו נסים ונפלאות עד אין שיעור וחקר, והראש והשורש לכל אלה הלא הן הם הנסים והנפלאות שעשה עמנו בהוציאנו ממצרים, ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים עדיין אנו ובנינו משועבדים היינו גוי בקרב גוי, ולא נתנה לנו תורה ומצות ולא יזכר שם ישראל, והקב"ה הפליא חסדיו עמו ישראל ובחר בנו לעם סגולתו, ונתן לנו תורתו, ואילו פינו מלא שירה כים, ולשונו רנה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, ועינינו כשמש וכירח מאירות, וידינו כנשרי שמים פרושות, ורגלינו קלות כאילות, אין אנו מספיקים להודות ולברך את יוצרנו ובוראינו על אחת מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות נסים ונפלאות שעשה עם אבותינו ועמנו, ועתה ישראל מה ה' אֵלֵקֵיךָ שואל מעמך כי אם ליראה את השם הנכבד יתברך ויתעלה, וצדקה תהי' לנו כי נשמור לעשות את כל הכתוב בספר התורה הזה, ובאמת ישראל קדושים הם, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ תפארת גדולה, ועטרת ישועה, יגעים בכל מיני יגיעה, להוסיף שמירה על שמירה, חומרות על חומרות, ותמיד רק חוששים ודואגים שמא ח"ו עברתי ממצותיך או ח"ו שכחתי מלקיים איזה אזהרה וסייג או איזה חומרא, יהי' איזה שיהי' והגם בענים ובגלותם אשר מנוד ראש נתונים ביושבי תבל, ומשל בעמים בקצף ובזיון, בכל זאת לא שכחו מכתב עוז חביון ונצחו מקוים ולישעו נשנעים, כי לא כלו רחמיו בכליון.

ובפרט לעת פרוס הפסח, חג הקדוש והנורא הזה, ראש וראשון, לנצורי כאישון כולם כאחד, באים בברית יוזר, להעריץ לאֵל אחרון וראשון, זה בידו זה בקולו, זה בא בכדו זה בא בחביתו, כולם יגעים ועובדים, דוויים וסחופים הכל חפצים ליראה את שמך, ומרוב שיחתם וטירדתם בטירדות המצוות באים ומבקשים בחפש מחופש בספרי הקיצורים וכיו"ב, אולי ימצא עוד איזה דבר הלכה או הנהגה טובה או חומרא, אשר פן ואולי נשכח מאתם, ובפרט באפיית המצות, ע"כ מה טוב ומה נעים כשזימצאו לפניהם קונטרס ערוך ומסודר, לקוטי בתר לקוטי בקיצור נמרץ, הן דברי התעוררות והן דברי הלכה, והנהגות צדיקים בכל סדר אפיית המצות, ואיך פירושא הוא, זיל קרי בי רב הוא ולא נצרכה אלא להעדפה, ודבר בעתו מה טוב.

אדון מלא רחמים, העתר לנו בתפלתינו, חפצינו ובקשתינו מלא ברחמים, כך תלינו בטחוננו רחמך מהר יקדמוני, חזק ואמיץ שמך לא שכחנו, אנא לנצח אל תשכחניו לבך ועיניך להיכלך ושובב, דשן ושמן לעמך ינובב, תכונן אולמך

מזבח וסובב, ואז ברננה לציון נעלה, ולך קדושה תעלה, כי אתה קדוש ישראל ומושיע.

והנה כתועלת הגדול בהדפסת ספרים כאלו הוא בכפליים הן להמחבר – ולעומתו גם להקונה ועכשיו אפרש.

למחבר: עי' בס"ח (קנג) שכ' מכאן שכל שנענש חבירו והוא אינו מזהירו לומר אל תעשה הרי כל העונש שמקבל מעלין ע"ז כאילו הרגו לפי שהי' לו להזהירו ולא הזהירו.

וע"ע בפלא יועץ (ערך אסיפות) שכ' וכן יעשו בכל דור ודור כל תלמיד חכם אשר חננו ד' דעת וספרים הרבה ישתדל להועיל לרבים בדברים הנצרכים מאד כאמרם הכל צריכין למארי חיטייא ויעשו אסיפות כיד ד' הטובה עליהם, וכי', ואין לך חסד גדול מזה שהוא חסד בנפש ועושי אלה הם מזכים את הרבים, וזכות הרבים תלוי בהם, ואל יחושו ללעג השאננים שאומרים מה הועילו אלו חכמים בתקנתם לשנות לנו את הידוע ומפורסם בספרים אין זה כי אם ללקוט כסף, וליטול את השם שהוציאו ספר, שאר מרייהו למדברים כן כו', אבל אלו הספרים של אסיפות תועלתם מרובה, ולכן כל ת"ח ירדוף אחריהם כו' ויד כל ממשמשת בהם כל שעה כי בזה"ז הקיצור הוא טבע חריף ונחמד לכל כו', ע"ש. עו"ש (כתיבה) ולא יבצר בזמן מן הזמנים שיעשו דבריו פירות אפילו לאחד מני אלף, ואז אשריו ואשי זולקו, שאלו לא בא לעולם אלא לזה די.

בליקוטי עצות (ערך ת"ת מר"מו) כ' יש כמה ספרים עכשיו וכן עתידין להיות עוד כמה ספרים וכולם צריכים להעולם, ואסור להלעיג על שום אחד מהם מאחר שכל סודו ובנינו הוא עפ"י תורתנו הקדושה שבכתב ושבע"פ, כו' וכל המלעיג על שום אחד מהם ח"ו הוא נידון בצואה רותחת, ואינו זוכה להוציא ולקבל מלימודו הנהגות ישרות, ואינו זוכה לעצה שלימה לעולם ותמיד עצתו חלוקה.

וע"ע מ"ש החפץ חיים (במ"ב סי' רנ"ו סק"ב, ובשעה"צ) וא"צ בזה"ל ואשרי חלקם כי הם מזכים את ישראל לאביהם שבשמים ויזכו עבור זה המתחזקים תמיד במצוה זו לבנים גדולי ישראל כו' וגם אחז"ל גבי אלקנה כשהי' עולה לרגל בכל שנה הי' מכוון בכל פעם לזרז את ישראל שהם ג"כ יזכו במצוה זו לעלות לרגל וא"ל הקב"ה אתה כוונת לזכות את ישראל אני אוציא ממך בן שיזכה את ישראל לפני זוכה ויצא ממנו שמואל, יה"ר שיתקיים בנו דבריהם הקדושים בתוכי"א אמן.

התנצלות

הנה כמוכן לכל בר דעת שעבודה כזו לעשות חיבור שלם ליקוטים הוא דבר קשה למאד וצריך לימשך זמן וזמנים טובא, ולא רציתי לעכב הוצ' הספר כ"כ. בפרט שכמעט כל הענינים המובא באחרונים הי' לנגד עיני וכמעט הכל כבר מוזכר והובא בתוך הליקוטים כא". וכמוכן שאין צורך כ"כ להדגיש שגם בשאר מקומות מובא זה או כע"ז, בפרט שכל הדברים הם מנהגים והלכות פסוקות בלא מחלוקת לדינא, ע"כ בררתי רק מהדברים שהם מוכנים ומסודרים היטב שולחן ערוך, שבעת יבא הזמן קודם פסח יהי' מוכן לכ"א ולא יצטרך כ"כ לחפש בחורין ובסדקים שעות שלמות ולבסוף לא ימצא מבוקשו. וע"ע הקדמה ארוכה ונחוצה בריש פרקי ההלכה.

ה ת ו כ ן

לספר מצות מצה בשלימותה

עמוד

פרק א

- ה .1 להחמיר הרבה חומרות בפסח
ח .2 התעוררות לזהירות וזריזות

ענף ב

- יח .3 המלעיג על מי שמחמיר באיזה חומרא הוא אפיקורס ועל זה אנו מתפללים בכל יום ולמלשינים וכו' .

פרק ב

- כ .4 עשיית המצוה בשלימותה
כ .5 יקנה כל צרכי יו"ט במצות כשרים ולא משאר איסורים
כ .6 שאז נותן כח לסט"א רח"ל
כא .6 שמירה וזהירות בכל המאכלים בפסח
כא .7 הבטלת חיוב המצוה

פרק ג

- כב .8 הטירחא במצות מצה
כב .9 חביבות המצות
כג .10 אחריות השגחה על אחרים
כג .11 מסירת נפש למצוה

פרק ד

ליקוט מש"ס ופוסקים, שכ"א יעסוק באפיית המצות שלו

- כד .16

פרק ה

- כט .12 בענין מצות מכונות (מאשי"ן)
כט .13 תשובה א
ל .14 תשובה ב
לא .15 תשובה ג

מצות מצוה בשלימותה

פרק א

להחמיר הרובה חומרות בפסח

א) הגאון ר' שמואל אבוהב ז"ל כתב בצוואתו וז"ל להזהר בחומרות מצות פסח שלא יבוא לידי איסור חמץ בשהייתו מפני שיש בו איסור כרת באכילתו ועובר על ב' לאווין בל יראה ובל ימצא אם יניחנו ברשותו, אשר על כן הירא את דבר ה' ובמצותיו חפץ מאוד לבו יחיל בקרבו לבל יניח מצוה כזאת ביד עבדיו ובני ביתו, אלא הוא בעצמו יד חרוצים תמשול, יזהר לשמור לעשות עיסה קטנה דוקא כשיעור חלה ובחפזון כי הזמן הוגבל מאת רז"ל קצר, וכצל כנטותו עובר ממנו מהר עכ"ל וכ' בספר שימושה של תורה וז"ל המחבר כתב להזהר „בחומרות“ מצות פסח, ולא כתב „בשמירות“ כלשון הכתוב ושמרתם את המצות אפשר שכיון למה שכתב בשולחן ערוך הרב בעל התניא בשו"ת סי' ר' בשם האר"י ז"ל להחמיר כל החומרות בפסח, והכונה דבשאר דברים מי שרוצה להחמיר לנהוג איסור בדבר שלא מצינו שהחמירו אמוראי הוי כמו מינות ויוצא שכוו בהפסדו (עיין פ"ת יו"ד סי' קט"ז סק"י) אמנם בה' פסח הנוגעים לחשש חמץ (וכן בהל' שבת) ראוי להחמיר בכל החומרות בכל מה דאפשר, ע"כ.

ב) בספר זכרון טוב מרבינו הגה"ק מהר"י מנעסכאיו זי"ע (אות ז' מעבודת הצדיקים) כ' וז"ל סיפר מרן שאביו ז"ל הי' מחמיר בהלכות פסח, ושכנו הקאוולר ז"ל רצה פ"א להקל בשאלת פסח, ואמר מהיכני תיתי לן להחמיר חומרא על חומרא כולי האי והשיבו אביהם ז"ל, בני, וכי אתה רוצה להיות יותר חכם מן האחרונים שלנו שהחמירו מאוד בה' פסח ומאו ה' הקאוולר ז"ל מחמיר גדול בה' פסח, וסיפר מרן שהבארדיטשובר זי"ע הי' מחמיר בהלכות שבת יותר מזה מאוד ע"כ.

ג) ובספר מנחת שבת כ' בהקדמתו אות ג' שכעין זה מצא בטור או"ח סי' תמ"ז שהביא בשם מהר"ם מרוטנבורג שהי' רגיל לומר לשואליו על נותן טעם לפגם בפסח שפלוגתא דרבוותא הוא ורבים נמנעים מאליהם ע"כ ועיין בחק יעקב בה' פסח סימן תס"ב ס"ק א' מ"ש בשם הכנה"ג לענין מי פירות בלא מים, ואף שבש"ע שם וכל האחרונים פסקו להקל בזה אף לכתחילה עיי"ש.

ד) ובספה"ק פלא יועץ האריך בענין זה ולתועלת הרבים נעתיק את לשונו וז"ל.

פסח הוא חג הקדוש מאד שאלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים עדיין אנו ובנינו משועבדים היינו גוי בקרב גוי ולא נתנה לנו תורה ומצות ולא יזכר שם ישראל והקב"ה הפליא חסדיו עם ישראל הפלא ופלא וחיבה יתירה

הראה להם עד מקום שאין יד שכלינו מגעת אחת מני אלף אלפי אלפים רב נבין את זאת שעשה עמנו חסד גדול עד אין חקר והראנו את כבודו ואת גדלו וְאֶהְבְּתוּ וחיבתו לגדול יכולתו לשדד המערכות והשגחתו הפרטית מאשר צונו כל כך בתורתו הקדושה לזכור יציאת מצרים ועל כל מצוה ומצוה מזכיר זכר ליציאת מצרים וצונו להיות לזכרון בין עינינו ולאות על דינו ונתן לנו שבתות ומועדים שאנו אומרים בקידוש זכר ליציאת מצרים ועיקר זכירת יציאת מצרים בכל הימים ומצות תפילין הכל הוא כדי שהחי יתן אל לבו הדברים כאלה לעומק ולרוחב וישמח ישראל בעושי ויבא ליראה ולאֶהְבָּה את ה' הנכבד והנורא ולדבקה בו ולעובדו בלבב שלם כי כן ראוי אחרי הודיע אלקים אותנו אהבתו וחיבתו וגודל יכולתו ועוצם השגחתו וזהו הטעם שציונו יוצרנו בליל פסח להרבות לספר ביציאת מצרים וכל המרבה לספר ביצמ"צ הרי זה משובח מלבד שיש סודות עליונים ובונה נשמים עליותיו ומוסיף כח בפמליא של מעלה כמפורש בלשון הוזה"ק פרשה בא שהוא מלהיב את הלב וראוי לקרותו בליל פסח עוד בה יש טעם לפי הפשט כדי שירבה לקבוע בלבו ובלב בני ביתו אהבת האל ית"ש ויראתו כי זה כל האדם וזהו עיקר מצות הסיפור להגיד לבני ביתו בסיפור יצמ"צ איך הראנו ה' אלקינו את כבודו ואת גדלו וְאֶהְבְּתוּ וחיבתו ויכולתו והשגחתו ושעל כן ראוי לנו לעובדו בלבב שלם ולשמור את כל מצותיו.

והנה בחג הקדוש הזה קדשנו השי"ת במצותיו וצונו על אכילת מצה וידוע שיש מחלוקת בענין שימור המצה שיש אומרים שצריכה שימור שלא יגיעו מים משעת קצירה לדעת גדולי הפוסקים כל שאינה שמורה משעת קצירה אינו יוצא י"ח אכילת מצה ומאחר שמצות אכילת מצה היא נפלאה וסודה רם ונשא הגבה למעלה וקרו לה בזוה"ק מכלא דאסותא שהיא מועלת מאד לרפואת הנפש.

הנה כי כן יחרד האיש וילפת ויחוש לדעת האומרים כן ולא יעבור מלעשות לפחות השמורים שעושה לצאת י"ח אכילת מצה שיהיו מחטים שמורים משעת קצירה כי מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול לפסח אם לא יצא י"ח אכילת מצה ואף דאיכא למאן דאמר דיוצא י"ח למיחש מיהא בעי לדעת גדולי הפוסקים וכבר משלו משל לזה שאם א' היה חולה ויבואו צ"ט רופאים ויאמרו שסם פלוני מועיל לרפואתו אף שיש סם אחר שהוא מובחר ויותר טוב ויפה ומועיל מ"מ גם זה מועיל ויבא רופא אחר בקי ומומחה ויאמר שהסם שאמרו שאר הרופאים אינו מועיל ואפשר שיזיק לחולה ואותו מן המובחר שאמרו הוא לבדו המועיל לרפואה מי הוא זה פתי וסכל שלא יחוש לדעת הרופא הבקי ומומחה וליקח הסם שהוא מועיל אליבא דכ"ע ולא ליקח הסם שאפשר שלא יזיק אלא יזיק כן הדבר הזה.

ומתוך כך יש חסידים ואנשי מעשה שנוהרים בכל הפסח שלא לאכול כי אם ממצה העשויה מחטים שמורים משעת קצירה כדי לצאת ידי כל הדעות שאם בכל הימים ראוי לחוש לצאת ידי כל הדעות על אחת כמה וכמה בענין חמץ ומצה שאיסורו חמור מאד שיש בו כרת ר"ל והנהוה בו תועלתו גדולה שכתבו משם האר"י שהנהוה בפסח מאסור חמץ וחושש לצאת ידי כל הדעות ונהוה

בתכלית הזהירות מובטח לו שלא יחטא כל השנה כולה על זאת ראוי לזהר הרבה שאין שכר גדול מזה והיינו דקרו לה מכלא דאסותא שקובע בלב האמונה והיראה והאהבה ואם יתן איש את כל הון ביתו באהבה ראוי והגון ואשריהם ישראל ונשותיהם יותר מהם נזוירים לבער החמץ בתכלית הזהירות ומחמירין יותר ממה שצריך תבא עליהם ברכת טוב אבל עיקר הזהירות צריך במה שנותן לתוך פיו שלא יהא שום חשש חימוץ ותערובת חמץ ולצאת ידי כל הדעות. וראוי להעמיד שומרים במקום שעושין המצות שניקרו הכלים היטב בין לישה ללישה ושלא יעשו ריקיין דקים ויהיו מונחים בלי עסק ואחר כך נותן הרבה יחד על הפאל"ה (שויפעל) ונושאם לתנור כי עושה אלה אם היא מצה שנלושה במים הרי זה אוכל חמץ בפסח ועל ראשי עם קודם מוטל לפקוח עינים ולגדור פרוצות ולהשיב רבים מעון ולעמוד על המשמר למען ילכו בדרך טובים על פי התורה.

ובליל התקדש החג הקדוש יאזור חיל לקיים מארז"ל חייב אדם להראות בעצמו כאלו הוא יצא ממצרים ועל ידי מחשבות טהורות תדירות יתלהב לבו באופן שיראה שאי אפשר שלא לשמוח ולפי התעוררותו ולפי מעשיו כך יהיה לו סיעתא דשמיא והבא ליטהר מסייעין אותו שישמח בעושיו שמחה רבה שמחה של מצוה כדת מה לעשות. וכתבי המקובלים שלא אסור חמץ בלבד הוא חמור מאד בימי פסח אלא כל דבר פשוע חמור מאד ופוגם ועושה רושם בפסח יותר ויותר משאר ימות השנה וצריך לזהר ולעמוד על המשמר יותר מכל ימות השנה. והנה סדר מצוות ליל פסח סידרום רז"ל בסדר קדש ורחץ והן רבים עתה עם הארץ כי לא ידעו מה הוא וראוי לילך אצל חכם שילמדנו ולרשום בכתב בלעז להיות לזכרון לקיים כל דבר כדות מה לעשות זה כלל גדול הולך אצל חכמים יחכם וזה כל האדם, עכ"ל.

(ה) ובספר קב הישר הסביר את חומר הענין בטעם נפלא וז"ל (בפרק פ"ט):
 ושמרתם את המצות ראוי להתבונן למה אמרה התורה במצוה זו לשון שמור הנופל על ענין הצריך שמירה מן גזלנים או מן גנבים. אמנם דע כי בהוציא ה' את עמו ישראל בניסים גדולים ונפלאים והפיל תחלה השר של מצרים עם שאר המקטריגים כדי שלא יוכלו לקטרג ועדיין עומדים עלינו בקטרוגיהם אבל בהגיע החג הקדוש הוא חג הפסח מתנוצצים ומתעוררים עלינו לקטרג ומבקשים לגרום רעה אל עמו ישראל. אבל הקב"ה צוה עלינו באזהרת אכילת מצה והמצוה היא מכרע' הס"א והמקטריגים שלא יוכלו לקטרג עלינו דמיון מזוזה שבבית ושם שד"י כתוב עליו מבחוץ והואיל הרבר כן צריכה עיסה של המצות שמירה גדולה מפני ס"א שלא יהיה להחיצונים שום דביקות ח"ו וכל מקום שנא' בתורה חמץ מרמז על ס"א והיכא דכתיב מחמצת מרמז על נוקבא בישא של ס"א דהיא לילי"ת הרשעה וסמא"ל ולכן צריכין אנו לשמור את המצות משום חימוץ ונופל על זה ל' שמירה ושמרתם את המצות כמו שהוכרח אדם לשמור עצמו מפני הגזלנים והחמסנים הבאים עליו להורגו ולקחת את נפשו וכל אשר לו כי היא קליפה תקיפא וזו היא סוד חמץ ומחמצת ועל האי קליפה נאמר וכל הרשעה כלה

מצות מצה בשלימותה

כעשן תכלה וכו' וחלילה להיות לזוהם דביקות בקדושה העליונה אפילו כמלא נימא כמש"ה ולא ידבק בידך מאומה מן החרם ולכן איסור חמץ הוא במשהו. ונכון ללמוד לבית ישראל בהיותן מגעילין ומלבנין את הכלים מפני החמץ שיכוונו שכתו כן יבער הקב"ה היצר הרע והרשעה שהיא הלילי"ת מן הארץ ובטוחים אנו בהקב"ה להעבירם מהארץ. ומנהגן של ישראל תורה היא לגרד שולחנות וספסלים וכותלים מפני חשש חימוץ וה' יתברך עיניו פקוחות על כל מעשה בני"י עדת סגולתו אשר כל טרחתם הוא לביעור חמץ כל ימי חודש ניסן. וכמו כן יגרד הקב"ה את כל הנגעים הבאים מס"א ומקטריגים ובהיות כי כל ענייני טורח של חג המצות הקדוש הוא באהבה ובשמחה ולכן צריכין ישראל לשמור עצמם מלב רגז ומכל שכן שלא יהיה ריב ומצה ומחלוקת ביניהם, עכ"ל.

(ו) ועוד כ' שם (בפ' צ') וז"ל: ויש קבלה בידי כל טורח-שאדם מטריח את עצמו לכבוד יום טוב של פסח והוא עיף ויגיע בהטורח אוי בעסק זה הוא הורג כל המזיקים הנקראים נגעי בני אדם והעוסק בטרת מצוה של ימי הפסח הוא מתקן התיקון של הוצאת שכבת זרע לבטלה והלב יודע מרת נפשו שכמעט אחד מאתנו לא ניצל מחטא זה. על כן מוטל על כל אחד ואחד מישראל לתקן מאי דאפשר וה' ברוב רחמיו וחסדיו יקבל מחשבות טובות של ישראל עמו וימהר עלינו לגאלינו.

(ז) ועיין מש"כ רבינו בשו"ת יב"ר חיים ח"א אור"ח סי' כ"ד, ידוע שכמה אנשים מחמירים בעשיית המצות להיות בכל מצה מרדה חדשה וכלים חדשים וקצת נגידיים היראים מפזרים ממון הרבה שיעשו המצות על פשתן או נייר חלק, ולכל מצה פשתן חדש, וכמה גווני שראיתי בעיני מנהגים חלוקים וישראל קדושים כל אחד מחמיר לפי דעתו, ולא מכת המתחסדים רק בע"ב יראי השם ראיתי חילוקים הרבה בחומרות שונות. עיי"ש.

(ח) וע' סה"ק בני יששכר [חודש תשרי מאמר יו"ד אות ז'] גדל הקדושה שנעשה ע"י האזהרות והחומרות ומילי דחסידותא שאנו נוהרים בעשיית המצות יעושי"ה.

(ט) עי' דע"ק [ה' ס"ת סי' רע"ו סק"ו] שכתב וז"ל כי חביב מדת חסידות לפני השי"ת יותר מגוף המצוה עכ"ל"ה. [יעו"ש לענין מחיקת אות בספרי קורש בשביל תיקון מדת חסידות].

התעוררות לזהירות וזריזות

(י) מצה זו שאנו אוכלים על שום מה. פי' איך אפשר לאכול מצה שתהי' משומרת וודאי, הלא דבר גדול הוא מאד שלא יהיה בו שום חשש כלל וכלל אפילו ממשו חמץ, ואך סומכין שה' בעזרינו שלא יהיה במצות מצה שום חשש, כמו שעזר השי"ת את אבותינו בצאתם ממצרים, הגם שאז לא היה באפשרי להם כלל לשומרה מחימוץ כהלכתה, כן אנו נבטח בה' שהוא יעזור לנו לקיים מצות מצה כהלכתה. (מאור ושמש לפסח, בד"ה מצה).

(יא) כ"ק מרן מהרי"ד (מבעלזא) ז"ל הי' נוהג לומר בשם הרה"ק מסטרעליסק ז"ל, בדאמת אם מים מתחברים עם הקמח, קשה עד למאד שלא יחמיץ כל שהוא, אלא כיון שהקב"ה רואה שישראל מתכוונים בזריזות ובקדושה לאפות מצות כדי לקיים מצות מצה, הרי הוא שולח מלאכים מן השמים שישגיחו לבל תחמיץ העיסה. (הגדה אמרי קודש, בד"ה מצה זו).

(יב) אבל המוני עם דרכם לינושות המצות שהם נקל לעושיהם, ובלי חסרון כיס, אבל המצות שצריכין חסרון כיס, או טירחא יתירה המה מתעצלים מלעשותם ומה תהא עליהם כו'. (נאור ושמש עקב, צ"ב א' והי' עקב).

(יג) ילמוד תורה לשמה, וישפוט בצדק ולא יהי' מחמיר לאחרים ומקיל לעצמו, רק שהוא עצמו ישמור ויעשה המשפטים שיהא נאה דורש ונאה מקיים (שם).

(יד) הנה המכוון אצל ההמון הוא השגת הצלחות זמניות הנכללות בג' מינים והם אורך ימים, והבנים, והממון, והנה בקיום המצות תשיגו את כולם. (ספורנו, עקב - וכ"כ באוה"ח שם).

(טו) אפי' יחיד שעשה מצוה אחת אשרי לו שהכריע א"ע ואת כל העולם לכף זכות כו' וכן יחיד שעשה תשובה מוחלין לו כו' שמירת היחיד דומה כאלו רבים שמרו המצוה ויגיע התועלת לכולם, ונקט המצוה בלשון יחיד לומר לך שאפילו שמירת מצוה אחת כתיקונה, גורמת למען תחיון. (כלי יקר שם).

(טז) ובספר שער המלך (שער והחדש הזה לכם פ"ד) אחרי האזהרות שהזהיר כ' שם וז"ל: והנה כל הדברות והאמירות שאמרתי כאן להזהיר את העם ממש רובם ככולם מוזכרות בפירוש בש"ע א"ח. אך מחמת שהעולם אינן נזהרין בהם והמה שאדם דש בעיניו המעכב ואותו מנהג אבותיו בידו על כן יעזוב איש את אביו ועמיו יקח דברי הורים ומורים לחדש דבר מעתה מה שהניחו הראשונים להתגדר. וגם אם יודע בעצמו שהוא ת"ח בדבר הזה ובכל שנה ושנה עושה כהלכה, מחוייב להדר בכל חמירא להחמיר איזה דבר שלא החמיר בשנה העבר כמו שבכל שנה הקליפה רוצית להתגבר ולהרים ראש לעומת זה כשהוא מחדש חומר בקודש ונותן כח להקדושה בזה הוא משבר כח הקליפה והעיקר לשבר את החמץ ולעשות מצה, עכ"ל.

(יז) בשל"ה הק' מס' פסחים כ' וז"ל: קדושת הלילה הזו וכל הדינים הנוהגים בה היא קדושה רבה במאוד כי אז נחר בנו השי"ת מכל העמים וקדשנו במצותיו, ע"כ ראוי לאדם להיות נזהר שלא ידבר בלילה זו שום שיחה משיחת חולין ויזהיר בני ביתו ע"ז ולא יהיו נפרדים מדביקות השי"ת רגע כמימרא רק יתעסקו הכל במצות הלילה הזה ובסיפורי גיסי מצרים ולפרסם לבני ביתו, ואם הקב"ה חלק לו חלק בכינה ויודע סודות הענינים יעסוק בהם, ועוד מטעם אחר שלא ישיח שום שיחה עד אחר אכילת אפיקומן כי ברכת בורא פרי האדמה שמברך על הכרפס קאי ג"כ על אכילת מרור כמ"ש רשב"ם וכן הסכים הרא"ש, וא"כ איך ישיח ויפסיק ביניהם כמה שאינו מענינים של הסדר וכשמברך אמצה ומרור

מצות מצה בשלימותה

7

יכוין בברכתם ג"כ על הכריכה גם מן הראוי כשמברך על אכילת מצה שהיא במחשבתו ג"כ אכילת אפיקומן שזימנו בסוף וא"כ איך יפסיק. ובר מן דין יחשוב האדם המצוה הבא פעם א' בשנה ואח"כ כל השנה אלו המצות עוברות ממנו ע"כ בשעתם יכבדם יאהבם ידבק בהם לא יפרד מחשבתו מהם וראיתי בבני עלי המחבבים מצות היו מנשקין המצות והמרור וכל המצות בעת מצותן ויש ללמוד זה ממ"ש רמ"א בסי' כ"ד יש נוהגין לנשק הציצית בשעה שרואה בהם והכל משום חינוך מצוה ואשרי מי שעובד את ה' בשמחה ובטוב לבב ובדביקה וחשיקה וחפיצה. וכן נאה לנו לעשות ולהחזיק טובה וחנות למי שעשה לאבותינו ולנו כל הנסים והנפלאות במצרים והוציאנו מעבדות לחרות וע"כ צריכין אנו להראות בעצמינו הענין ההוא ולשמוח בישועת אלקינו להכיר ולידע את החסד הגדול שעשה אלקי אבותינו עמנו והוציאנו מכור הברזל ולקח אותנו מטיט הירן שהיינו מוטבעים בו בין עובדי כו"ם וכמעט שכחנו ברית אבותינו ויחד אותנו לעם סגלה ועטרנו בתורתו ומצותיו אשרי העם שככה לו אשה"א.

ומי הוא אשר יבין את זאת ולא יודה וישבח לאדון הכל כפי יכלתו והשגתו מלב ומנפש חפיצה על כל הטובה אשר עשה לישראל עמו, ויעשה המצות לשמה בדעת שלימה וכוונה ראוי' ולא דרך ארעי מצות אנשים מלומדה, כל עניני חירות שאנו עושין בלילה זו הוא חירות הנפש אשר נאלנו מהקליפות כי נשתקעו במ"ט פנים טמא והוציאנו לחירות וע"ז אנו עושין סימני חירות ומשמחים בשמחה של מצוה, וקודם שנכנס קדושת הפסח מבערין החמץ שהוא הקליפה ובל יראה ובל ימצא בבתינו ובבוא קדושת הפסח נכנסנו בקדושה העליונה ויציאנו מאפילה לאורה (לשון השלה"ק במס' פסחים).

יח) בסה"ק יסוד יוסף פרק פ"ד כ' וז"ל: ושמרתם את המצות, ראוי להתבונן בלשון שמירה שאמרה התורה כי שמירה נופל על ענין הצריך שמירה מפני אורבים ולסטים, אמנם דע כי גהוציא הש"י ב"ה את עמו ישראל בנסים גדולים ונפלאות והפיל תחילה כמה שרי האומות שלא היה להם יכולת לקטרג וע"ז עדיין חורקים שיניהם, ובהגיע חג הקדוש הבא לקראתנו לשלום חג המצות מתעוררים לקטרג ולגרום ח"ו איזה רעה וכנגד זה נצטוו באכילת מצות שהוא הברחת הס"א והמקטרגים שלא יוכלו לקטרג עלינו דמיון מזוהה שבבית ושם שדי כתוב עליה מבחוח והואיל שכך הדיבר לכן צריכין עיסת המצה שמירה גדולה מפני האורבים הס"א שלא יהיה להם דביקות ח"ו בה וכל מקום שנאמר בתורה זמץ מרמו על הס"א והיכא דכתיב מזממת מרמו על נוקבא בישא דילי' לילית הרשעה וצריכין אנו לשמור אותה משום חימוץ, ונופל ע"ז בתורה לשון שמירה ושמרתם את המצות כמו שהוא מוכרח להשמר מפני גולנים ושודדים הבאים לקחת את נפשו ח"ו ובאשר כי קליפת תקיפה זו של חמץ ומחמצת הם המקור אל הס"א אשר עליה נאמר וכל הרשעה כלה כעשן תכלה וכו' וחלילה להיות להם דביקות בקדושה העליונה אפי' כמלא נימא וכמשה"ה ולא ידבק בידך מאומה מן החרם, ע"כ הזהירו אותנו חז"ל על הזהרת חמץ במשהו.

מצות מצה בשלימותה

יא

ונכון ללמוד נשים בית ישראל בהיותן מגעילין ומלכנים את הכלים מפני החמץ שיכונו ג"כ שיבער הקב"ה את הרשעה מן הארץ ומנהג ישראל תורה לגרר שולחנות וספסלים מכל חשש חמוץ וה' ית' ב"ה עיני פקוחות על מעשי בני ישראל עדת סגולתו קדושים בני קדושים וכל טרחתם וגיעתם לפני ית' ב"ה, וכמו כן יגרר וינער הש"י ב"ה כל ננעים של הס"א אשר שקועים בקירות וכותלי הבית בגלות המר, ובהיות כי כל עניני טורח של חג הקדוש הזה באהבה ובשמחה ולא בלב רגז וכ"ש שלא להתקוטט עם בני אדם ובנו של ק"ו לדקדק היטיב בכל דבר שקונה לצורך החג שיהיה מדוקדק היטיב שלא יהיה בו מעורב פרוטה של נדנדוד גזל או אונאה ח"ו כי אז נותן מקום וכח ביותר להסט"א וגם חמץ זה מעכב במשהו.

ובהגיע העת לילך אל מקום הנמים לשאוב מים של מצות מצוה גם אם הוא נגיד וגדול בתוך עדת ישראל לא יקפיד על כבודו למנוע מלילך בעצמו לשאוב מי מצות וכל א' מ' ישראל יזדרז וישמחו (ויתפלל) שיזכהו הש"י ב"ה בחיים לשנה הבאה לשאוב מים ממעיינות הישועה כשנוכה לראות בעינינו מים חיים של באר מים של מרים הנביאה ויבחרו כלים נאים שלא יהיה בהם שום לכלוך לשאוב מי מצוה, ויקח ב' כלים לכל לילה מב' לילות כלי מיוחד למים כמו שעשה החסיד מהרי"ל ז"ל, ובהגיע אצל המים תחילת הסתכלותו במים יכוון כי מאירין עליהם תשעה יודין של שם הריה כשנכתב בד' מילוין כידוע לכל יודע ומבין שהם תשעה שעולים תשעים כמנין מים ויכוון כי מים ר"ת ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד ויקח כלי קטן לשאוב בו המים וכשיתחיל לשאוב יאמר לשם יחוד קודשא ב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו בשם כל ישראל, וכל פעם שישפוך בו בכל פעם יספור אותו, פעם אחד יאמר א' וכן ב' ג' ד' וכו' כדי להמשיך בתוכם קדושת האותיות של התורה, וטוב ליקח כלי קטן שיסיים בו כל הא"ב וכן יעשה בכלי שני של צורך מצות ליל ב' ואם הוא איש זקן ותש כוחו ביותר שאינו יכול לילך בעצמו לשאוב מים ישמור וימתין על פתח ביתו כשרואה שנושאים מי מצות ירוץ לקראתם ויקחם וישאם לביתו, וכן נהג לעת זקנותו הגאון הרב מ' אייזיק ז"ל שהיה ר"מ ואב"ד בק"ק בריסק דליטא ראו אותו חש ונמהר ורץ לקראת המים הקדושים ונשאם והכניסם לביתו.

ומנהג כשר כשמביא המים לביתו יאמר בזה הלשון רבותי הנני בא עם מצות תורות חוקים ומשפטים בתוך ביתי ובני ביתו יענו וישבו לחיים ולשלום לאורך ימים טובים ושנים אמן ואמן ויעמידו המים קדושים במקום נקי וטהור שאין שם לכלוך וסרחון חס ושלום, וטוב מאוד שלא תיגע בהם אשה נדה ויהיו מכוסים במטפחות נקיים בלתי שום לכלוך גם בנשאם לביתו יהיו מכוסים לבלתי להיות מגולים כי הגלוי מצד נחש והטטרא אחרא ובהליכתו וחזרתו גם אם פגע בו ערל לא ידבר עמו וגם אם התחיל הערל לדבר עמו לא ימשיך עמו בדברים ויקצר מה שיוכל כי עבודת הקודש אתו.

ואח"כ יזדרז לקיים מצות בדיקות חמץ ונכון שיקיים מה שכתבו הגאונים מהרי"ל ומהרש"ל לצאת לגדולים ולקטנים וישפשפם כדי שיהיה מחוייב ליטול

מצוות מצה בשלימותה

ידיו יפה בנקיות כדי לטהר ידיו טרם יקיים מצוה חביבה זו הבאה משנה לשנה, ומנהג המדקדקים לקיים מה שכתבו חסידיהם ראשונים לצוות לבני ביתו שיניחו פתיחי חמץ בעשרה מקומות והכוונה כדי שיכמרו רחמי שמים יתברך ב"ה לנער ולבצר ולמגר ולכרות ולהמם ולהרוס ולעקור ולשבור ולנצח ולקעקע ביצתם ושרשם וכל התפשטותם לגמרי מן הקדושה העליונה שלא יעלה קטרוגם למעלה כלל, ושיטהר קדושת א"י המקודשת בעשר קדושות מכל זוהמת הסטרא אחרא ויבדוק בעסק רב לא בדרך עראי ובהדי שחופש גורר חמץ מסעיפים וסדקים וחורים על ידי ראיית הנר שבידו כן לא יוכלו ג"כ כל זוהמת סטרא אחרא להתחבא ולהטמר מפני אור השינינה אשר יופיע השם יתברך ב"ה כמ"ש לחפש בירושלים בנרות ויכוון ג"כ שיבערו ויסורו מכל הבית כל מיני הס"א שנתפשטו ונדבקו בבית ע"י מחשבות רעות ופעולות רעות שנעשים בבית.

ולמחרת ישכים בהשכמה כדי שלא יהא נכשל חס ושלוש באכילת חמץ אחר ד' שעות זומן התחלתן מעמוד השחר, ועמוד השחר לא כהאומרים כוכב של שחר אלא הוא שהרקיע למזרח בשמתחיל היום להאיר נוטה כמו קו לבן רוחב קצת כמו עמוד ממש מתוח לארבו בין צפון לדרום וזהו עמוד השחר וכמבואר ברמב"ם ובתוספות י"ט וכן עיקר, רבים מקילין בעו"ה מאוד שאוכלים חמץ אחר ד' שעות אוי כי חטא גדול הוא זה שעוברים על דברי חז"ל במזיד והם ח"ו בכלל גודרי פרץ, ופורץ גדר ישכנו נחש, חלילה וחלילה ובחנם בעו"ה מכניסים עצמם לעונש גדול כזה, וזהו בדוק ומנוסה ובקבלה שכל מי שמקיל לאכול חמץ אחר ד' שעות לא יפטור מסיביר גדולה באותו שנה, ואם לא עבר עליו איזה סיבה יש לדאוג יותר שבדאי מאספים שאר עונשים למדה א' להאבידו בפעם אחת מן העולם באיזה סיבה רעה ח"ו. ע"כ הזהר מאוד ומאוד לבלתי להקל כלל בשיעורים של חז"ל שכל דבריהם כגחלי אש.

וכן רבים הלהוטים אחר גרונם ממלאים כריסם ברבוי מאכלים בשחרית בערב פסח ושותים חמץ עד שמשתכרים עד שבשביל כך בהגיע הזמן לאפות המצות של מצוה באים אליהם בדיעה שיכרות ואינם יודעים ואינם נותנים אל לבם קדושת המצות וזולת זה עוד כמה מכשולים שמוכרים חמצם לגוי והם שיכורים ובשביל כן אינם מוכרים במכירה גמורה כדינא, וכל זה גורם הלהיטות אחר הגרון והשרירות הלב ולא כן תהיה נוהג עדת קדושים ישראל עם קדוש לה' כי כל ענינם וכל מעשיהם צריכים להיות בהשכל ובינה ודעת ובקדושה וביראה ואשרי מי שמרגיל להתבונן בכל דרגיו להנאת הנשמה ולא להנאת הגוף ובפרט בעסק חג הקדוש הזה אשר מצותיו חמורים ואזהרותיו נוראים.

וזהו בקבלה מגדולים הקדמונים שבכל טורח שמטריה האדם לצורך מצות שנוהגים בחג הקדוש הזה והוא עייף ויגע בטורח הזה אזי בעסק הזה הוא הורג ומכרית כל המזיקים ננעי בני אדם שנבראו בהוצאת שכבת זרע לבטלה, והלא כל לב יודע מרת נפשו שכמעט אפילו אוזר לא ניצול מחטא זה בנעורתי או אח"כ ע"כ מוטל על כל אחד מישראל לתקן מאי דאפשר כנוצר זה ברוב רחמיו יקבל

מצות מצה בשלימותה

יג

מחשבות טובות של לבב עמו ישראל באהבה וברצון לפני כסא כבודו יתברך
ברחמים אמן ואמן, עכדה"ק.

יט) דברי מוסר מאדמו"ר מאור הגולה מרן רשכבה"ג מסאטמאר שליט"א:
אפשר לומר בדרך רמז מוסר, (מאמר הכתוב בפרשת הפסח (דברים ט"ז ג') לא
תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני, כי בחפזון יצאת מארץ
מצרים למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ובגמ' פסחים
(קט"ו ב') דריש ל"י שמואל לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, ובפשטות
הכוונה על סיפור יציאת מצרים, שהחייב לאומנם בשעה שיש מצה ומרור
מונחים לפניך. אמנם לטעם זה צריך ביאור מדוע רק המצה נקראת כן ע"ש
שעונין עליו דברים הרבה, וכמו"כ המרור ושאר מצות הלילה ראוי לקרותם עוני
מה"ט, ע"ש שעונין עליהם וכו' ונל"פ בדרך מוסר, דהנה כל בני ישראל יראים
וחרדים מחשש איסור חמץ אפילו בכל שהוא, ומייגיעים א"ע ומגקים ומחפשים
בחורין וסדקין לבער החמץ מביתו ורשותו, אמנם מה שמכניסים לביתם לאכול
בחג הפסח, שיהי' נשמר באמת ממשוהו חמץ, זהו ענין קשה מאוד, כמבואר
בספה"ק שעפ"י דרך הטבע אין ביד האדם להשמר מזה, רק לרחמי שמים עינינו
נשואות לבקש ולחנן מלפניו ית' שירחם עלינו ויזכנו להשמר ממשוהו חמץ, ובוזה
אפ"ל קישור הפסוק ודרשתם ז"ל, לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו
מצות לחם עוני, ואיך יהי' לבך גטוח בעת שתרצה לקיים מצות אכילת מצה לבל
תכשל ח"ו במשוהו חמץ, ואין נבד האדם להשמר מזה בדרך הטבע כנ"ל, ע"ז
דרשו לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, דהעצה לזה להרבות תפלה ובקשה
ולשפוך שיחו לפני אבינו שבשמים שישמרנו בזה בסייעתא דשמיא, ובלתי זה
א"א לנו בשום אופן.

והנה גם אחרי שעבר חג הפסח לטובה עדיין ישנן חששות גדולות, שצריכים
להזהר מחשש חמץ שעבר עליו הפסח, ולחקור בחנות שקונים ממנו דבר מאכל
אם מכר חמצו כדינא, וממי לקח סחורתו לאחר הפסח, וכדומה בדברים כאלו,
וצריך ג"כ לסייעתא דשמיא לבל יכשל ח"ו. אמנם נחזי ממי יש לפחד ולדאוג
בכלל חששות הנ"ל, הלא בר ישראל הנוהר מכל חשש איסור, בודאי מכר חמצו
עפ"י דין תוה"ק, ואם הי' חמץ ברשות עכו"ם בתוך הפסח, ודאי אין שום חשש
איסור בזה, רק כל הדאגה היא מאותן שלדאבוננו מאחב"י המה, והשליכו
התוה"ק אחרי גוים, והם מכתות הערב רב שנתערבו בינינו, הן המה בעוכרינו
בכל עת, באופן שקשה מאוד להזהר מהם. והנה מבואר בספה"ק דבגלות מצרים
לא נשלם עוד הבירור עד גמירא, ולפי דלא יכלו להתמהמה והוצרכו לצאת
משם בחפזון, על כן עדיין נשאר תערובות רע בטוב ונכללו ונתערבו הערב רב
בבנ"י, והם היו לקוץ מכאיב לישראל בכל הדורות, אבל בגאולה העתידה כתיב
כי לא בחפזון תצאו, ואז יושלם הבירור עד גמירא, ולא יהי' עוד בתערובות הרע
כלל, ולדרכנו אפ"ל המשך סוף הפסוק להנ"ל, שדרשו לחם עוני שעונין עליו
דברים הרבה, לבקש ולהתפלל על סייעתא דשמיא להנצל ולהשמר מחשש חמץ
בתוך הפסח, ומחמץ שעבר עליו הפסח אחרי עבור ימי הפסח, ולזה מסיים

הכתוב כי בחפזן יצאת מארץ מצרים, ולא נשלם עדיין בירור האמיתי, ועל כן למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ואפילו אחר הפסח תרבה בתפלה להנצל מחשש איסורי חמץ והבן, (נעתק מהגדה של פסח מהריט"ב ומובא בספרי נפש ישעי').

(כ) מהרצ"א בסוף שו"ת אשדות הפסגה כ' וז"ל: ושמעתי בשם גדול אחד מפורסם מאד בחכמת הקבלה ההוא אמר שלא דוקא באיסור חמץ עושה אדם פגם בחג הקדוש הזה כי גם על כל שאר עבירות הנכשל בהם בחג הקדוש הזה עושה פגם גדול יותר משאר הימים ר"ל, ע"כ.

(כא) הגה"ק מהרצ"א מדינוב זצ"ל כ' בדפ"ק וז"ל: כל החומרות שעושין המדקדקים אינם ממילי דחסידי רק מן הדין והמבזים והמלעיגים ודוברים עתק באמרם לא היתה כזאת בימי אבותינו עתידין ליתן דין, והמדקדק בשמירה ישמר מכל צרה, ע"כ.

(כב) עו"ש וז"ל: וכל דבר שאדם עושה מצד החומרא יותר משורת הדין מהראוי שלא להחזיק בחומרא זו ביום אחרון של פסח, דכיון שנוהג החומרא הזו גם ביום אחרון א"כ מחזיק הדבור לחמץ גמור ולא נחא להו למרייהו (דישראל) דלימרו הכי, ע"כ.

(כג) הגה"ק מהר"ר אייזיקעל קאמארנער זצ"ל כ' בהיכל הברכה פ' ראה בזה"ל: וכן בימי הפסח לא יאמר כמה נפשי משתוקק לאכול ולשתות חמץ ומה אעשה כו' כי חמץ לתא דע"ז ולא ישמע על פיך כתיב כו' אבל קודם פסח יאמר כמה הייתי רוצה לאכול חמץ בפסח כי טוב ומבושם הוא ומה אעשה אסור אלי ואבי שבשמים גור עלי.

(כד) בס' בינה לעתים כ' בזה"ל: להכניסם (לישראל) בעול המצות אשר היו חסרים צוה להם מצות המצה למען ישתעבדו בשמירת מצותו ית'.

(כה) בבני יששכר כ' בזה"ל: מצה לבטל יצרא דגילוי עריות ענין החימוץ בעיסה מפני כשנכנס בה הרוח כו' תאות העבירה נכנס באדם הרוח וכמאמר רז"ל אין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות, והנה צונו הש"י לאכול מצה שאין בה רוח לבטל יצרא דג"ע.

(כו) בס' דעת משה להגה"ק מקאזניץ זצ"ל וז"ל: בא"ד ולכן ראשון הוא לחדשי השנה שהתחדשות והשפעות כל השנה נתחדש בניסן, וכל סיגולי המצות ומעש"ט הכנה להם הוא החדש הזה.

(כז) בס' שפתי קדושים (תשא) כ' בשם הצדיק המפורסם מהר"ם מליסק זצ"ל טעם סמיכות פסוק אלהי מסכה לא תעשה לך לפסוק את חג המצות תשמור דהנה מנהג המון עם בשנות אפיית מצות מצוה לכעוס מאד על העוורים שאינם מהירין וזריזין ומורים דיתר ע"ז והכועס כעובד ע"ז, ומש"ה כ' לא תעשה לך, ואעפ"כ את חג המצות תשמור.

(כח) בס' הגהות מהרצ"א (לבעל בני יששכר) העיר שמקובל מהארז"ל להנזהר ממשוהו חמץ מובטח לו שלא יחטא כל השנה מקורו בזה"ק (תשא רפב): ומאן דנטיר לון מחמץ ושאר גופי' איהו נטיר מיצה"ר לתתא.

מצות מצה בשלימותה

טו

כט) בבני יששכר (תשרי - מאמר י') כ' דלשון המורגל בדברי חז"ל מצות ומעשים טובים, מצות הם הנעשים בגבול, ומעשים טובים הם החומרות ומילי החסידי בלי גבול.

ל) בשו"ת הרדב"ז (תקע"ו) נשאל לחוות דעתו על אשר החמירו בחמץ כ"כ, ומה נשתנה חמץ משאר איסורים שהחמירה עליו תורה להצריכו בדיקה שרוף וכלה וביטול, והוסיפו חכמים להצריכו בדיקה בחורין ובסדקין ולחפש אחריו ולשרש אותו מכל גבולין ועבר עליו בב"י ובב"י, ואסרוהו בכ"ש ואינו מתבטל כלל, וחומרות כאלו לא נמצאו בכל איסורין שבתורה.

ומסקנת תשובתו כך: הלכך (ניזון דטעם הראשון קשה) עדיין צריך טעם וע"כ אני סומך על מה שאמרו חז"ל במדרשות כי חמץ בפסח, רמז ליצה"ר והוא שאור שבעיסה ולכן כלה גרש יגרש אותו האדם מעליו, ויחפש עליו בכל מבואות מחבואות מחשבותיו ואפילו כ"ש לא בטיל, והרי"ז אמת ונכון עכ"ל. לא) והחיד"א בשמחת הרגל (לימוד א') כ' על דברי רדב"ז הנ"ל בזה"ל:

עיניך לנכח יביטו שהרב ז"ל פשפש ולא מצא טעם לחומרות חמץ אשר החמירה תורה ורז"ל טפי משאר איסורין עפ"י הפשט והדין והוצריך לסמוך עצמו על הרמז, כי החמץ רמז ליצה"ר כמבואר היטב בדבריו, ונמצא שהרמז של החמץ הוא הפשט כי כל החומרות האלו לעורר האדם שצריך להתרחק מאד מאד מן היצה"ר ולחפש בחורי וסדקי חצרי לבו אם שמץ דבר נמצא בו, למהר לבערו ולשרפו באש התורה, ולהזהר מאד בב"י כולי האי ואולי ינצל ממנה.

לב) בנמוקי או"ח (תמ"ג) להגוז"ק ממונקאטש זצ"ל כ' על כן (מטעם דברי הרדב"ז הנ"ל) החמירו רבותינו ז"ל בהוראתם ומנהגייהם כאשר קבלנו בזה, ואנחנו אחריהם, בעיני דפסחא למעשה בחומרי דמתנייתא, בכפלתא דכפלתא, הגם שבמק"א בשארי הלכות ה"י זוראתם בדרך ממוצע ובהרבה דברים להקל בכחא דהיתרא עדיף כנודע, עכ"ל.

לג) בס' אור לשמים להק' ר' מאיר מאפטא זצ"ל פ' צו כ', כי הקב"ה שולח מלאכים מלמעלה לשמור על המצות שלא יחמצו.

לד) בס' ערוגה"ב (צו) ביאר זכריו דהמלאך הנברא ממ"ע דושמרתם את המצות היא השליח מאת המקום ית"ש שישמרהו ממשוהו חמץ, ע"ש.

לה) בד"ת (להגה"ק ממונקאטש זצ"ל) ח"ב ל, וז"ל בסוה"ד וזהו י"ל הרמז בבחי' המצות לפסח בעשייתן לחיקון גר"נ שהם כנגד תורה, עבודה, וגמ"ח, ע"כ נאמר בתורה ויאפו את הבצק עג"ת מצות, ר"ת תורה עבודה ג'מילות ח'סדים.

לו) בתהלה למשה (קונטרס בריש יש"מ על ג"ך תולדותיו והנהגותיו) כ' מיאתו (של הגה"ק בעל יש"מ זי"ע) כאשר יעשו המצות גדולים פן לא יהיו נילושים כראוי במהירות ע"כ עשו מצות קטנים מאד כ"כ אשר לא הספיק לו ג' מצות על הזיתים של לילה אחת עברו ולזאת לקח כל לילה ששה מצות.

לז) בס' מצודות דוד (להרדב"ז) כ': דע! כי אין בכל האיסורין שבתורה החומרות האמורות בחמץ בפסח שאסור באכילה ובהנאה ואוכלו בכרת ואסור במשאו וצריך לחפש אחריו שלא יעבור בכל יראה ובל ימצא והקידם זמן איסור

אכילתו קודם זמן איסורו. והטעם בכל אלו כי החמץ רמו ליצה"ר שארו"ל הוא יצה"ר הוא שטן הוא מלאך המות כו', ולכן צוה הכתוב בזמן צאת בני ישראל ממצרים לבער אותו מהבית שלא יסטי' למעלה ולא יערב שמחתנו כי בהתבער מן הבית למטה יתבערו כל הכחות החיצוניות מן הבית העליון וישאר טהור ונקי מכל טומאה ולכן החמירה גזירה בכל החומרות הנוכח לרמוז לאדם כלה גרש יגרש את החמץ הרומז ביצה"ר מקרבו ויחפש אחריו בכל חדרי מחשבותיו ויוציאנו מרשותו לגמרי ומיד הבית העליון טהור אין שטן ואין פגע רע.

לח) ועכשיו נעתיק הקדמה נפלאה להגאון הגדול בעל טהרת ישראל, שכ' כהקדמה לדיני אפיית המצות: ידוע לכל בר דעת שהחמירו חזו"ל באיסור חמץ יותר מכל האסורים שבתורה במשהו שעובר בב"י וב"י והוא בכרת ולא בדילי אינשי מינה וידוע ג"כ מה שכתבו המקובלים כל האוכל חמץ בפסח מיתתו במגפה כי חמץ גימ' מגפה והזהר בתצוה כתב שהוא כעובר עכו"ם וז"ל כתיב א' מסכה לא תעשה לך וכתיב בתריה את חג המצות תשמור, מאי עביד האי לגבי האי, אלא הכא אוקמוה מאן דאכיל חמץ בפסח כאלו דפלח לעכו"ם לגרמיה דהא רזא הכי הוא דחמץ בפסח כמאן דפלח לע"ג דע"ג איהו עכ"ל.

והנה ידוע שבאפיות המצות צריך לזוהר ביותר מבכל הדברים מחמת שבקמח הוא עיקר חשש חמץ שהוא מה' מיני דגן וגם הם צריכים עוזרים הרבה כידוע ובהם נמצאים עפ"י רוב נערים קטנים או אפי' גדולים רק שאינם יראי שמים כלל ואינם נוהרים בהמצות בפרט שע"ז מלאכתו נעשית ע"י אחרים כי א"א לו בעצמו לעשות כלו כבשאר דברים וע"פ רוב האופה והעוזרים עיקר כוונתם להרוויח על יום טוב מזה ואינם יודעים מהאיסור והעונש הגדול ואלו היו יודעים בודאי יראו ולא יזידין עוד ע"כ מן הראוי להודיעם ולהזהירם על כך, מוטב שיוציאו הוצאות מעט יותר על אפיות המצות כדי שיהא לו מצות שנעשו כהלכתן ובכשרות, ויחשוב בדעתו אם בא אליו על הדרך לסטים א' וחרבו שלופה בידו ואמר אם אין אתה נותן לי כך וכך אכה אותך מכת חרב והלא בודאי שהוא נתן לו כדי שיהא ניצול ממנו, על אחת כמה וכמה ראוי לו שאל יקמץ מחמת שכר אפייתן כדי שלא יהא זז"ו נפגם נשמתו ונכרתה ח"ו, ובזה עיקר אזהרות משהו ובזה עיקר הכרחת לשמור כראוי על פסח יותר מבכל דברים ויש בהם דינים ובשלחן ערוך אינם כסודין וגם באחרונים צריך חיפוש בהם ולא לכל אחד הם בנמצא ועל ידי זה נאפו המצות כסומא בארובה.

וכעת נתקן בהרבה מקומות שיש נאמן בבית אפיה אבל הנאמן בעצמו אינו יודע היטב וגם העוזרים אינם שומעים לו כלל וירא בעצמו מפני האופה וטרוד לגרר המגלגלים ועי"ז הנאמן סמכו כולם שהוא כראוי אבל באמת אינו כן, ועוד בא וראה שעל דבר ממון לא תרצה לסמוך על שום אדם שבעולם ודבר זה שהיא איסור כרת ר"ל ועובר על ב"י וב"י וגם לא מקיים כמה מצות עשה ע"ז סמכת על נאמן הנ"ל וזה היא מחמת שאינו חשוב אצלו הדבר והא ראיא הא. הגאון החסיד מהר"ם בנעט זי"ע אף שהיה פרוש מהעולם רוב ימיו לא נראה כלל מבחוץ רק ישב כל השנה בבית מדרשו ומקום תפלתו חוץ מה

מצות מצה בשלימותה

יז

שלפעמים הלך מביתו לבהכ"נ בשבת קודש קודם קה"ת וכו"כ וכדומה כידוע לכל מפרישות שלו, ואעפ"כ הלך בעצמו לבית האופה המצות אפי' של ב"ב עם בני הישיבה שלו והשגיח וגם עשה מצות בעצמו.

וז"ל ספר משפט צדק: ומה יפה אף נעים המנהג בק"ק ג"ש שראיתי ב"ה שמדקדקין מאוד באפיות המצות שיהיה בהכשר גדול והוא שבכל בית שאופין המצות הנקרא בעק היוז אפי' בעל האופה בר אוריין אינו נאמן ע"ע רק הבעקער מחויב דוקא לשכור למדן וי"ש א' הנקרא אויבער משגיח ומשגיח זה יש לו עוד משגיח א' והם צריכין להשגיח על כל דבר ודבר בפרטות שלא יהיה שום חשש איסור חמץ והמשגיח יזויה בקי בדינים בש"ע השייכים לזה כולה, ואם רצה א' להיות משגיח אשר לא היה לע"ע היה צריך לילך מקודם להגאון אב"ד והוא שלחו לדיין א' מדייני העיר שינסה אותו בדינים כנ"ל ונתן לו רשות והתרה ע"ז, ומהם ילמוד כל עיר ועיר וכל מי שיש בידו לתקן זאת ימנע רבים מעבירה החמורה שבחמורות ויזכה הרבים ואין חטא בא על ידו.

ותמה אני מאוד על אותם החורדים לדבר ה' היראים והתמימים המשגיחים ומתקנים בעיריהם כל דבר הצריך ויזקן לעבודת הבורא יתב"ש וגודרים גדרים כמה חברות קדושות ודומיהם מדוע לא ישגיחו על דבר זה שעניי עירם לא יאכלו חמץ בפסח שהם צרכי הרבים אשר אין למעלה מהם כי אוכלים חמץ ואין האשמה תלוי בהם כי ידוע לכל שאפי' העני רוצה לשלם להעוזרים והם אינם רוצים לעזור כראוי ועתה יאמר נא ישראל להתנדב כל א' דבר מה ומוזה ישכור עוזרים כראוי ואז נראה בחוש כאלו השיב את נפש העני. וכדי שהנאמן וגם שאר העוזרים ידעו הדינים להלכה היטיב ע"כ כתבתי כל דיני אפיות המצות כסדר אפיותן לדינא בקיצור מכל ראשונים ואחרונים ובצד הא' המקור מבטן מי יצא ונקרא יד אלי' כשם אבי וצ"ל ועי"ז יבשר לנו אלי' את הגאולה ובצד הב' טעם האפיה לידע על כל דין הטעם ויה"ר שהגואל צדק יבא במהרה, (עי' בחלק ומדור, הלכה"ה ותמצאנו).

לט) ואחרון אחרון חביב לשון קדשו ומוזהבה של מרן החת"ס זצוק"ל וזי"ע שכ' (בהשמטות סי' קצ"ו) וז"ל: והנה חמץ חיובו כרת והנזהר ממהו נמלט מכל חטא ועון כל השנה כולה, מ"ע של אכילת מצה משומרת בליל פסח היא יחידה נשאת לנו מכל מצות אבילה שבכל התורה אין לנו פסח ולא קדשים, לא תרומה ולא מעשר שני, רק מצה א' משנה לשנה, ואם גם היא לא תועילה בדינו בשלימות ולא עוד אלא כי וחת יופי שיהי' האכילה של כל ז' ספק אי' כרת ולא עוד אלא שיכשיל בזה רבים ח"ו, וגם נוציא ע"ז אלפים הייטב בעיני ד' חלילה חלילה.

הנה אנחנו מקפידין שלא יהי' ולא ישהה מתחלת נתינת מים לקמח עד שתוציא המצה מהתנור אלא ב' או ג' מינוטין אע"ג דשיעור חימוץ הוא י"ח מונטין מ"מ במדינתנו וריזין במצוה זו אפי' הפחותים ובכל זה חלילה ללוש עיסה כשיעור חלה כמבואר בש"ס וש"ע קפידא לפיסחא, כי אם העיסה יותר גדול משיעור חלה אין ידים שולטות להצילן מחימוץ, וגם שלא יהא שום

מצות מצה בשלימותה

חמימות בחדר ששם עורכין המצות עד שיניחנו על הפאל"ה שסמוך לנתינה לתנור, ממש אפי' רגע כמימרי'.

ואמנם שמעתי מפי הרב הצדיק מו"ה בנימין פאלנער נ"י, וגם ראיתי במכתבו סדר אפיית מצתכנו ילושו עיסה גדולה מאד מאד ונערים בתורה ובחכמה יעסקו בו, והוא בספיל אפי' חצי שעה, ועוד כמה מצות מסודרים זו אצל זו לתנור הניסק ושוהים שם בחום גדול טרם ינתנו אל תוך התנור, ואין ספק שכל א' מהנ"ל גורם חימוץ, הן גוזל העיסה, הן שיהי זמן רב כנ"ל והן החימום אצל התנור

והמהדרים במצות האופים מצות בע"פ, לוקחים עיסה קטנה מהעיסה הגדולה כשיעור הנצרך לו וחולק ממנו מצות להעורכים ומסייעים והנותר בידו חוזר ונותן לבעלי העיסה גדולה המה הנערים השומרים תמי' נשגבה בעיני איך היתה הוראה הרעה הזאת בקהל עם ד' שומרי תורה ויר"ש כו'.

ע"כ התחזקו והתאמצו אתם אצילי ישראל ועשו כמו שאנחנו עושים פה היום בכל בית אפיית מצות עומד יומם ולילה משגיח א' בן תורה המשגיח על העושים להשמר מכל מכשול, ועכ"ז ת"ח שבעירנו סובכים בכל יום פעמים פתאום בכל בתי אפיית מצות לראות מה ומי העושים והאופים וכל דבר קשה אליהם יובילו והמה יורו יורו.

ענף ב

(א) בא"א בטשאטש (ה' פסח) כ' שצריכין להחמיר בפסח כל החומרות.
(ב) בתהלה למשה (הנהגות בעל ישמח משה) שכ' שהי' מנהג הגה"ק בעל ישמח משה זצוק"ל להחמיר בפסח כל החומרות, והיינו שכל חומרא בלי יוצא מן הכלל שמצא באיזה ספר ואף שלדעתו לא הי' מקום להחמיר ואפי' שחק בו, מ"מ לעצמו החמיר.

(ג) גם הגה"ק מהר"נ מושרנובל זצוק"ל הי' מחמיר בפסח בכל החומרות (הנהגות מהר"נ - בסוף מאיר עינים).

(ד) פוק חזי מ"ש הגה"ק בעל דברי חיים מסאנו זצוק"ל (ד"ח ח"ב יור"ד לט), נידון אחד שהי' מלעיג על חומרא, וזל"ק: ואל יאמרו ח"ו כי אני מחרף את אשר לא ידעתי כי זאת אומר בטח מי שהוא בעל אמונה בדת הישראלי וירא ד' לא יבוא לחרף למי שמחמיר באיזה דבר חומרא, ומסתמא אפי' פשוטי והמוני עם לא יבזו אתכם מחמת שנהנתם חומרא ורק נמצא איזה אפיקורס, על אלו אנו מתפללים בכל יום ולמלשינים אפילו באינם ידועים, עכ"ל. תסמר שערות ראש.

(ה) באזהרות להרא"ש מוסטאלין (נד' בריש ס' בית אהרן) כ' דהמשחק ממדה או מעשה טובה הוא משורש גיחזי.

(ו) הגה"ק בעל בני יששכר זצוק"ל (תשרי מאמר ד), דהנהוג במדת חסידות יש לו שמירה יתירה ועדיפא משאר בני אדם.

(ז) וכ' שם להלן (מאמר י) דע"ז זוכה לאור המקיף, (והמעין בדברי הארז"ל המובא במ"א או"ח ט"ו ב' בקיצור, יראה דאור זה סגולה נפלאה לזכרון ע"ש בכה"ח ותבין).

(ח) בראשית חכמה כ' דהמתלוצצים על המחמירין כמקצץ רגלי מביאי דורנות למלך.

(ט) בא"ח להרא"ש (סי' ע"ו) כ' אל תניח דרך חסידות אע"פ שמלעיגים עליך, ע"כ.

(י) במסלת ישראלים פ"כ כ' דדבר שחייב לעשות עפ"י הדין אין לחוש מהמלעיגים.

(יא) בשו"ת מהרשד"ם (יור"ד קצ"ב) שראוי לאדם להסתכן כדי לקיים מדת חסידות, ומעשה דר' טרפון בפ"ק דברכות שאני דחששו שמא יטעו ויקבעו הלכה כן לדורות, ע"ש.

(יב) בירושלמי מובא בר"ן יומא פ' יוה"כ שכעס אליהו על ר' יהושע בן לוי מטעם שלא עשה מדת חסידות.

(יג) בתוי"ט (פ"א דשבת משנה ט) דשוא"ת יכולים להחמיר אפילו לעשות כב"ש, ע"ש.

(יד) וכן מוכח להדיר בס' זסידים סי' תתפ"ת, ע"ש.

(טו) בט"ו או"ח תקנ"א סק"י דמותר להחמיר כמ"ד שנדחה בש"ס אלא שאסור לומר שמחמיר כוותי" אלא יחמיר לעצמו דרך לפני משורת הדין ולא יאמר כלום.

(טז) וע"ע מ"א ס"ג ב, ופמ"ג שם, ומ"א ל"ב, ה, וע"י פי' החרדים על הירושלמי סופ"ב דברכות, שע"ת רס"ב בשם שע"ת ג, א, פ"ת יור"ד רמ"ו, יש"ש תולין פ"ח, מובא בש"ך ט"ו פט, רמב"ן קידושין לא, וריטב"א שם, שער יוסף (להחיד"א דף כה ע"א), ברכ"י יור"ד של"ג א, יד אהרן או"ח יו, יד מלאכי ח"ג שלי"ו, שנות אליהו ברכות פ"ק מ"ג, ושבת פ"ק מ"ג, פמ"ג תע"ב ו, יעיר אוזן פ. יג, פתח עינים ב"מ ל, תפא"י ברכות פ"ק מ"ג, כה"ח תע"ב מג, שמ"ק ב"ק פז, בשם מאירי, חק יעקב תע"ב י.

(יז) וע"ע בב"י או"ח סי' נה, ופ"ו דמאי משנה ו, דע"ת יור"ד סי' ל"ה סק"י.

(יח) במחבר"ר תס"ז ה, כ' ו ז"ל: כ"ע ידעי דבפסח כל אחד מחמיר לעצמו ועושה גדרות וסייגים כי רב הוא תוקף איסור חמץ החמור מכל איסורין שבתורה כאשר בירר הרדב"ז בתשו' דפוס פיורדא סי' מתו"ק, ואינו יוהרא ולא דבר תמוה כי כל העם מקצה יודעים היו כמה מיני חומרות עושה כל אחד כאשר תאוה נפשו, ובכה"ג ליכא משום לע"ז, ומיהו את צנועים חכמה להחמיר כרצונו בביתו ובחומותיו ולישמט כל מזו דמצי שלא לגלות מסתוריו, ואם הגיע להוראה גם הוא יורה עפ"י הדין דוקא, ע"כ (כמובא בכה"ח תס"ז ע"ב).

(יט) בס' מועד לכל חי (להגר"ח פאלאג"י) כ' וז"ל: לא תתגודדו ליכא בחומרות דפסח וגם אין לחוש ליוהרא, כי משפחה ומשפחה מנהג אבותיהם

בידיהם כו', ואפי' מי שאינו נוהג חומרות כשרידיים אשר ד' קורא, אפי"ה מה טוב דבימי הפסח יקיים אשרי יושבי ביתך טפי משאר ימות השנה, ע"כ (סי' ב, אר' טוב).

כ) ואענה גם האסקופה הנדרסת חלקי בטעם לשבח להחמיר עפמ"ש האריז"ל בשער המצות עה"כ תחת אשר לא עבדת את ד' בשמחה וגו', כי האדם נוטל שכר על עשיית המצוה בשמחה יותר ממצוה גופא, וכ"כ ג"כ באור צדיקים (סי' כ"ד ה), ובמה יודע איפוא פנימיות מחשבתו ותשוקתו האמיתית ששָׁשׁ ומתפאר לעשות רצון קונו, רק אם מחמיר על עצמו יותר מחובו העיקרי אות הוא להעושה בשמחה, ובוה נכנס בגדר עובד מאהבה ששכרו יותר פי כמה מהעובד מיראה, (ע"י רש"י ואתחנן בסופו, ובאור החיים שם).

כא) עוד אני מדבר כי ע"י החומרא זוכה לנשיאת פנים מאת ד' (שהוא שלשלת דהבא שבו תלויים כל השפעות טובות) כמבואר בדחז"ל (ברכות כ:). שענה הקב"ה למלאכיו דישראל זוכין לנשיאת פנים בשביל דיקדוקם וחומרותיהם, ע"ש.

פרק ב

— א —

עשיית המצוה בשלימותה

בספר אגרא דפרקא אות נ"ד פירש בשם ספר ע"מ ח"א פי"ג, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, „אשר יעשה טוב“ מיותר. אך הפי' הוא שאפילו במעשה המצוות שלנו יש בהם כמה וכמה חסרונות. וז"ש שאין צדיק אשר יעשה מעשה הטוב בלא חטא וחסרון, ע"כ. וכתב, וכך קבלנו מתלמידי דודי זקני הרב הקדוש מוהר"ר אלימלך זצוק"ל שאמר, שע"כ במעשה של הנברא מוכרח להיות חסרון, כי רק הבורא הוא השלם. וכשמעיין האדם בעבודה ותורה ומצוות שעושה ואינו מוצא בהן חסרון, בודאי הוא שכל אותו המעשה לא טוב הוא, עכ"ל.

— ב —

יקנה כל צרכי יו"ט במעות כשרים ולא משאר איסורים שאו נותן כח לסט"א

עיין בספק קב הישר (פרק פ"ט) שכ' וז"ל: (ד) וכל מה שיקנה לצורך ביתו יאמר בפיו שאני קונה זאת לצורך החג וכמ"ש וצריך להזהר שלא יהיה במעות במה שיקנה לצורך חג הקדוש הזה שום גזל או פרוטה משאר איסורים כי אז

נותן כח להס"א שיהיה להם חלק בקדושה וקיי"ל דחמץ אוסר במשהו. וכהאי לישנא כ' חלמידו בסה"ק יסוד יוסף הנ"ל. ומעניין מ"ש בקב הישר (פמ"ו ד) ויש עוד דבר המעכב את התפלה אף שהבגדים הם מנוקים מכל טינוף, ואין בגדיו שעטנו אמנם אינם נקיים מגזל נו', ובכל פעם שמתכסה בו להתפלל מעורר חטאיו ופשעיו, וזורקין תפלתו בפני החיצונים אוי לו ואוי לו לנפשו, ע"ש. ועמ"ש במסלת ישירים (פי"א) וז"ל אמנם כללו של דבר כמו שחמדת הממון רבה כן מכשלותיו רבים, וכדי שיהי' האדם נקי מהם באמת עיון גדול ודקדוק רב צריך לו, ואם נקה ממנו ידע שהגיע כבר למדריגה גדולה, כי רבים יתחסדו בענפים רבים מענפי החסידות ובענין שנאת הבצע לא יכלו להגיע אל מחוז בשלמות, ע"כ.

ועיין אוה"ח תבא (סוף ד"ה יפתח ד') וז"ל: בא הכתוב להודיע כי אין יעוד למ"ע אלא אחר שהקדים להם שמירה מלא תעשה שאל"כ זבחי רשעים תועבה, וכל מצוה שעושה בעל עבירת שורה עליה סטרא אחרא ואינה עושה פרי כו' עכ"ל.

- ג -

שמירה וזהירות בכל המאכלים בפסח

הרה"ק מוהר"מ מקרעטשניין זצלה"ה פירש בהגדה בשאלת מה נשתנה הלילה הזה כולו מצה, ולכאורה קשה וכי מצה בלבד אוכלים כליל זה, והלא אוכלים גם שאר מאכלים, אלא יבוא ברמזו, שכל המאכלים שאוכלים בפסח צריך להיות כהמצות, כמו שהמצה אין שום חשש חמץ ח"ו, כי נעשה ונאפה בשמירה יתירה, כמו"כ שאר המאכלים בפסח ג"כ צריך להיות בשמירה נעלה כ"כ כהמצות. וזהו כולו מצה, היינו כולו כמצה, ודפח"ח. ספר רזא דעובדא (שער האותיות ע' צ"ה).

- ד -

הבלטת חיוב המצוה

ובספר מעשה רב להגאון מוילנא ז"ל אות קפ"ה כתב, דבמוצאי יו"ט היה משתדל לטעום חמץ, והיה נמנע לאכול לאחר פסח מצה שיוצא בה ידי חובתו בפסח. וכל זה להיכרא לעשיית המצוה, שאין עושין אותה להנאה אלא מפני גזירת הבורא יתעלה שמו. משמע שמצוה איכא בזה להראות שיותר אין אנו מחוייבין לאכול. וכן ידוע, שהרב הצדיק הקדוש מצאנו זצוק"ל עשה במוצאי יו"ט של פסח הבדלה על שכר.

ובמהרי"ל הלכות פסח דף י"ט כתב וז"ל: במוצאי פסח כלילה לא היה שום חמץ בבית מהר"ש, ולא חשו, ואכלו מצה, עיין שם.

פרק ג

- ה -

הטורחא במצות מצה

פוק חזי מני גברי רבה דקמסהדי על גודל תיקון הנפש הנעשה ע"י הטירחא, עמל, ויגיעה, וזיעה, לצורך המצות, שע"י זה הורג מכרית ומכלה כל המזיקין ונגעי בני אדם שנבראו ע"י פגמי נפשו, הלא המה: קב הישר פרק ד' (לעיל או' ו') ובדברי תלמידו יסוד יוסף (מובא לעיל אות ט', ועי' פיסקא אחרונה דלשם דברים בוערים כלפידי אש ונוקבים הלב לבית חללו).

וכחזיון הלזה תמצא במשנ"ח מס' ניסן פ"ג או' ג, וכן בט"ז או"ח סי' ת"ס בשם קבלת האריו"ל. ועי' כו"ח (ת"ס יט), שהעיר דכלשון הט"ז שכי' קבלת האריו"ל מועתק אחריו בשאר אחרונים, מיהו לא נמצא בשמנה שערים שסידר מהר"ש ויטאל ז"ל כ"א בסי' מ"ח, וכן החיד"א (בס' קל"ב) לא כתבו בשם האריו"ל, ואפי' שהוא משאר ספרי המקובלים או' מס' הנ"ל (משנ"ח) ומ"מ יש ליוזר שלא ינטף מויעתו על העיסה דאיכא למ"ד זיעת האדם כמי פירות, וממהרין להחמיץ עם מים כנו"ש סי' תס"ב, ע"כ.

- ו -

חביבות המצות

(א) עי' בשלה"ק מובא לעיל (או' ח') שראה בני עלי' היו מנשקין המצות והמרור וכל המצוות בעת מצוה"ן כו' והכל לחבב המצוה. וכ"ה בשמו בא"ר תפ"ו סק"ד.

(ב) וכ"כ באגרא דכלה (וירא) המחבבים מצות בוראם נוהגין לנשק המצה והמרור והד' כוסות להורות חשקם וחשוקתם בדביקות לעשות רצון קונם בדביקות רוחא ברוחא.

(ג) בס' בארות המים (יונו א' דפסח) אמר הרה"ק (מהרצ"ה הכהן הגדול מרימענוב זצ"ל) לו הי' חושש מהמון עם הי' לוקח המצה לביהכ"נ כמו הלולב והאתרוג והי' עושה נענועים.

(ד) בשערי רחמים, מנהגי הגר"א ז"ל הלי' יו"ט או' קט"ו וז"ל: והי' הגר"א מחבב מאד מצות אכילת מצה כל שבעה, וביו"ט האחרון הי' אוכל סעודה שלישית אע"פ שלא הי' אוכל ג' סעודות בשאר יו"ט, מפני חביבת מצות אכילת מצה שזמנו הולך לו, עכ"ל.

(ה) שגור בפי החסידים כי הק' מהרצ"ה הכהן מרימינוב זצ"ל הי' אוכל בסעודת היום אחרון של פסח כ"ח מצות משום גודל חביבות המצוה החולף והולך. ובדחור"ש (הנהגות מונקאטש) כ' וז"ל: ורבינו הי' מספר בשם הה"ק מהרצ"ה הכהן הגדול מרימענוב זי"ע שמתמת חביבות קדושת המצה הי' פע"א אוכל ערך כ"ב מצות בבת אחת אף שבפעם אחרת לא היתה אכילתו מרובה.

(ו) נכון להסיק התנור בלולב דכיון דאתעביד בה מצוה חדא יתעבר מצוה אחרת, ומהר"י ה"י רגיל לעשות ממנו הסק בפי התנור בשעת אפיית המצות משום דיש שבח עצים בפת, (מהרי"ו, קצ"ג, כנה"ג, כה"ח חס"א ח), ויש שכתבו נוהגין להסיק התנור למצות בעצי ערבה של לולבין שהיו לו בסוכות (דרשות מהרי"ל) וחק יוסף או' ו, כ' דיש נוהגין להסיק בסכך של הסוכה. ורש"ל (סי' פ"ז) שראה לאביו ז"ל, שהי' מקובל מרבותיו לשרוף החמץ בהושענות, ויש זורקין בתנור געת אפיית המצות, ואלו ואלו דא"ח, עכ"ל.

- ז -

אחריות השגחה על אחרים

(א) בשו"ת דבר משה (מזוד"ת צ"ח) כ' וז"ל: באפיות המצות אני נוהג להעמיד נאמנים ומשגיחים בבית האופים שישגיחו על הכל שיהי' בהכשר ויתרון ואני מזהירם ומלמדם פרטי דיגוי לישא, ואפיות המצה, ומה שנחוץ לשום עינא פקחא על ליבון והכשר התנור מחמץ למצה כדינו, ולהשגיח על הספלין שלשין בהם והשלחנות שערכין עליהם והעצים המגלגלים והמרדות שיהיו חלקים בלי שום סדק וגומא, והעיקר שיהיו עומדים ע"ג המסייעים לראות שיהי' הכל נעשה בזהירות וזריזות יתירה כו', ואולם בכ"ז מהראוי לכל מי אשר נגע יראת ד' בלבבו שיהי' הוא בעצמו עומד ומשגיח באפיות המצות שלו וכן היו עושים גדולי הראשונים ז"ל, ע"ש.

- ח -

מטירת נפש למצוה

ע"י טעה"מ קו"א עמוד רכ"ז וז"ל: וכעת השגתי מכתב מהרב הה"ג מו"ה פנחס הלוי הורוויץ נ"י [וצ"ל] ראב"ד דק"ק קאסוב (הוא בעהמ"ח פתחא זוטא) ששמע מכמה חסידים שהיו בוצאנו בשנה האחרונה קודם פטירתו שאמר קודם אכילת מרור, ידוע שאם יתנו לי כל חללי דעלמא לא אוכל לאכול כזית מרור עכ"ז כיון שהוא מצוה נהי שהוא מצוה דרבנן הנני מוסר נפשי ואוכל, ובירך על אכילת מרור ואכל, ואח"כ בעוה"ר הקיא תיכף, ע"כ.

פרק ד

מקורות הש"ס והפוסקים, שחובה על כל אחד לעמוד ולעסוק באפיית המצות שלו, ולא תיעשה ע"י אחרים, וכן נהגו כל צדיקי וגדולי הדורות.

(א) ע"י גמרא (שבת קיט.) שהיו בוקעים העצים והדליקו האש לכבוד שבת. ומוכח מזה שלכבוד מצוה מותר גם להת"ח לעסוק במלאכה, ובירושלמי (פסחים

פ"ג ה"א) ר' חנינא הלך לבית הרחיים. ובשו"ת חות יאיר (סי' רה) כתוב, מה שנוהגים הרבנים לעסוק בשאיבת מים ברה"ר לצורך מצות מצוה אע"ג דזה מלאכת בזיון כמש"כ לחוטבי עצים ושואבי מים. זהו מפני שידוע לכל שאין מקבלים שכר עבור זה, והם עמלינו לשם שמים, ועי' בטור (חו"מ סי' ערב) בשם הרמב"ם, שאם הוא חסיד ועושה לפנים משורת הדין אפי' הוא הנשיא הגדול ורואה בהמת חברו כו' פורק וטוען עמו. ועי' בגמרא (פסחים סה:): שהיו מפשילין הפסח מאחריהם, ואמר רב עיליש, טייעות. וביאר בהגהות יעב"ץ דקמ"ל בזה שכך נאה לעשות מפני חיוב מצוה, להקל אדם בכבוד עצמו.

(ב) ועי' בגמרא (חולין ז). ההוא גברא דהוה דארי חטי לפסחא ונפסק הנהר בשבילו, משום דבמצוה עסיק. ונגמרא (פסחים קטז). לחם עני, מה עני הוא מסיק ואשתו אופה כו'. ומגמרא זו כתב הרא"ש (פסחים פ"ה סי' כו) דדרך בעלי מעשה וחסידים מחמירים על עצמם ולשין ואופין בעצמן. ובבאר היטב (תס סק"ד) כתוב בשם האריז"ל שע"י הטירחא בעסק המצות עד שמוזע זה תיקון להוצאת ז"ל. ובשו"ת אבני נזר (סי' שע"ב) מהמרמר מאד על מה שנפרץ הדבר שאין בע"ב אופין המצות בעצמן נמקדם, ודרכו של האופה הסותר שלא להשגיח כל כך כי מגמתו למעט ההוצאות, וכתוב בוזה"ק (פ' חצוה) דעיקר דין דראש השנה למאן דלא נטלי מיכלא דאסוותא כו'.

(ג) כתוב בחק יעקב (תס סק"ד) דאפי' נשי ישראל אין נאמנים לענין אפיה ולישת המצות, דהרבה דברים יעלו על לב הנשים שזה מותר, ולכן רוב הרבנים ות"ח עומדים על הרקידה והלישה והאפיה, ועי' ברמ"א יו"ד (סי' קכז ס"ג) והש"ך (שם סק"ל) דבאיסור שיש בו צדדים להקל או שיש בו טרחא אין הנשים נאמנות משום דעצלניות הן ומקילין. ובשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' כא) כתוב דגם לאנשים הסוחרים באפיית המצות אין להאמינם, דלא עדיף מטבח דפסקינן ביו"ד (סי' יח סי"ח) שאם הוא נוטל שכר רק מן הכשרות יש לחוש שיקיל כדי לקבל שכרו, וה"נ יקיל בדברים הוצרכים זהירות כדי שלא להפסיד ממון.

(ד) הרא"ש ז"ל הי' משתדל בעצמו במצת מצוה ועומד על עשייתה ומזרז העוסקין בהם ומסייע בעריכתן, וכן ראוי לכל אדם לעשות להטפל הוא עצמו בעשיית המצוה (שו"ע שם ס"ב). והנה המג"א בס"ק א' כתב הטעם משום דמצוה בו יותר מבשלוחו וכן העתיקו אחריו כל האחרונים. ובאמת המעיין בלשון הרא"ש בפ' כל שעה סי' כ"ו יראה שיש בזה גם טעם אחר וז"ל הרא"ש שם, ובעלי מעשה וחסידים והתמימים מחמירין ע"ע וכו' ולשין ואופין בעצמן כההיא דאמרין מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה וכן היא גם בטור כאן, הרי שעיקר הטעם משום דבאופן זה מיקרי לחם עוני טפי, אח"כ ראיתי בביאור הגר"א הביא ג"כ כנ"ל ועי' בתו"ש שכ' דמ"מ הדבר פשוט דלדינא אין זה מעכב דשפיר מקרי לחם עוני אפי' בשנעשה ע"י משרתים רבים כדנקט גם הרא"ש ז"ל רק לשון שהיו מחמירין ע"ע, וגם הדבר פשוט שאעפ"כ שייך דבר גם טעם המג"א ז"ל ועי"ש בטו"ז ס"ק ב' בשם האר"י הקדוש שיטריח עצמו במצוה של מצוה עד שיתחמם ויזיע ובזה ישבר הקליפות שנולדו מש"ז

לבטלה, ומהרי"ל פסק ליוזר לכתחילה בכל המצות לעמוד על גביהן בשעת עשייתן כי רבה המכשלה וכ"ב הח"י שם בשם השבולי לקט שאין להאמין לנשים בענין הלישה והאפייה כי כמה דברים יעלה על לבם שהן מותרות וגם השכחה גורם אצלם לעשות דברי שלא כהוגן, וע"כ רוב הרבנים והת"ח עומדים בעצמם על הרקידה ולישה ואפייה [משנה ברורה שם ס"ק ר'].

(ה) וכ' בשו"ת דבר משה מהד"ת (סי' צ"ח) וז"ל: באפיות המצות אני נוהג להעמיד נאמנים ומשגיחים בגי' האופים שישגיחו על הכל שיהיה בהכשר ויתרון, ואני מזהירם ומלמדם פרטי דיני לישה, ואפיות המצות, ומה שנתחן לשים עינא פקיחא על ליבון והכשר התנור מחמץ למצה כדינו, ולהשגיח על הספלים שלשין בהם והשלחנות שעורכים עליהם והעצים המגלגלים והמרדות שיהיו חלקים בלי שום סדק וגומא והעיקר שיהיו עומדים ע"ג המסייעים לראות שיהיו הכל נעשה בזהירות וזריזות יתירה ולא א' חכמים שיעור מיל לחימוץ אלא כשעדיין לא נתחמם הבצק אבל לאחר שנתחמם ע"י עסק הידים, וכן בכ"מ שמרגישין חום הוא ממהר להוזמין מיד וצריכים לתת עין ולב ע"ז שלא יניחו העיסה בלא עסק אפי' רגע א' ושיצננו המסייעים ידיהם כשמרגישין חום בידיהם מרוב העבודה, ולהחליף המרדות בכל פעם. ואולם בכ"ז מהראוי לכל מי אשר נגע יראת ה' בלבבו שיהיה הוא בעצמו עומד ומשגיח באפיות המצות שלו וכן היו עושין גדולי הראשונים ז"ל. ושמעתי למי שהי' נאה דורש ע"ז שהרי מצינו לרו"ל שא' כל מה שעשה א"א בעצמו פרע לו הקב"ה בעצמו וכל מה שעשה ע"י שליח פרע לו הקב"ה ע"י שליח. והנה עתה נלמוד ק"ו עאכ"ו בדברי שעשה הקב"ה בעצמו וכמו שדרשו חז"ל אני ולא מלאך אני ולא שרף ודאי שיש לנו להתעסק ג"כ בכל עניני פסח מיוחדים להצלת הקב"ה אותנו בכבודו ובעצמו שנעשה גם אנחנו הכל בעצמינו לא ע"י שליח ומהראוי לכל איש להכין בעצמו מים שלנו לאפיות המצות שלו כי האופים מערבים ומוסיפים על המים שלנו שאר מים. ובעיני שיהי' רוב ממים שלנו ולכתחילה טוב שיהיה שני שלישים ממים שלנו והאופים אינם זהירים לדקדק כ"כ גם צריכים ליוזר שיעברו על המים שלנו משעה שנשאבו סמוך לכה"ש שנים עשר שעות הא לא"ה כבשנת העיבור דלפעמים הלילה קצרה ואין י"ב שעות עד אור היום צריך להמתין עד שיעבור י"ב שעות שלימות וכן צריך שיעמדו בתלוש כל הלילה ואפי' אם הלילה ארוכה יותר מי"ב שעות אסור ללוש בהם קודם שיאיר היום והעולם אינם יודעים להזהר בכ"ז ע"ש.

(ו) בטור אור"ח סי' ת"ס כ' וז"ל: ורב האי גאון כתב וכו' ובעלי מעשה וחסידים מחמירין על עצמם כגאונים המחמירין ולשין בעצמם ואופין כהדיא דאמרינן מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה לכן מצוה על כל אדם להשתדל בעשיית המצות ובאפייתן וכן היה נוהג א"א הרא"ש ז"ל היה משתדל בהן ועומד על עשייתן ומורז העוסקים בהן והיה מסייע בעריכתן ע"ש. וכ"כ הרוקח (סי' רע"ג), והמרדכי פ"ק דפסחים, והגהות מיימוני פ"ג, וע"ש בכ"ח, ובטו"ז (סק"ב שם) דבספר כוונות האר"י כ' שיטרח עצמו במצה של מצוה עד

כי יתחמם ויזיע ובוזה ישבר הקליפות שנולדו מש"ו לבטלה ע"ש. ועי' בס' קב הישר (פרק צ' אות ג') באריכות דפח"ח.

(ז) ובשו"ע או"ח (סי' ת"ס ס"ב) כ': הרא"ש ז"ל היה משתדל במצת מצוה ועומד על עשייתן ומורו העוסקים ומסייע בהן בעריכתן וכן ראוי לכל אדם לעשות להטפל הוא בעצמו בהמצוה. ובמג"א (שם סק"א) דאמרינן רפ"ב דקדושין מצוה בו יותר מבשלוחו, ובחק יעקב שם כ' וכ' בש"ל ואפי' נשים של ישראל שלא למדו ענייני פסח אין מאמינים להם לענין אפיה ולישה בפסח לכך רוב הת"ח ורבנים עומדים על הקזירה ועל לישתה ועל אפייתה כי כמה דברים יעלו על לב נשים שהן מותרות או שמא שוכחת ועושה דבר שלא כהוגן ואינה יודעת שכר מצוה והפסד עבירה ואם אדם עומד עליהם יותר נזהרות עכ"ל.

(ח) עיין בספר שו"ת אבני נזר (סי' שע"ב) שכ' שם ז"ל: מכתבו הגיענו בדבר המאשין מצות. האמנם כי לא ראיתי המאשין מעולם, בכל זאת נכונים מאוד דברי הגאון מקוטנא זללה"ה. כי מאחר שהגדולים שלפנינו אסרו והרעישו מאוד על המתירין יהי' מאיזה טעם שיהי' בטח הי' להם טעמים נכונים. מי הוא אשר יסיג גבול אשר גבלו הראשונים כמלאכי השרת ולא יירא מהכוות בגחלתם.

והנני להזכירו דבר בעתו כי שומעתי שנפרץ מאוד באיזה עיירות אשר אינם אופים מצות כל בעל הבית לעצמו, רק אחד אופה למכור. ורע עלי המעשה מאוד. האחד כי אם הבעל הבית אופה משגיח על המצות, וכל אחד חדר על המצוה ורואה שיהי' על צד היותר טוב, ודיני אפיית מצות רבו כמו רבו. לא כן אם אחד אופה כדי להרויח כל מגמתו למעט בהוצאות ולא ישגיח כל כך על המצוה. השנית מי זוטר מה שאמרו במדרש בשכר שטוחנין ולשין את המצות, ואם כי בטחינה הדבר קשה, על כל פנים בעיקר מצוות שימור דלישה, למה נמעט במצוה חביבה מאוד פעם אחת בשנה ויקנה מצוה מן השוק כחוטף מצוה מן השוק.

על כן אם יוכל לבטל מנהג הרע הזה לגמרי מה טוב. אך גם אם אי אפשר, על כל פנים ידרוש ברבים כי איש אשר יראת ד' נגע בלבו, ילך בדרך שדרכו אבותינו וכל איש יאפה מצות לעצמו, וישמח במצוה הבאה לידו. ובטח זכות זה יעמוד להם ביום הכסא, כמבואר ביוהר הקדוש, כי עיקר הדין בראש השנה למאן דלא שקיל מיכלא דאתוותא. והי' בזה שלום, עכ"ל.

(ט) בספר שער המלך (פ"ד) כ' ז"ל: כל ב"י שישי בו דיעה יראה בעצמו להתעסק בעריכתן ולישתן ואפייתן ושיכוון בהם לשם מצה של מצוה המרמז אל השם ידו"ד כמו שזכרתי בפ' הקודם. ומה נשתנה הדורות האחרונים מן הדורות הראשונים אשר אמרו ז"ל מחלקין קליות ואגוזים להתנוקת כדי שישאלו לפי שהתנוקת א"י מאומה ולכך חולקין להם בכדי שהבנים ישאלו על הפס"חים ויודיעו להם כח מעשיו של הקב"ה. ועכשיו התנוקת עוסקים הכל מערכין נשים וקטנים מתעסקים בעריכתן ולישתן והב"ב אינו בביתו וטרוד בעסקיו עסקי עה"ז אח"כ הוא שואל מהם וצריך להזהיר גדולים על הקטנים שלא יתנו להקטן להתעסק כיון שאין בהם דעת ואין בקיאיין בשימור ומצוה בגדול כי ע"כ נקרא

לח' עוני כמו העני המהפך בחררה ועושה בעצמו כן צריך כל איש לעסוק במצותו ולא תהא המצוה בזויה עליו הואיל ומצותה בכך ויפנה מכל עסקיו ויעסוק במצוה לא יידע אתו מאומה כ"א הלחם אשר הוא מחויב לאכול ויעלה לשם חובה לצאת י"ח ולא יעבור על המצו"ת ומצוה שבאה לידו אל יחמיצנה כי זה כל אדם זהיר וזרזי ובמקום זרזיזין יאפה אותה וע"י יהיה הגרמה ועיקר שלא תהיה שהיה כי שההיות מצטרפות וכמו שהשהי' פוסלות בשחיטה כן שההיה פוסלות בעריכה ובלישה לכן יהא הב"ב זרזי ונשכר שישפוך חמתו על עצים ואבנים ולא יחוס על התנו' שלא יותץ. ועל סידור גזירי העצים שצריך להרבות עצים על האש ומחמת שיש בזה ח"ב ביותר צריך לזרז אש תמיד תוקד לא תכבה בכדי שיהא התנור חם מאוד ושבתוהו רבנן לדיציב' שאינו חם ואינו חוש' על עץ ואבן וכשיראה שאין התנור מחויק חום כפי צורך האפייה יפסוק מלאפות ויסיקו את התנור בהיסק גדול, עכ"ל.

(י) כתב בקו הישר, יש קבלה בידי כל טורח שאדם מטריח את עצמו לכבוד יו"ט של פסח והוא עיף ויגע בהטורח, אזי העסק הזה הוא הורג כל המזיקים הנקראים נגעני בני אדם, ועיין בשו"ת חות יאיר סי' ר"ה שכתב דהטעם הוא משום דקיי"ל מצוה בו יותר מבשלוחו ואמרו בפר' כל כתבי דגדולי ישראל היו עושין בעצמם לכבוד שבת ולא תסבור דהיינו דוקא לפי שהיו עושים בביתם ובחומותם, לא כי אפי' בפרהסיא מצוה להתעסק לכבוד קונו וזה במצות שבין אדם למקום. ועיי"ש באריכות.

וכ"כ החיד"א בצפורן שמיר אות קל"ב, ועיין בדרשות מהרי"ל ה' תיקון המצות שכתב ג' טעמים ע"מ שצריכים עבור זה להשתדל לעשות בעצמו. (א) בס' אוה למושב (דף י"א) הובא קורות חייו של זקני הח"צ ז"ל ושם כ': הוא תיקן בבית המדרש דקלוזי ללמוד בכל בקר ברבים אחר תפלת שחרית פרק מתנ"ך ובין מנחה למערב פרק משניות עם כל המפורשים על בוריה כאשר עד היום עושים. והשלחן אשר למזו עליו עדיין קיים ולומדים עליו בקלוזי. והוא היה הראשון בדבר מצוה לזכותם ביין לקידוש ולהבדלה שלא היה נמצא לפניו יין כשר במקום הלז. והוא שלח אושים לאיטליא ולצרפת לעשות יין כשר. ועוד היו מזוללים בימיו בעשיית המצות ותיקן שישגיח על עשיית המצות אדם כשר וירא ד'. ועוד הזהיר את העם שלא לאכול בפסח למרור קריין, כי בשיעור קטן אין יוצאין בו, ובשיעור גדול הוא סכנה. לכן תיקן שיהי' לוקחים לאטוג הנהוג בהאמבורג ואמ"ד (שו"ת ח"צ קי"ט). ועוד היו מרגנים על ההדסים הנמצאים בהאמבורג שהם בחשש מורכב וכו' (ח"צ קס"א) וכו' והי' מוהל נפלא וכו' ע"ש. וכ' בס' מזכרת לגדולי אוסטריה ע' ר"ד מרגניתא טבא דר' מאיר (הגה"ק רבי מאיר מרגליות זצ"ל אבד"ק אוסטריה. בע' שו"ת, מאיר נתיבים) יש בידי דבר אמיתי ששמעתי מפי זקן תורני נאמן ששמע מפי זקנים נאמנים אשר פעם אחת ביום י"ג ניסן לפנות היום הלך הגאון והחסיד ר' מאיר וכדו בידו לשאוב מים שלנו למצות מצוה, ואז הי' הפשרת שלגים בכל הרחובות רפש וטיט והדרך הי' מקולקל מאד והי' בדרך פגע גו הרה"צ רב ייב"ו ז"ל אמר אל הג"מ מאיר

ז"ל רב הגליל (לאנד רב) מדוע אתם הולכים ברגליכם ברפש גדול ובדרך רע כזה ? ויען ר' מאיר ויאמר מצוה גדולה כזו שיש לי רק פעם אחת בשנה חביבה עלי בשעתה ולא אוכל למסרה ולתת אותה אל הסוס. כשמוע הרה"צ רב ייב"ו הדברים יוצאים מפי ר' מאיר קפץ מן העגלה וילכו שניהם יחדיו.

(ג) בשו"ת תירושו ויצהר (קצ"ב או' כח) כ' בתוך הדברים וז"ל: ובענין שכ"א יהי' בעצמו בעת אפיית המצות שלו. הנני רגיל לומר בדרושיי לשה"ג ממש"כ בס' באר מים חיים (פ' חיי) ויאמר אברהם וגו' זקן ביתו המושל וגו' דק' למה פרט הכ' כל סימני עבדו וכו' אמנם הכ' מגיד בזה צדקת א"א אשר בהגיעו לעשות אחת ממצות ה' עשה בכל התחבולות לעשותו על צד היותר טוב ופחד ורעד על אחת מני אלף אולי יארע לו דבר תקלה וכו' ואף באליעזר עבדו שהי' נאמן ביתו וכו' ואחר כל הנאמנות לא מסר בידו ענין השליחות עד אשר השביעו וכו' ע"ש נפלאות דפה"ח. מכש"כ בענין חמץ במשהו, וחייב כרת, ולכל מסר קלי הדת, ומאו"ה. וקטנים, איך יכול מי שיראת ה' בלבבו להאמין, ולבלי להיות בעצמו משגיח. ועי' בס' באמ"ח בראשית בפסוק וייצר ה"א וגו' דפה"ח. ונדוע הסיפור בס' דברים ערכים מהק' בעל קדושת לוי שהי' בדרך מסעו במדינת הגר. בא באכסניא בכפר ללינת לילה, וראה שבעה"ב איננו רוצה להאמין לא' שביקש להלוות לו איזה סכום קטן בגמ"ח. ושוב הי' צריך לשחוט עגל עבור האורחים, והאמין לא' מן האורחים שאמר שהוא שו"ב אף שלא הי' מכירו מעולם ע"ש. ואם מפני הבזיון, או הטרדה, עי' גמ' פסחים (דנ"ז) במעשה דיששכר איש כפר ברקאי כה"ג, ונדוע מירושלמי בשאלת הרשע מה העבודה וכו' טורח זה שאתם מטריחים וכו' והארכתי בזה בסו"ס צבי לצדיק (דצ"ו ע"ב). ובמלאכי (א' י"ג) במצ"ד. ואפי' במקום שאין חשש לאיסור, ג"כ יש נפ"א לפי הטרחא, וכאשר פי' בכ' ולך ד' חסד וגו' כמעשהו, כי בסחורה אין משלמין יותר בשביל זה שהמוכר הי' לו טרחה יתירה בדרך הובילו הסחורה, כי לפעמים העגלה הלכה במישור בעת שהוביל המוכר את סחורתו, ולפעמים נשברה העגלה באמצע הדרך והי' עמל רב בתיקון העגלה, עכ"ז המקח הוא שוה כשער שבשוק, אבל בעבודת הש"י הכל לפי הטורת עי' בס' תורת יצחק (פ' יתרו), ע"כ.

ועמ"ש בשו"ת דברי מלניאל וז"ל וכל ירא לנפשו יעמוד בעצמו בשעת אפיית המצות להשגיח שיעשו הכל כדין, כי אם ח"ו יכשל באיסור חמץ בחנם יהי' כל יגיעו והוצאותיו לצרכי הפסת, ומי זוטר מאי דכתיב ושמרתם את המצות, וכ"כ בשו"ע סי' ת"ס ס"ב בשם הרא"ש ובח"י שם סק"ד ע"ש, ות"ל אשר מעוירי השגחתי בעצמי בעת אפיית המצות בכל העת כפי האפשרי, ובקשתי עוד אחרים אף בשכר לעזור לי בההשגחה כי צריך לזה כמה אנשים.

ועי' מה שכ' בס' שערי טוהר מבעל ברכת הבית זצ"ל. (מובא לעיל פ' כ"ג) וז"ל: בענין אפיית המצות לפטח צריך ליוהר ולהזהר מאוד שלא יבואו חלילה לאכילת חמץ בפסת, ואף שיש משגיח מ"מ א"א בשום אופן לאחד להשגיח על הכל כאשר בעיני ראייתי, לכן צריך לתקן שיעמדו ב' משגיחים וב' אנשים ללוש, עכ"ל.

(יד) וע"ע בכל הספרים שדבוייהם מובאים בחיבור זה ותראה שכ"א ואחד עומד ומוזהיר שמצוה לעמוד ולהשגיח כ"א על עשיית מצות שלו, ונלאתי להעתיק דברי קדושים בכפילא, והרוצה לחקות על שורשן יעיין נא בדבה"ק. (וע"ע בליקוט שלי במדור אניית המצות, בשם „השיב ורחם" קטע המתחיל השתדלות עפ"י עצמו.)

טו) ואני מהמשתדלים אף לשאר מצות שאני עושה לכיתי לפי שרוב המצות הנעשות בזה"ז אינם עשויות עפ"י דיני הש"ס והמפרשים ז"ל (פר"ח, ת"ס). טז) ואשה שתחונן ותלוש קנוח למצת מצוה תהי' לה סגולה שלא תפיל פרי בטנה מפלת נפלים כמ"ש בס' רפואה וחיים פי"ב דמ"ד ע"ב בשם ליקוטי מהר"ן ז"ל (יפ"ל ח"ה או' ב', כה"ח ת"ס כ').

יז) מנהג רוב המקומות להשיב שומר על עשיית המצות לעמוד על עשייתן ולורז העוסקים בהם, ואמנם פשוט הוא שיש למנות איש נבון וחכם וירא אלקים, ולדברים כאלו אין עושין חבורת נשים וקטנים (ס' הזכרונות כ"ד ע"ב, כנה"ג וכה"ח תנ"ז).

יח) ומה טוב דכל בעה"ב אשר עושה המצה יקח לו ת"ח אחד המקירו ורגיל אצלו שיהי' עומד ע"ג עשיית המצות מתחלה ועד סוף ויתן לו שכרו מושלם, (מל"ח סי' ג, טז, כה"ח ת"ס יב).

יט) ואפי' נשים של ישראל טלא למדו עניני הפסח אין מאמינים להם לענין אפייה ולישה בפסח משום שצונו המקום להשמר בפסח בכמה מקומות שהוא רבוי דקרא ושמרתם את המצות, וכתיב את חג המצות תשמור, והרבה פסוקים תמצא לע"ז, ומעשים בכל יום שת"ח ורוב הרבנים מנקים את החטה בידיהן ומוליכין אותה אל הרחיים הם בעצמם, ועומדים על הרקידה, ועל האפייה, ועל הלישה, משום שהרבה דברים יעלו על לב הנשים שהם מותרים או שמא שוכחות ועושות דבר שלא כהוגן ואינם יודעות שכר מצוה והפסד עבירה, ואם יהי' אדם עומד עליהם יותר נזהרות (מט"ג תקפ"ג, כנה"ג, כה"ח ת"ס), ובמ"ב ת"ס ו, סיים וכ' לכן רוב הת"ח והרבנים עומדים על רקידתה, ועל לישתה, ועל אפייתה, ע"כ.

פרק ה

בענין מצות מכונות (מאשי"ן)

הנה אין כאן די מקום להאריך בענין מצות מכונות כי הדברים עתיקים ומועתקים בספרן של צדיקים, (עיי' דברי חיים ח"א או"ח כג, כד, שו"ת שם ארי' ח"ב יור"ד נג, מהרש"ם ח"ב טז, שו"ת מנחת משה קו' חקת הפסח, קונטרס הנספח לשו"ת עבודת עבודה, שו"ת באר משה כו, בשו"ת שערי דיעה ל, מהר"י אסאד או"ח קנ"ז, כתב סופר

בהשטות, דברי מלכיאל ח"ד כ, שד"ח מע' חומ"ץ יג, יב, בית יחזקאל מא, תירוש ויצהר קפ"ח, שו"ת אמרי יהודה בסופו, שו"ת לבוש"מ, (מעדני שמואל רי, כד), אעפ"כ לפטור בלא כלום א"א, ע"כ העתקתי שני תשובות להגאון מופה"ד בעל אבני נזר, וגם לרבות הכתוב השלישי שו"ת מאור יהושע להגה"צ מהרא"י פריינד אבדק"ק נאסאד, אשר משם יתבאר כל חמירא של מצות הללו בפסח.

תשובה א

הנה המאשין מצות ידוע לכל כי כל גדולי וצדיקי מדינתנו נ"ע הם אדמו"ר הגה"ק מהרי"ם זצ"ל והגה"ק מהר"א זצ"ל מטשעכנאווי והגה"צ מהרי"י זלה"ה מקוטנא אסרום בהחלט [וגם גאוני צדיקי גאליציא כמו הרב הגה"ק מסאנדן זצ"ל וכו' אסרום] וידוע כמה הרעיש אדמו"ר זצ"ל מגור על המתירין [לא רצייתי לפרש הדברים משום כבוד המתירין שוכני עפר] עתה מאן ספין להחיר מה שאסרו המה אף אם הי' המתירין רוב הלא בריש פרק ר"א דמילה במקומו של ר"א היו כורתין עצים לעשות פזמין בשבת, אף שחכמים רוב והלכה כמותם, מ"מ היתר גמור הי' להם [ושם בגמ' מפורש כמה שכר טוב הי' להם] ומינה דייק הר"ן בפ' מקום שנהגו דכ"ש כל שנהגו איסור כדברי האוסר ה"ה כאילו קיבלו עליהם לנהוג אותו איסור עליהם ועל כל הנלוים עליהם יעו"ש.

וע"כ המאשין מצות שנתפשט במדינתנו איסור עפ"י כל גדולי מדינתנו איסור גמור וחמור הוא לנו, כמו שהי' היתר גמור הכרתת עצים וכו' אף שהלכה להיפוך, כמו"כ איסור גמור לנו אף אם הי' הלכה כהמתירין, וכ"ש שיש לנו לתפוס שהלכה כאוסרין כי המה הרוב והגדולים בחכמה וביראה.

מעתה מי שיאמר שיחיר בעיר אחת כי מתיירא שאם לא יחיר להם יבאו מקצת אנשים לחמור מזה, אין מנוש בדבריו, אף אם הי' מקום לחוש לזה, וכי אומרים לאדם חטוא כדי שיזכה וזכירך מאחר שאיסור גמור וחמור הוא לנו. והמתנצלים להחיר משום שיוגי איכות המאשין מאשר הי' אז, הבל יפצה פיהם ואין בדבריהם ממש מכמה טעמים, ואם בשגגה התירו ויחזרו בהם ה' הטוב יסלח להם (שו"ת אבני נזר חאו"ח סי' וקל"ו).

תשובה ב

שמעתי ותרגו בטני כי נתעורר מחדש לעשות מצות על מאשין, וכבר התעוררו הגה"צ האמתים ה"ה כבוד אדמו"ר זצ"ל מגור והגה"ק זצללה"ה מסאנדו והגה"ק זצללה"ה מטשעכנאווי לאסור אותם בהחלט יען כי טומאתם בשוליהם ותחתיהם תעמוד הבהרה כי חמץ המה. ועוד כמה גדולים וצדיקים שאסרו אותם. וכבר מאיזה שנים התחילו כן בעירכם ונתבטלה תיכף ועתה נתעורר מחדש. וחסידיהם הלכו אל זרוב דקהלכם ואמר שאינו רוצה להתערב לא לאיסור ולא להיתר, אך הראה להם מכתב מהרב המתיר הוא הרב מבערזאן

שהתיר גם מצות אלו, אך מה יועיל זה בהיתירו הכי גדול הוא מהרב מלעמבערג ר' יוסף שאול ז"ל שהתירם, ועם כ"ז לאשר גדולים הנ"ל אשר קטנם עבה ממתניו בתורה וביר"ש אסרום בהחלט נחבטלה דעתו, וידוע כמה הרעיש אדמו"ר זצ"ל מגור על מצות אלו, ואמר שהמתירים ניכר ממעשיהם שחפצם לנשל מכל מצוה מעט מעט וכוונתם לעקור את הכל, עתה מה יוסיף הרב מבערוזאן בהתירו, ומה יערוץ הזכוב בשריקות קולו בין הכפירים, וכבר קיבלו במדינתנו דעת האוסרים, והוא במדינתנו איסור תורה ממש.

לזאת אנו מחוייבין לעמוד בפרץ, בפרט בדור הזה אם נניח להקל באיסורים ואף באיסור חמץ ראש תורתנו הקדושה ירימו יד, והוא כעין ערקתא דמסאני יען הוא גזירה ונוגע לכלל, ומה לי גזירה מעכו"ם ומה לי מרשעי ישראל מרימים יד במצוות, (שם סי' תקל"ז).

תשובה ג

להגה"ק מוהר"ר אברהם יהושע פריינד זצ"ל אבדק"ק נאסויד (סי' י')
ז"ל:

תמהתי על אשר דרש הסכמות בדבר מצות הנעשים על המאשי"ן שאסרום כ"ק גאון הגאונים קודש הקדשים מרן רשכבה"ג בעהמ"ח ד"ח (צאנז), ומי הוא זה אשר ימלא לבו ח"ו להקל נגדו בפרט שכמה גאונים אמיתיים אסרו, וכן שמעתי מפ"ק מרן הגה"ק צדיקו של עולם משינאווא וצוקלה"ה צוח למאד בק' לבוב בשנת תרמ"ב והגאון בעהמוז"ס שואל ומשיב וצוקלה"ה אמר קודם פטירתו לתלמידו וקרובו שהי' אבד"ק סערעט שיזהר מאד מלאפות על המאשי"ן כי נתחרט על מה שהתיר, ובודאי המתיר יורה כמ"ש ר"ת (תוס' ע"ז לא. ד"ה דורדיא) ועלינו יערה רוח הבורא, וכמה וכמה אנשים נעשים בעלי מומין רח"ל ואשתקד בק' קל"ב נקטע יד בחור אח' ע"י המאשי"ן וקי"ל שלוחי מצוה אינן ניוזקין, וידוע שאין לנו בדור הזה מי שיחלוק על דברי מרן דכולהו תלמיד בעל ד"ח וצוקלה"ה וסייעתו הגה"ק, עכ"ל.

חסל סידור פסח כהלכתו.

ככל משפטו וחקתו.

כאשר זכינו לסדר אותו.

כן נזנה לעשותו.

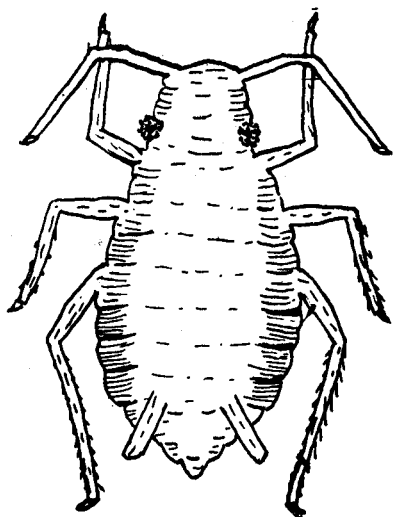
דאס פאלגענדע איז א באקוועמליכע טשעק-ליסט וואס דערמאנט וואו מען זאל בודק חמץ זיין.
 זעלבסט פארשטענדליך אז די ליסטע ערצייגט נישט אלע ערטער, עס איז נאר א דערמאנונג פון גיווענטליכע און נישט אזוי געווענטליכע ערטער וואו חמץ געפינט זיך און מען באדארף בודק חמץ צו זיין.

[ ] האל-וויי	[ ] קלאזעט
[ ] בוידעם	[ ] שרייב טיש
[ ] יארד	[ ] קאבינעט
[ ] גארטען	[ ] שיף לעדער
[ ] גאראז'	[ ] מעדעצין שאנק
[ ] ארבעט רום (ווערק שאפ)	[ ] מלבושים, קליידער
[ ] קאר, טראק, גלאף	[ ] קעשענעס, קאפס
קאמפאטמענט	[ ] בעזליך און ארבייטס בריף-קייסעס
[ ] אפיס	[ ] רענצליך
[ ] סטאר, געשעפט	[ ] שאפינג-וועגעלע
[ ] פעקטערי	[ ] שפאצירונג עסען-קעסטעל,
[ ] פארטש (טעראסע)	(פיקניק-באקס)
[ ] זייפען (זייפען און פערפיום)	[ ] קוקיס סלוי (קוקי דואר)
זאלען נישט גענוצט	[ ] קינדער בעטעל (קריב)
ווערען	[ ] שפיל צימער, פליי-רום, פעט הויז
[ ] קאסמעטיקס, כשר לפסח	[ ] פייגעל נעסט
(נאר פאר חוה"מ)	[ ] אונטערען אויווען
[ ] בענטשערליך זאל מען	[ ] אונטערען פריוידער
אויסרייניקען	[ ] אונטערען קאבינעט
(באהאלטען ביז נאך	[ ] טאוטטער — דאס זאל מען קלינען
פסח)	[ ] קינדער שוהלע באטעל,
[ ] ספרים וואס מען נוצט פסח	בריוף-קייס
זאל מען נישט לייגען אויפן	אדער סקול בערט —
עס-טיש	קלינען און באהאלטן
[ ] קליידער וואס הענגען אין שאנק	[ ] ישיבה קעסטעל (סקול לאקער)
מוזען ארויך געקוקט ווערען	[ ] פאלעצעס (שעלפס)
[ ] וועקיום קלינער, אויסרייניגן	[ ] ספרים שענק
און אוועקווארפען דעם בעג	[ ] דולערי
[ ] בעזעם (ברום), אויסוואשען אים	[ ] דולערי קעסטעל
[ ] בענקלאך — צווישען די	[ ] בראנפען שאנק
בענקלאך	[ ] טלית באטיל
[ ] רעדיעטער, אונטערן	[ ] שטריימל, שטריימל-
רעדיעטער,	קעסטעל
איבערהויפט אין בתי	[ ] ציין-בראש, דארף מען האבן
מדרשים	א נייעם ציין-בראש פאר חוה"מ.
[ ] ראגס וועקימען, איבערויפט שעג	[ ] קינדער בענקעל (הייטשער)
[ ] חלה בעקעלעך, קלינען און	[ ] פליי-פען
באהאלטען	[ ] וועגעלע (קעריטש)
[ ] ברויט-קאסטען, קלינען און	[ ] שפילצייג קאסטען (טוי נשעסט)
באהאלטען	[ ] אלע שפיל-צייגען (טויס)
[ ] פריזער	[ ] קינדער וועגעלעך (וואגאנען)
[ ] בייסמענט	[ ] שפילצייג הייזער און אלע
	וואס קומט אריין דערין
	[ ] קאמער צימער (סטאריטש-רום)
	[ ] סעיף

פונדקאות נזירי בשר

להזהר אפי' בפונדקאות היוותר מוחזקים בכשרותם, כש"כ באלו שאינם מדקדקים הרבה בכל מלי דכשרות, או בפונדקאות של נכרים נזירי בשר, "וועגעטא-דיען האטעלס" שמלבד כל זאת צריך להתחקות ולבדוק אחריהם אם אין משתמשים במארגארינא אסורה, אף שהיא בכלל לא מרע אומנתיה, אבל מי בודק אחריהם שיחושו לזה, ובפרט אם יחסר להם לפעמים מארגארינא כשרה לא יניחו בשביל זה הכנת המאכלים עבור האורחים הסמוכים על שלחנם, ואף על פי שנמנעים ומקפידים הרבה, שלא להכניס שומן של בעלי חיים וליתן לתוך התבשיל או לתוך הרקיקים, אבל על מעשה אופה שאינם אופים בעצמם אינם מקפידים אם הם נאפים רק בשומן היתר, ונותנים לפני האורחים לפרפרת ולשתית טיי, וכל שכן בשעת הדחק יתירו לעצמן להשתמש גם בשומן איסור, שאין זה כסם המות אצלם כמו שנחשב ליהודי כשר מאכלות האסורים

וכל שכן שאין לסמוך עליהם בבדיקת הירקות, אף שמקפידים אמנקיותא, אבל לא על תולעה ונמלה כל שהו, ועובדא ידענא, שבבית החולים מפורסם שבאים שם להתרפאות ברפואות טבעיות, ונאכלם רק ירקות ופירות חיים ומבושלים, ומדקדקים שם מאד בהכנת המאכלים בנקיון, הושיטו ירק "סאלאט" אחר שרחצו וניקו אותו היטב, וסדרוהו בקערה לפני החולה, והחולה היה נוהג גם כן לבדוק אחריהם כל עלה של ירק, ומצא תולעים ירוקים כמראה הירק, וקרא להמלצר, הראה לו את התולעים ושאל אותו מה זאת? מדוע לא בדקת היטב, והשיב אין זאת כי אם יתוש קטן ירוק ומה בכך?

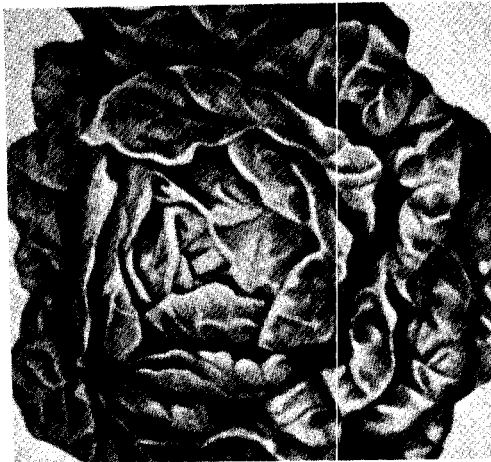

להזהר בבדיקה הגונה
עצתי לך אמונה
שים לנגדך התמונה
כטוח אני כל אפונה
און אליך לא יאונה

התבוננו נא היטב בבריה הקטנה
הזאת מבריותיו של הקב"ה.

הכתם השחור שבצד ימין הציור, הוא ממש כגודלה ותוארה, ואין ניכר בה חיתוך אברים, אבל אחר שלקחתי הבריה הקטנה שנראתה כנקודה ירוקה ושמתייה תחת זכוכית המגדלת חמשים פעמים ככה, נראין בה כל האברים ואפילו השערות שעל רגליה וצפרניה, מה רבו מעשיך ד' ! והבריה הזאת מצויה כמעט בכל מיני ירקות, וקטנה היא ומראיה כמראה הירק, ועל כן קשה להכירה אם לא בעיון היטב במתינות על כן ציירתיה.

ועתה בואו ונצווה על הרבה בני אדם בריאים שנוסעים לחופי הים או לשאר מקומות, לא לשם רפואה והכרח אלא להנפש או להתענג בתענוגים, ומאכסנים בפונדקאות של יהודים שאינם מדקדקים או בפונדקאות של נכרים, ואוכלים מן הבא בידם, וסובריון שבאכסניות גזירי בשר שאוכלים שם רק ירקות ופירות חיים ומבושלים, אין עוֹם חשש, ובאמת הוא חמור מאכילת בשר חזיר שאין בו רק לאו אחד, ובתולעים עובר על ששה לאוין, השם יכפר !
ומהא דסליקנא מיניה נתחיל, בענין בדיקת החזרת, חזרת בלשון המשנה פסחים (ט.), ובגמרא שם מאי חזרת חסא, וכן נקרא עד היום בארץ ישראל, ובלשון ערבית חסא (שאלאטא, סאלאט)

FRENCH LETTUCE חזרת

חזרת   ENGLISH LETTUCE

ומצוה לחזור אחריו לצאת בו ידי חובת מרור בפסח כמבואר בש"ע או"ח סי' תע"ג סעיף ה', ובשו"ת חכם צבי סי' קי"ט, ועי' שו"ת חת"ם או"ח סי' קל"ב שכתב כי אמת נכון הדבר כי זהו המרור המובחר, והכי נהגו כל רבותי זצ"ל ואנו נוהגים אחריהם, אך רגיל אני לדרוש בשבת הגדול, מי שאין לו אנשים מיוחדים, מסוימים בעלי יראה הבודקים ומנקים אותו מרחש תולעים קטנים הנמצאים מאד מאד בימי הפסח, ואינם ניכרים לזלושי ראות, לא יקח החזרת, אף שהוא מצוה מן המובחר, ולא יכשל בלאו או בלאוין הרבה אפילו בספק משום קיום עשה דרבנן, דמרור בזמן הזה דרבנן, ויקח תמכא שקורין קריין וכו' עיי"ש.

ועי' דרכי תשובה סי' פ"ד סק"צד בשם כנסת הגדולה שכתב דבמקומו מצוי הרחש בחזרת, וצריך בדיקה יפה מפני שהתולעים דקים וכמראה החזרת עצמו, ומקודם היה מנהגו שלא לאכלו כי אם בבדיקה, ואחר כך משך ידו ממנו שלא לאכלו אפילו בבדיקה עיי"ש. והכרתי ופלתי בסי' פ"ד ביו"ד סק"ט כתב דמיום עמדו על דעתו לא אכל סאלאט (חזרת) על סמך בדיקת נשים, וכן נכון לכל בעל תורה, כי רבה המכשלה. אמנם בערוך השלחן שם אות פ"ב כתב ומימינו לא שמענו אפילו על צדיקי וגאוני עולם שלא יסמכו על נשותיהם הכשרות בבדיקת תולעים, וכן בנות ישראל העובדות בשכירות, אם הבעל הבית מכיר אותה שהיא יראה את ד' ומדקדת באיסורין יכול לסמוך עליה עיי"ש.

ואולם לפי ידיעתי אין הדבר תלוי בנאמנות לחוד, אלא גם בבקיאות הבודק, כי אם אינו יודע איך לבזוק מה הועיל לנו בנאמנות, ואני הגבר ראיתי אנשים ונשים נאמנים על הבדיקה וידעו חומר איסור זה, ומצאתי אחרי בדיקתם תולעים קטנים כי לא ידעו על נכון איך לבדוק, עד שהוריתי להם הדרך הנכון לבדיקה.

ויש עוד מין חזרת שנקרא "קאבעטש לעטוס" ולא ציירתיו, כי צורתו כמו כרוב שמצויר לקמן. וכל אלה השלשה מינים מוחזקים הרבה בתולעים, הגרוע מהן היא הפראנצויזישער לעטוס, והטוב שבהן הוא האחרון קאבעטש לעטוס, שאין בו כל כך תולעים, וגם ניכר בו יותר התולע מפני שעליו אינם ירוקים כל כך ומזהירים יותר.

הבדיקה הנכונה

בתחלה תפריד ותתלוש אחד אחד מהעלים המחוברים לקלה, ותתן אותם לתוך קערה מלאה מים, ותרחץ אותם מהעפרורית, ותחליף את המים ותדיחם עד שלא תמצא יתוש שט במים, אחר כך תוציא עלה עלה ותאחזו אותו נגד אור היום אצל החלון כבתמונה הנ"ל, או נגד אור הנר, כלומר שתשים העלה בינך ובין האור, שהאור יחדור להעלה ועיניך תראינה הוהרורית של האור הבוקע דרך העלה, ואם

נפוש ישעי'

רצג

תראה איזה נקודה כהה אפילו כחודה של מחט תדע שזה יתוש או תולע, ומפני שמראה התולע עפ"י רוב כמראה הירק, קשה להבחין וכמעט אי אפשר להכיר ולבדוק אם לא כנגד האור המזהיר, אחר כך תאחו את העלה בשיפוע תחת קילוח המים היוצא מהצנור, וזרם המים ישטפוהו, וכן תעשה מעבר מזה מהעלה, ואחר כך תבדוק עוד הפעם נגד האור לראות אם כבר סרה המראה הדיהה, ובשעה שאתה בודק, עליך לפשט הקמטים בכל עלה כי שם תמצא על פי רוב תולעים קטנים שאינם עוברים ברחיצה רק בפשוט הקמטינו תחת שטף מים רבים, וזהו בדיקה הנכונה.

כרוב, קרויט, קאפוסטא. CABBAGE (weis, rot) KOHL

יש מקומות ששכיח בו הרובה תולעים, ובדיקתו אינו קשה כל כך כמו בחזרת, ואף על פי כן צריך עיון היטב, וטוב גם כן לבדקו נגד האור כנ"ל גבי חזרת, ובהיותי במחוז מאראמאראש (לפנים בהונגריא, ועתה בקארפאטא רוסיא) ושם בני הכפרים רגילים לכבוש הרבה כרוב בחביות לכל ימות החורף, והנשים מתכנסות ועוזרות אשה רעותה, ראיתי שהתכנסו לבדוק הכרוב, והכריזו שיתנו לצדקה על שם האשה הבודקת, בעד כל תולע שתמצא בבדיקתה, כך וכך פרוטות, ועל ידי זה מתחרה כל אחת לבדוק בעיון היטב, ואשה מתקנאת בירך חברתה לבדוק יותר בעיון, והוטב הדבר בעיני.

נפש ישעי'

ועי' ערוך השלחן סימן פ"ד אות ס"ב וז"ל ירק קרויט שמעמידין אותו בכבישה לכל החורף, בהם הרבנו תולעים ברוב השנים, ובודקין כל עלה ועלה בפני עצמו פעמים ושלוש, ואחר כך חותכין אותן ומעמידין אותן לימות החורף, ואת זה ניסינו וראינו שאותם העלים הבדוקים, אם לא יחתכו אותם באותו יום להעמידם בכבישה במלח בכלי כנהוג, ואם יניחו את העלים עד למחר יתהוו בהם עוד תולעים ורוחשים ופורשים מנזלה לעלה, גם על המקום שמונחים שם, והחיוב לבדוק מחדש וכן נהגתי בביתי עכ"ל.

ספרים שחיברתי עד הנה ועדיין יש לנו מספר מצומצום - וכל הקודם זכה.

- ד -

ס פ ר

אכילת מצות בישראל

הלכות אכילת מצה ואפיקומן בלילי הפסחים, שיעורן בכמות ובאיכות התחלת וסוף זמנם, בדרך ארוכה הכולל חלק ההלכתי המשולבת למוצא ומובא של כל הלכה לדעת מבטן מי יצאו הדברים ואיה משכן דברי קדשם. גם ספחנו דרך קצרה אשר עין כל ירוצו עיונם בו הלכות פסוקות וקצרות בלשון קל וצה. וגם דעת הפוסקים אם מצוה להרבות באכילת מצה בלילי פסחים יותר משיעור החיוב העיקרי.

- ה -

ס פ ר

מצות מצה

דיני אכילת מצה כל שבעת ימי החג (ובחול שמונת). אם יש בו מצוה או רשות.

- ו -

ס פ ר

מנהגי צדיקי ישראל

מכיל מנהגי צדיקי יסודי עולם מוסדי דור ודור אשר באורם נראה אור המאיר ומבהיק לזקנים עם נערים, הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשו, בהתבוננו איך הראשונים כמלאכים, יראו ונדעזעו ונתרחקו מצייט שערים של היתר שלא ליגע בקוץ של אסור. ק"ו בו ק"ו אוזבי קיר כמוני היום שצריכים אנו להרבות גרר על גדר, וסייג על סייג, כדי לקיים מצות אפיית ואכילת מצות כהלכתן.

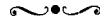
- א -

ס פ ר

אפיית המצות השלם

ליקוט גדול ונפלא מכל דברי הפוסקים ראשונים ואחרונים הנוגעים לדיני קצירת, ברירה, טחינה, רקידה, שאיבה, לישוה ואפיה, הפרשת חלה, והמסתעף. בלשון צח וקצר. אוסף ענקי במקצוע הלזו עדיין לא ראה אור הדפוס עד היום הזה.

בו נקבצו אלפי הלכות המפיעים אור נוגה לכל הבא לגשת אל הקודש פנימה, לחשוב מחשבות לעשות בכל מלאכת אפיון המצות, בון יבין את אשר לפניו, חדרך ילך בה, והמעשה אשר יעשה, לקיים מצות אפיית מצה כראוי וכיאות בלי מגרעת בהשכל ובדעת, ללמוד וללמד ע"מ לשמור ולעשות.

- ב -

ס פ ר

מצות מצה בשלימותה

קובץ גדול מדברי הפוסקים, וספרי בעשתי"ק ותלמידו ז"ע, ושאר ספה"ק, המקיפים כללים יסודיים ועיקריים הנוגעים לאפיית ואכילת המצות בפסח, ושאר עניני החג.

והמעייין בהתרי אמרותיהם בלי ספק יקבל תועלת גדולה ונפלאה בהתעוררות בלתי נגול להתאמץ ולהתחזק לקיים מצות אפיית ואכילת מצה בכל פרטיהם ודקדוקיהם וכל החומרות שנאמרו ונשנו בה מימות מתן תורה עד היום הזה, כי רק אז יחי לבו נכון בטוח שיצא בדימוס בדינו, בעת אשר המלך במשפט יעמיד ארץ, ביום הרת עולם, כמבואר בזה"ק שעיקר המשפט יבוא דייגא על מיכלא דאסותא (עי' בפנים הספר באורך). גם הדרכות ישירות ומועילות יש בו לקיים המצות דכולא שתא.

- ג -

ס פ ר

מצה שרויה

דיני מצה שרויה למחמירים בה ולמקילים בה, וההבדל בין שבעת ימים הראשונים של חג לאחרון של פסח.

שמחת החג

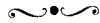
פלוגתא רבתי מגאונים וקדושי עליון, אם מקום יש בראש
להחמיר שלא לאכול מצה רק בליל פסחים בלבד, ולא
זולת אפי' בשבת ושביעי של פסח, ומקורם עוד נפתח
דברי הפוסקים הקדמונים.

סיפורים נפלאים מצדיקי ישראל

סיפורים נפלאים מן יצורי קדמונים, ראשונים כמלאכים,
גאונים וקדושי עליונים, ותועלת היוצא מקריאת סיפורי קדושי
עליון הלא היא כתובה בספרן של צדיקים, שמאיר לבות בני אדם
ברשפי אש שלהבת י"ה, להתחזק ולבטוח ביוצרנו ובוראנו ולכסוף
ולהשתוקק ולהתגעגע עד כלות הנפש להתדבק באדון כל יצורים,
מלך מלכי המלכים חקב"ה.

ואעתיק דברי רבו ומאורן של ישראל הגאון מהרש"ם ז"ע, שכי
בהסכמתו על סיפורי צדיקים המכונה עשר קדושות, ובח"ל, ואם
להעיד על התועלת לעורר הלבבות, דבר שפתיים אך למחזור, וכל
מי שיש בלבו נקודת דת האמת, צמאה נפשו והמדה רוחו לראות
ולשמע דברי אלוקים חיים, וגם ישחות ת"ח כמוהם צריכים
לימוד, וכל אמונה כי כל אשר בשם ישראל יבונה, יחדל וילפת
לחיות לו לעזר ולסעד ולחיות חבר לכל הפך להגדיל תורה,
ולהפיץ יראת ד' ואמונתו בעולם, וישמענו בעולם, יחדל וילפת
וכות כל הצדיקים הנזכרים בחיבור הלז יחד עם שאר
צדיקים וקדושים, יעמוד לנו שלא ימוש ספר התורה ולא תפוג
יראת ד' וטובה לעבוד את בוראנו בכל לבבנו אנו ורענו ורע זרענו
עד ביאת גואלנו ב"א.

קיום המצות כהלכתה

כל תנאי המצות

- א. דברים ההכרחיים לקיום המצות כהלכתן בכל פרטיה
ודקדוקיה שיעלה לרצון לפני אדון כל.
- ב. דינים והדרכה לבדיקת חסא (סאלאט), ולבדיקת כרוב
(קרויט), מספרי (נפש ישעיי).
- ג. זהירות כניסת מאכלים ומשקאות מיוצרים בבתי חרושת
לבית בפתח. מספרי (מנחת יהודה).

סגולות מצות ישראל

כולל כל סגולות והשפעות המרובות בברכות וישועות,
ורפואות והצלחות, הבא ע"י קיום מצות אכילת מצה כדת
והכלכה, והשכר הגדול המוכן להם בעלמא דעתיך.

שלום לרחוק ולקרוב ורפאתיו

בירור הלכה המבארת יצירת התרופות הרפואיות,
וכשרותם לכל השנה (בכלל) ולחג הפסח (בפרט), אשר
כשרותם בנויה ומיוסדת אך ורק מכתבי שאלות
ותשובות בין הרבנים ובתי החרושת, ואף שלשון
חכמים מרפא.

דרשתי וחקרתי היטב והנה נתאמתה הדבר שגעשתה
סגנה בישראל בהסתמכות על קישור מכתבים.
דרכיו ראיתי ואראהו, ועמדתו בעזה"ת על מהות
תוצרתם האמיתית ותמציתיה: כי אין לסמוך על
מכתבים כאלו.

נפש ישעיי

על מאכלות אסורות

חלק ראשון

בו יבואר כי שמירת המין והנפש ממאכלות אסורות הוא יסוד
קרשת ישראל וטהרתה, גם יבואו בו דברי התעוררות לבאר גדול
הנזק המניע לנפש וגוף האדם הנכשל בהם ח"ו, והתועלת בה
ויבא למי שגזר ושומר ממאכלות אסורות

כ"ו לקמחי בעור צורי וגואלי ומכריז חז"ל בשים בבלי ירושלמי, מדרשים
וז"ח ח"קונים וספרי הראשונים, ומספרי מוסר מגדולי האחרונים ולת"ה,
ודבריהם הקדושים חוצבים בלבת אש, מלהיבים נפש האדם לשמור סוד
לברח ולהסתלק אצלו מן הספק, כאשר יראה היראה בנשים הספר.

חקתי כי דבריהם הקדושים יעשו רושם בלבות בני ישראל, וזה יתי' מר
עמלי להסיר המסקלה הזאת מבתי בני ישראל בכל מקום מהם.

ספר

נפש ישעי'

על מאכלות אסורות
חלק שני

מכל השמות האפשריות ככל מיני מאכלות ומשקאות המורכבים ומעורבים בחומר איסור, וכדי להעיד על אמיתותם ואפשרותם, הצננו ערוחתה של המסמלה (אנריקולטור-דעפארטמנט). כמרכיב עדותן של חברי הכי"צ העדה החרדית בירושלים, והעתקות ממדריך הכשרות של הכי"צ שליט"א

ספר

מנוחת שלום

חלק שביעי

מספר נפש ישעי' על מאכלות אסורות

הוכן החיבור הוא לייסר יסחי כדול ועמדי שיש להרעים ליהר במטב מאכלות אסורות ומסקלקים ומשם יסר לרבעה ראשים. חלק א'. בו מבאר בקוצר אמרים בחרוזים דרך שיר גדול הפנש של אכילת מאנ"א. בעלמא דתיך ובעלמא דתיך, וחומר עונשה, מפי ספרים וספורים. חלק ב'. כידור וליבון וויקוק שבכתיים דרגת פדוקים ושגגותיהן בקצתן, דרך הישרה לשבחן אור הקדושה בכתי ישראל, להאיר גם בתי זירות הבאים משכחת: יסיוני וטעני דומן.

חלק ג'. דונמאות מהמכשולות המאורעים יום יום בבתי החרושת מייצרי מאכלות ומסקלקות שונות, אף במקום שהמספר והמכשיר מורו ומלובן בחורה וחכמה, אנכ"כ שראית מי יבין, וכיש בשאר מקומות, וענף היוצא ממנו לכאר כי מה שממירין על מאכלים המחקקים תחת השנתח רב גדול ויריש אמיתי, כחמת חששות רצינים, אינו מנרע מכבוד הרב ועדלו, וכבודו במקומו מונח, ורצונו ויכך. חלק ד'. ככיל עצות נכונות חלוקת להשיג על בניו ובנותיו בעת יציאתם לבתי ספר ושאר מקומות שלא יתגלו כמכר פטילים אשר אין דעתו ונפש נוחה אהם, ויהי ביאתם לבית בלא חטא כציאתם לחוק, ומענין לענין יחברו עשריות קוששים ובעיות שנתקלים בהם יום יום הן בעניני מאכלות אסורות הן בשאר עניני בית, כדרכה של תורה. יחד עם עצות כלי מספר להרעה לכלכל ביתו בדרך המקובל כלי פשרות, והתחדשות, ומתאמץ כמלי להיות נשקף עם זרם העולם החרדי.

קונטרס

דבר משה

על דיני ומנהגי ישראל הנוחים והנשכחים

ליקוט מגדולי הפוסקים, אשר מימיהם אנו שותים הלכות גדולות ושכיחות יום יום, ואין איש שם על לב, מחמת חסרון ידיעה וגודל הטרדות, מסודר בלשון צה וקצר כדי שירוף הקורא בו, וראיה מביא לידי זכירה וזכירה מביא לידי עשיה.

קונטרס

„זבחו זבחי צדק“ שלוש תשובות

בו יבואר ענין התקנה הקדומה המזכרת בפוסקים (והיי נהוג כמעט בכל תפוצות ישראל ל' הרי"ח) להצריך שני שוביים עומדים זה ע"ג זה רואים ומשגיחים שהובשר בדת וכהלכה מתחלתו ועד סופו (עיין תקנת רע"א בסוף הקונטרס). עם כל המסתעף להלכה ולמעשה

קונטרס

אהלו ישראל

חלק א. עקליבענע דינים פאר די וואס פאָרן אין קאָנטריס אַדער קעמפס וויכטיג צום טאָג טעגליכען יידישען לעבנן. חלק ב. די וויכטיקייט פֿון כשר'ע מזונות. חלק ג. וואָרענונג צו אידישע פרומען וואָס גייען צו דאָקטוירים. חלק ד. קו' שער התקנות פון כ"ק מ"ן אומ"ר סאטמאר שליט"א.

קונטרס

שמחת שלום

חלק ראשון

כולל הלכות ומנהגי חופת והתונה השכיחים ונזנחים בחמת חסרון ידיעה

מלוקט משריע ואחרונים, אשר מימיהם אנו שותים, ובעקבותיהן אנו חולכין, וידיעתן נחוצים מאוד לכל בית נאמן בישראל, אשר יסודתה בהררי קודש, ומגמתה להמשיך שלשלת הקדושה לדורות הבאים, עד שיתקיים בנו נאולת וישועת הנביאים, במחרה.

קונטרס

מנחת יהודה

על חומר הענין של „חלב עכו"ם“ ו„סימילאק“

לפסח ולכל ימות השנה
חלק ששי

מספר נפש ישעי' על מאכלות אסורות

קונטרס קול יעקב

- הדרכה והוראת דרך למקצועות הראשיים היסודיים
שבתורה הנפרצים ברובא דמינכר על העומד.
- א. כשרות התרופות (מעדעצניען) לפסח ולכל השנה.
  - ב. אזהרות נחוצות לפסח.
  - ג. רשימה לבדיקת חמץ.
  - ד. איסור שעטנז.
  - ה. ביקורת נשים אצל רופאים.
  - ו. חומר ראית הטלעביזייע.
  - ז. דין תורות - שלום בית.
  - ח. הוראה לקונה טלית.

- כא -

ס פ ר

אור הצניעות בישראל

הספר הזה נעשה ונגמר לזכות הרבים הנכשלים בלי יודעים באיסור יחוד החמור, אצל רופאים המיוחדים לצרכי נשים, וגם שאר רופאים קלים ופושעים שעלולים לקלקל צניעות וקדושת בנות ישראל. ערו ערו עד היסוד, וידעו שרבים מאחזו בני ישראל משתוקקים לידע דרך הישר לילך בה והמעשה אשר יעשו להנצל מאיסור יחוד ושאר מכשולות הנוראות.

גם הוספנו כל דיני יחוד עם עובים, ונפקים גם לאנשים כמבואר בפנים.

עוד ספחנו כל פרטי דיני יחוד לחתן וכלה אחר החופה, ואקוה בעזר השי"ת שהמעין בספרי זה ירוה צמאון השתוקקותו האיך לנהוג עפ"י התורה.

- כב -

ס פ ר

צניעות ישראל כהלכתה (לבית דוד)

בספר הלזה קיבצתי פסקי גאונים ורוני ארץ מדרר הישן ומדורנו. שכל אשה תהדר ותתאמץ לילך לאשה הרופאת נשים ולא לאיש כדי להינצל מאיסורי יחוד ושאר מכשולות המתרחשים יום יום.

גם העתקתי מעיתונים האמת שהודו הרופאים ע"י בלי בושתי. כי דרכם להכשיל הרבים בתועבותיהם ואין מעצור להם, ואין רואים בזה שום חסרון, אדרבה מתפארים בזה.

גם העתקתי נוסח קול קוראים שונות שנתפרסמו ע"פ חוצות ופעלו גדולות ונצורות לחק פירצה זו.

- כד -

ס פ ר

זקן ישראל כהלכתו

בענין גילוח וגידול הזקן
(חלק א)

הספר הזה אשר אני מגיש לפניכם היום הוא ריכוז מכל ספרי הפוסקים חרשים גם ישנים מראשון שבראשונים עד אחרון שבאחרונים, ובפרט מסי הנרמ"ח. הדרת פנים - וק"י אשר צלל במים ארורים והעלה פנינים יקרים במקצוע הלוח לא הניח מקום להתנער. העמיק וזרחו כור ד' הטובה עליו, ואשרי חלקו. חמציית כל הנשנה בדבריהם בענין גילוח שער הזקן בין ע"י תער, בין במספרניים, ובין בסם, ושאר אופני גילוח.

כל איסורים וצדדי חומר שנאמרו בגטילה הזקן, הן גוף האיסור של כל חשחית, והן איסורים חיצוניים כמו, לא ילבש גבר, ובחוקותיהם לא תלכו, איסור, מראית עין, מקור מנהג הגילוח, וחילוקי מנהגים בארצות שונות, ושאר ענינים המקיפים מקצוע הלוח, ועוד. הכל מסודר בסדר יפה ונעלה בלשון צח וקל כדי שירוך הקורא בו, ובשעה קלה ירכוש המעיין בקיאות גדולה במקצוע גילוח הזקן המסובכת מאוד בספרי הפוסקים.

בשורה טובה

בקרב יצא לאור ספרים חדשים הנרכים מאוד לעולם התורני

- (א) קידושת ישראל הלכות יחוד (מהדורה שניה).
- (ב) מדריך לצניעות בישראל כל עניני צניעות (מהדורה שניה).
- (ג) נשואי ישראל כהלכתה (כל הדינים הנפרכים לחתן משבת של קודם החתונה עד נמר שבעת ימי המשחה בלשון צח וקצר).
- (ד) שולחן ישראל כהלכתה כל דיני הכנסת אורחים.
- (ה) מוזות ישראל כהלכתה (מהדורה שניה), מלוקט משויע עד אחרון שבאחרונים.

חיות עם נענינים יין בא מיר עטליכע ספרים גרייט צום דרוק, און צוליב ענגשאפט פון געלט קען מען דאס נישט דרוקען. עייב בעטען מיר ווער עס איז פאראינטערעסירט אויסצוגאנלען איינס פון די ספרים לזכות את הרבים, לעיינדי טאנעט זיין מן משמח, און דער נאמען פון ספר וועט טראגען דעם טאמען פון די נשמה וואָס מען וויל מאכען און אנדעקען, זאל זיך וועדען צו דעם טעלפון: 436-8066 (212).

אחינו בני ישראל

יודעין אנחנו כי הרבה הרבה יהודים כשרים צמאה נפשם ולבם יהמה לזכות לשבת בצל ביהמ"ד שאין שוחחין ומפטטין פטפוטי דברים בטלים בעת התפלה, ולרוב מחמת חסרון ידיעה מתגוללין בבתי מדרשים שאין נוהגין כן, וע"כ בקרוב אי"ה מתכוננים אנחנו לפרסם באופנים שונים בתי מדרשים ששם ימצאו מנוח המדקדקין הנ"ל, וגם שאר עצות והדרכות בעזה".

מי שיש לו רעיון כל דהו שיוכל לזכות אחרים ע"י הקונטרס "עניית אמץ כהלכתה" שנקבץ בו התעוררות מרובה בענין הנ"ל ימחול לפנות אלינו ויקבל בחנם הקונטרס (ידענו מהרבה שהקונטרס עשה עליהם רושם כביר).

בס"ד

תפלת שמ"ע לנשים

הובא מארצה"ק על ידי האשה צנועה והצדיקת מרת ציפרא ע"ה אשת הרב הגה"צ מוהר"ר יצחק פונקל זצ"ל חר מבי דינא רבא דירושלים קרתא דשפריא שלא זכו לבנים.

גַּעְלוּיְבֵמָה בִּיקְסוּ גַּיִט אֲוֹנָעָר גַּיִט דְּעַר גַּיִט פֿון אֲוֹנָעָרע גַּעְלְמַעְרן
אַכְרֵהֶם יִצְחָק אֲוֹן יַעֲקֹב נִוָּאס דוּ הָאֶסְמַ אַלְעַס בַּאֲשַׁאֲפִין
אֲוֹן טוֹקְסַט גּוֹטְעַת חֲסֵדִים אֲוֹן הַעֲלֶפְקֵט יַעֲרֹן אֲוֹן שְׂפִיזְט יַעֲדוּ הַיִּלְכֵט
קְרַאָנְקֵעַ אֲוֹן בִּיקְסַת מְחִיָּה מְחִתִּים. דוּ בִּיקְסַת הַיִּלְיֵג אֲוֹן דִּיין גַּאֲמַעֵן אִיו
הַיִּלְיֵג גַּעְלוּיְבֵמָה בִּיקְסוּ הַיִּלְיֵגָעַר גַּיִט אִיד בְּעַט דִּיר גִּיב מִיר שְׂכַל
אִיד זַאל זִוְכָה זִיין תְּשׁוּבָה צוּ מוֹהֵן אֲוִיף מִיִּינְעַ זִינְד אֲוֹן זַאלְמַט מִיר
מוֹחֵל זִיין אֲוִיף מִיִּינְעַ זִינְד אֲוֹן זַאלְמַט אֲוֹן אֲוִיסקִלִינְן פֿון דַּעַס גְּלוּת
וְוִי אַם שְׁנַעְלֶסְטוּן אֲוֹן זַאלְמַט אֲוֹנֵן הַיִּילָן פֿון אַלְעַ קְרַאָנְקֵהִיטֵן אֲוֹן
זַאלְמַט אֲוִינֵן בְּעַנְשֵׁן דַּאָס יַאֲהָר מִיט אַלְעַס גּוֹטֵן אֲוֹן מְשִׁיחַ זַאל קוֹמַעֵן
וְוִי אַם שְׁנַעְלֶסְטוּן אֲוֹן זַאלְמַט אֲוִינֵן גַּעְרַעַקְט מַאָכְן בִּיין דִּיין מְשַׁפֵּט אֲוֹן
זַאלְמַט אֲוִיסקִרִיִּין דִּי רְשָׁעִים אֲוֹן דִּי אַפִּיקוֹרְסִים אֲוֹן זַאלְמַט דִּיר
דַּעַרְבַּאֲרַעַמַעֵן אֲוִיף דִּי צַדִּיקִים אֲוֹן אֲוִיף אֲוִינֵן אִיד אֲוֹן מִיר זַאלֵן זִוְכָה
גִּיין צוּ זַעֲהֵן וְוִי דוּ וְנַעַסְט דִּיר אֲוִימְקַעֲרֵן צוּ דַּעַר שְׂטַאָט צִיזֵן וִירִאֲשָׁלִים
מִיר תַּאֲפֵן שְׂמַעֲנָדִיג אֲוִיף אַ יִשׁוּעָה. זַאלְמַט צוֹהַעֲרֵן אֲוֹנָעָר גַּעְעַמַט
מִיר לִוְיָבֵן דִּיר אֲוִיף דַּעַס לַעֲבֹן מִיט דִּי גַסִּים מִיט דִּי טוֹבוֹת נִוָּאס דוּ
טוֹקְסַט אֲוִינֵן שְׂמַעֲנָדִיג. אֲוֹן זַאלְמַט אֲוִינֵן גַּעְבֹּן אַ לַאָג לַעֲבֹן מִיט שְׁלוֹם
מִיט חֵן מִיט אַלְעַס גּוֹטֵן גַּעְלוּיְבֵמָה בִּיקְסוּ גַּיִט נִוָּאס בְּעַנְשַׁת דִּיין
פֶּאָלֶק יִשְׂרָאֵל מִיט שְׁלוֹם.